

Lasten näkemyksiä isistä ja isyydestä

Johanna Niskanen

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevätlukukausi 2016

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Niskanen, Johanna. 2016. Lasten näkemyksiä isistä ja isyydestä. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 81 sivua + liitteet.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää varhaiskasvatusikäisten lasten näkemyksiä isistä ja isyydestä. Vanhemmuustutkimuksessa on kuultu vasta vähän lapsia ja alle kouluikäisten lasten näkökulman huomioiminen on ollut harvinaista. Varhaiskasvatusikäisten lasten kuuleminen kuitenkin auttaa luomaan isyydestä moniulotteisempaa kokonais kuvaa. Tässä tutkimuksessa aihetta lähestyttiin seuraavien tutkimuskysymysten kautta: 1) Millaisia ominaispiirteitä lapset liittävät isiin? 2) Millaista tekemistä ja toimintaa lapset liittävät isyyteen?

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty pohjoissavolaisessa kaupungissa haastattelemalla 6-vuotiaita lapsia. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna, joista kahdeksan oli parihaastatteluja ja yksi kolmen hengen ryhmähaastattelu. Yhteensä haastatteluihin osallistui 19 lasta. Haastattelut tallennettiin nauhurilla ja litteroitiin sanatarkasti analyysia varten. Tutkimuksen aineiston käsittelyssä ja tulkinnessa sovellettiin hermeneuttista tieteenfilosofiaa.

Isiin liittyvät ominaisuudet luokiteltiin isämäisiin piirteisiin, isään perheenjäsenenä sekä isiin liittyviin myönteisiin adjektiiveihin. Isiin liittyvä tekeminen ja toiminta käsittää isän velvollisuudet, vapaa-ajan sekä ”muut”-kategorian. Se sisältää auktoriteettina toimimisen ja isiin liittyvät huonot tavat.

Lasten näkemysten mukaan isät olivat miesvanhempia, merkittäviä perheelle ja kodille, aktiivisia, lepäileviä sekä joskus huonotapaisia. Lasten näkemys isistä oli pitkälti linjassa isyystudkimuksissa esille tuodun osallistuvan isyyden kanssa. Isän kanssa vietetty aika oli lapsille tärkeää ja isillä oli tärkeä rooli lastensa rohkaisemisessa sekä heistä huolehtimisessa. Toisaalta isän ansio työ oli lasten mukaan isälle kuuluva velvollisuus, mikä viittaa myös perinteisen isyyden kuvastamaan elättäjyyteen.

Asiasanat: isät, isyys, näkemys, lapsinäkökulma, hermeneutiikka

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	MITÄ JA MILLAISTA ISYYTTÄ?	7
	2.1 Isyyden määritelmiä.....	7
	2.2 Biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys	8
	2.3 Isyyden muutos.....	10
	2.4 Isyyden maskuliinisuus	14
3	SITOUTUNUT ISYYS	17
	3.1 Sitoutuneen isyyden määritelmä.....	17
	3.2 Sitoutuneen isyyden ja perheen elättäjän roolin ristiriita	18
	3.3 Sitoutuneen isyyden hyödyt	19
4	ISÄT LASTEN NÄKÖKULMASTA	23
	4.1 Isien ja lasten väliset siteet.....	23
	4.2 Lapsinäkökulmaisia tutkimuksia isistä	24
	4.3 Lasten näkökulman tärkeys	28
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	30
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	31
	6.1 Tutkimusote.....	31
	6.2 Tutkittavat ja tutkimusaineisto	34
	6.3 Tutkimusmenetelmät	35
	6.3.1 Haastattelu aineistonkeruutapana.....	35
	6.3.2 Lasten haastattelemisen.....	39
	6.4 Aineiston analyysi	42

6.5	Aineistonkeruun eettisyys ja luotettavuus.....	45
6.5.1	Tutkimusluvut.....	45
6.5.2	Tutkimuksesta informoiminen.....	46
6.5.3	Luottamuksellisuus ja anonyymiteetti.....	47
6.5.4	Aikuisen valta-asema haastattelutilanteessa.....	48
7	LASTEN NÄKEMYKSIÄ ISISTÄ JA ISYYDESTÄ.....	51
7.1	Isiin liittyvät ominaisuudet	51
7.1.1	Isämäiset piirteet	51
7.1.2	Isä perheenjäsenenä	53
7.1.3	Myönteiset adjektiivit	55
7.2	Isyyteen liittyvä tekeminen ja toiminta	55
7.2.1	Velvollisuudet.....	55
7.2.2	Vapaa-aika.....	59
7.2.3	Muut.....	62
8	ISYYS LASTEN SILMIN	64
9	POHDINTA.....	66
9.1	Tulosten tarkastelua	66
9.2	Jatkotutkimuskysymyksiä	70
9.3	Tulosten ja analyysin luotettavuus.....	72
	LÄHTEET	76
	LIITTEET.....	82

1 JOHDANTO

Arkisessa puheessa isällä tarkoitetaan yleensä lapsen miespuolista vanhempaa ja isyydellä viitataan miesvanhemmuuteen (Eerola & Mykkänen 2014, 11). Isyys on kuitenkin vielä näitä määritelmiä moninaisempia ilmiötä. Eerolan ja Mykkäsen (2014, 11) mukaan se, kuka on isä, saa uusia merkityksiä yhteiskunnan ja perhemuotojen muuttuessa. Isyys on ollut pinnalla suomalaisten ja kansainvälisten tutkijoiden keskustelussa jo monta vuosikymmentä (Mykkänen 2010, 15). Huttusen (2014, 181) mukaan isyyden kulttuurisen ja perhepoliittisen muutoksen tutkiminen on hallinnut isyystutkimuksen piirissä käytyjä keskusteluja. Tämän vuoksi isyydestä tehty tutkimus ei vielä kata kaikkia isyyden puolia. (Huttunen 2014, 181.)

Isän ja lapsen välisellä suhteella on merkitystä niin isälle itselleen (mm. Eggebeen & Knoester 2001; Palkovitz, Copes & Woolfolk 2001; Wall 2014) kuin myös lapselle (mm. Lamb 2010; Paquette 2004). Sitoutuneella isäsuhteella on muun muassa havaittu olevan myönteistä merkitystä lapsen kehitykselle (mm. Stockall & Dennis 2013; Mallers, Charles, Neupert & Almeida 2010), kun taas isän vähäinen läsnäolo lapsen elämässä, esimerkiksi avioeron vuoksi, voi olla lapselle haitallista (Lamb 2010, 7; Amato & Dorius 2010, 184; Fabricius & Luecken 2007, 202–204.). Mutta mitä lapset itse ajattelevat isistä ja isyydestä? Valkosen (2006, 13) mukaan lapsia on kuultu vanhemmuustutkimuksessa vasta vähän. Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana lapsen ääni on alkanut kuitenkin saada vanhemmuustutkimuksessa sijaa, mutta kyseessä ovat tällöin olleet enimmäkseen nuorisoikäiset tai kouluikäiset lapset (ks. Valkonen 2006, 9, 13). Sen sijaan tutkimusta, joka koskisi varhaiskasvatukseen lasten näkemyksiä isyydestä, ei löydy. Eldén (2013, 78) toteaa, että tiede tarvitsee juuri niiden ihmisryhmien ääniä, joita ei ole aikaisemmin kuultu.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää 6-vuotiaiden lasten näkemyksiä isistä ja isyydestä. Alle kouluikäisten lasten kuuleminen tekee tämän tutkimuksen näkökulmasta uuden ja kyseinen ikäryhmä kytkee tutkimuksen luontevasti varhaiskasvatukseen. Lasten näkökulman esille tuomista puoltaa

lisäksi Yleissopimus lapsen oikeuksista. Siihen kirjattu 12. artikla takaa lapselle oikeuden ilmaista näkemyksiään ja tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. (Yleissopimus lapsen oikeuksista, 12. artikla.)

2 MITÄ JA MILLAISTA ISYYTTÄ?

2.1 Isyyden määritelmiä

Jouko Huttunen (2001, 57) toteaa, ettei isyys ole nyky-yhteiskunnassa yksiselitteinen käsite tai ilmiö. Sosiaaliset ja historialliset kontekstit muovaavat isyyttä koskevia kokemuksia ja käsityksiä, olivat ne tieteellisiä tai kansanomaisia (Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hoffreth & Lamb 2000, 127; Eerola & Mykkänen 2014, 8; Marsiglio & Roy 2012, 40). Isyys voidaan määritellä muun muassa käyttäytymiseksi ja identiteetiksi, jolloin ollaan kiinnostuneita siitä, mitä isät tekevät ja kuinka he kokevat roolinsa isänä. Tätä puolta isyyden tutkimisessa edustavat muun muassa kehityspsykologiset tutkimukset isyydestä. (Pleck 2007, 196.) Isyydelle on kuitenkin mahdotonta esittää yhtä oikeaa määritelmää, sillä isän rooli ei ole samanlainen kaikkialla. Isien odotuksia siitä, mitä heidän tulisi tehdä, mitä he tekevät sekä sitä, miten he vaikuttavat lapsiinsa, tulisikin katsoa perheen, yhteisön, kulttuurin sekä vallitsevan ajankohdan näkökulmasta (Cabrera ym. 2000, 133.)

Suomessa ja Pohjoismaissa isyydestä keskustellaan paljon julkisesti eri areenoilla (Vuori 2004, 49). Tänä päivänä miehet halutaan sitouttaa aiempaa tiukemmin isyyteensä ja isyydestä puhutaan myös kulttuurisella ja yksilöllisellä tasolla (Mykkänen 2010, 15). Isyystutkimus ei myöskään ole sidottu tiukasti yhteen tiettyyn tieteenalaan ja monialaisuus tuokin isyystutkimukselle rikkautta (Kolehmainen & Aalto 2004, 10).

Näkemykset isäksi tulemisen merkityksistä ja isyyteen kuuluvista rooleista rakentuvat yksilölle pitkällä aikavälillä varhaislapsuudesta lähtien (Cabrera ym. 2000, 131). Kokemukset omasta isästä vaikuttavat osaltaan miesten isyysasenteisiin (ks. Guzzo 2011, 284). Siihen, miten isät itse määrittelevät isyyttä, vaikuttavat lisäksi jokapäiväiset kokemukset omien lasten kanssa toimimisesta sekä miehen suhde lasten äitiin, toiseen vanhempihahmoon tai romanttiseen kumppaniinsa (Marsiglio & Roy 2012, 20). Isyyteen liittyvät mallit, odotukset ja

ihanteet elävätkin suhteessa ymmärrykseen äitiydestä, sillä äitiys ja isyys ovat sukupuolitettuja käsitteitä, jotka muokkaavat toinen toisiaan (Mykkänen 2010, 11; Vuori 2004, 29.) Kolehmainen ja Aallon (2004, 14) mukaan isyys ja äitiys ovat sidoksissa toisiinsa yhteiskunnallisina asemina, kulttuurisina mielikuvina sekä ”miehille ja naisille määräytyvinä ajateltujen toimintojen kimppuina.” Vuori (2004, 63) kuitenkin huomauttaa, että yksioikoinen isyyden maskuliinisen ja äitiyden feminiinisen erityislaadun korostaminen haittaa sekä naisten että miesten moninaisten kykyjen ja pyrkimysten tunnistamista.

Kolehmainen ja Aalto (2004, 11) toteavat isyyden olevan ennen kaikkea suhde lapseen. Onnistuneen isyyden mittapuuna ei nykyisin pidetä sitä, kuinka hyvin isyys sopii miehelle itselleen tai tyydyttää häntä yhtenä elämän osana. Menestyksekkäs isyys mitataan siinä, kuinka hyvin mies onnistuu olemaan lapsilleen isä. (Kolehmainen 2004, 96.) Lapsen iästä ja kehitystasosta riippuu, millaisia tarpeita hänellä on. Yleisesti ottaen miehellä, jolla on entuudestaan kokemusta lapsista, on paremmat mahdollisuudet vastata lapsen tarpeisiin isänä – oli hän biologinen isä, isäpuoli tai adoptioisä. (Marsiglio & Roy 2012, 68.)

2.2 Biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys

Isyydestä puhuttaessa voidaan viitata Pleckin (2007, 196) mukaan lisääntymiseen (*fertility status*), jolloin painopiste on lasten hankkimisen suhteutumisessa muihin miesten elämän siirtymäkohtiin. Vaikka isä- ja äitipuolet sekä adoption kautta saavutettu vanhemmuus ovat nykypäivänä jo tavallisia, biologia on yhä keskeinen asia perhesuhteissa (Marsiglio & Roy 2012, 51). *Biologisella isyydellä* tarkoitetaan miehen ja lapsen välistä biologista suhdetta. Tällöin isällä viitataan mieheen, jonka sukusoluista lapsi on saanut alkunsa. Biologisella isyydellä on ollut isyyden määrittelyissä selkeä valta-asema, joka tulee ilmi muun muassa silloin, kun puhutaan ”oikeasta isästä” ja ”omasta lapsesta”. Biologinen isyys on ainoa yksiselitteinen isyyden määrittelytapa, sillä se henkilöityy vain yhteen mieheen. Todellisuudessa biologissävytteistä isä-sanankäyttöä perustellaan

joko miehen ja lapsen sosiaalisesti havainnoitavalla suhteella tai sitten miehen ja äidin välisellä suhteella. (Huttunen 2001, 57–59.)

Se, miten suuri merkitys biologisella isyydellä on miehelle itselleen, vaihtelee. Joillekin tieto perimän siirtämisestä seuraavalle sukupolvelle voi olla merkityksellinen osa identiteettiä. Toisille tällaisella tiedolla ei ole väliä. (Huttunen 2001, 59.) Marsiglio ja Roy (2012) tuovat esille, että heidän tutkimistaan amerikkalaisista isistä osa turvautui DNA-testeihin vahvistaakseen suhdettaan lapseen, joka testin kautta varmistui heidän geneettiseksi jälkeläisekseen. Toiset puolestaan tavoittelivat testauksen kautta todisteita, joiden myötä heitä ei luultaisi lapsen geneettiseksi isäksi. (Marsiglio & Roy 2012, 46–47.) Huttunen (2001) mukaan pelkkä biologinen isyys on vain pieni osa isä-sanankokonaisuudesta. Biologista isyyttä korostavien ajattelumallien kyseenalaistaminen on silti melko uusi ilmiö, vaikka geneettisen vanhemmuuden itsestänselvyys on vähentynyt muun muassa keinohedelmöitysten myötä (Huttunen 2001, 59–60.)

Juridisella isyydellä Huttunen (2001) viittaa siihen, kenellä on yhteiskunnan määrittämiä oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden lain edessä ja kenet lapsi perii. Juridisen isyyden myötä isä on laillisesti vastuussa lapsesta ja hänen on noudatettava laissa määritettyjä lapsen huollossa määriteltyjä huoltajan velvollisuuksia. Juridisen isyyden voi saavuttaa joko avioliiton isyysolettaman, isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen sekä adoption kautta. Täysmääräiseen juridiseen isyyteen liittyy huoltajuus- ja elatusvelvollisuuteen liittyviä sekä toisinaan myös tapaamisoikeudellisia ja asumiskysymyksiä. (Huttunen 2001, 60, 62.)

Sosiaalinen isyys puolestaan syntyy, kun mies, joka ei ole lapsen biologinen, asuu lapsen kanssa, jakaa hänen kanssaan arkea, hoivaa ja huolehtii lapsesta sekä antaa lapselle aikaa. Sosiaalinen isyys sisältää muiden ympärillä olevien ihmisten hyväksynnän ja tottumuksen siihen, että mies on lapsen isä, kun tämä esiintyy lapsen kanssa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Sosiaalinen isyys ei synny hetkessä, vaan vaatii miehen ja lapsen tutustumista ja yhteistä arkea. Sosiaalinen isä voi olla lapselle erittäin tärkeä henkilö muun muassa silloin, jos

lapsen biologis-juridinen isä ei syystä tai toisesta ole mukana hänen jokapäiväisessä elämässään. (Huttunen 2001, 62–63.)

Neljäs isyyden merkitys on *psykologinen isyys*. Se kuvaa isäsuhteen tunnepohjaista kiintymykseen perustuvaa puolta ja määräytyy ensisijaisesti sen kautta, ketä lapsi pitää isänään. Toisin sanoen psykologinen isä on se, johon lapsi ”on kiintynyt, kehen hän turvaa ja kenellä on hänen kasvatukseensa liittyvää arvovaltaa”. Psykologisessa isyydessä lapsen ja isän välille on muodostunut lapsen ja äidin välillä tunnistettavaa suhdetta muistuttava kiintymyssuhde ja molemmat heistä kokevat aitoa iloa ja tyydytystä vuorovaikutteisesta yhdessäolosta. Tällainen isyys herättää miehessä muun muassa vastuullisuutta sekä halua tukea nuorempaa sukupolvea. Psykologinen isä tuntee lasta kohtaan voimakasta hoivaamisen, auttamisen ja suojelemisen halua. Lapsella on hänelle monia tunnepohjaisia merkityksiä ja hän tahtoo olla lapsen lähellä, viettää aikaa lapsen kanssa ja tukea tätä henkisesti. Isänrakkkaus on yksi psykologisen isyyden keskeinen piirre. Psykologinen isä on lapselle kasvattaja, joka on kiinnostunut hänestä, arvostaa häntä ja on hänen kanssaan aidossa ja läsnä olevassa vuorovaikutuksessa. Psykologinen isyys on isyyden merkityksistä Huttusen (2001, 64) mukaan kenties vaikeimmin hahmotettava ja vaikeimmin saavutettavissa oleva. Se ei myöskään automaattisesti sisälly biologiseen, sosiaaliseen ja juridiseen isyyteen. (Huttunen 2001, 62, 64.)

2.3 Isyyden muutos

Isyys on muuttunut 1950-luvulta lähtien niin kutsutusta perinteisestä isyydestä kohti nykypäivän sitoutuneen isän ideaalia. Naisten alati lisääntyvä osallistuminen työelämään, isien lisääntynyt osallistuminen perhe-elämään sekä yleistyvä kulttuurinen monimuotoisuus ovat vaikuttaneet osaltaan erilaisten isyyttä ja isien rooleja koskevien odotusten ja uskomusten muotoutumiseen. (Cabrera ym. 2000, 132). Mykkänen (2010, 11) puolestaan toteaa, että traditioita, itsensänselvyyksiä ja luonnollisina pidettyjä ilmiöitä on alettu nykyisin kyseenalaistaa. Vanhojen oletusten tilalle on muotoutunut vaihtoehtoisia malleja vanhem-

muudesta, jolloin erilaiset isyydet elävät rinnakkain. Isien roolit lastensa elämässä tulevat jatkamaan kehittymistään erilaisten kulttuurisien arvojen ja perheideologioiden kontekstissa (Cabrera ym. 2000, 129).

Perinteinen isyys

1800-luvun jälkipuoliskolla äidit pitivät hallussaan ensisijaisen vanhemman asemaa, mikä tuki oletusta siitä, että isien ja lasten välisillä suhteilla olisi vain vähän vaikutusta lapsen kehitykseen. Tätä suosittua uskomusta vahvistivat myös sen aikaiset kehitysteoriat. (Cabrera ym. 2000, 127). Suomessa perhettä alettiin pitää ensisijaisesti vanhempien ja lasten muodostamana kasvatusyhteisönä juuri 1800-luvulla. Mies edusti perheen virallista ja julkista puolta, kun taas naisen paikka määriteltiin perheen kautta (Häggman 1994, 24, 193). Vielä 1950-luvulla äitejä pidettiin lastensa ensisijaisina hoivaajina. Vain, jos äiti puuttui lapselta tyystin, saatettiin huolenpitäjäksi kelpuuttaa isä tai jokin muu taho. (Vuori 2004, 42.) 1950-luvulla vanhemmuus oli jaettu miehiseen ja naiselliseen osaan. Isyyden ja äitiyden ajateltiin täydentävän toisiaan, jolloin niiden yhteisvaikutuksesta syntyisi lapsen kannalta paras mahdollinen kokonaisuus. Isälle kuului pääasiassa perheen elättäminen, perheen korkein päätösvalta sekä kodin ulkopuolisten asioiden hoitaminen julkisessa maailmassa. Äiti sen sijaan kuului kodin yksityiseen piiriin ja edusti vanhemmuuden emotionaalista ja hoivaavaa puolta. (Huttunen 2001, 44.) Tällainen *perinteisenä isyytenä* tunnettu isyys perustuu miehen rooliin perheen elättäjänä (Huttunen 1999, 179–180). Vasta pikkuhiljaa isäkeskustelu kääntyi koskemaan isän ja lapsen suhteen psykososiaalista suhdetta, kun osa miehistä oli jo pitkään lisännyt panostaan lasten- ja kodin hoidossa (Vuori 2004, 43).

Vanhemmuuden tasa-arvokeskustelu

Isyyden muutoksen taustalla oli Kolehmainen (2004, 90) mukaan toisen maailmansodan jälkeinen murroskausi, jolloin muun muassa yleinen tasa-arvotietoisuus lisääntyi, naisten koulutustaso nousi ja naiset etenivät työelämässä aikaisempaa vaativampiin tehtäviin. 1960-luvulla alkanut naiskulttuurin

muutos muokkasi myös isyyteen kohdistettuja odotuksia, kun nais- ja tasa-arvoliiike kyseenalaisti kotiäitiyttä ja naisten velvollisuutta hoitaa sekä töissä käynti että perhe ja koti. Tämän johdosta paineet isän roolin muutosta kohtaan vahvistuivat. Sen sijaan miesten omaehtoisella toiminnalla ei ole nähty olleen yhtä suurta vaikutusta isyyden muutoksessa. (Kolehmainen 2004, 90.) Myös Huttunen (2014, 178) toteaa, että isyyden muutospuheessa ristiriitaista on ollut paitsi miesten itsensä vähäinen osallistuminen julkiseen keskusteluun, myös asian vähäinen perustelu miehen edun kannalta.

1960–70-luvun yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa kuultiin ensimmäisiä ääniä isien lasten- ja kodinhoitoon osallistumisen puolesta. Painopiste oli tuolloisessa keskustelussa kuitenkin lasten- ja kodinhoidon kysymyksissä, joiden nähtiin koskevan lähinnä naisia. (Vuori 2004, 32.) 1960-luvulla alkoi niin kutsuttu *vanhemmuuden tasa-arvokeskustelu*. Vanhemmuuden tasa-arvomallilla tarkoitetaan tilannetta, jossa sukupuolieron merkitys nähdään pienenä. Tällöin ajatellaan, että miehet ja naiset voivat periaatteessa tehdä kaikkia samoja asioita biologisista eroistaan huolimatta. Vanhemmuuden tasa-arvokeskustelu oli merkittävä avaus, joka mahdollisti myöhemmät keskustelut ja isyyttä koskevan lainsäädännön kehittymisen. Siitä sai alkunsa ajatus, että isien tulisi osallistua lastensa hoitoon ja kotitöihin itsensä vuoksi, sillä – kuten Vuori (2004, 41) toteaa – ”elämän ja arjen uusintaminen on arvokasta inhimillistä työtä ja se tuottaa myös henkilökohtaista tyydytystä”. (Vuori 2004, 38, 40–41.) Vanhemmuuden tasa-arvomalli loi perustan ideaalille, jossa pienten lasten hoito ja huolenpito jakautuu äidin ja isän kesken. Tällöin molemmat vanhemmat luovat yhtä läheisen ja vahvan suhteen lapseen, mikä haastaa naista korostavan äidinhoivan mallin. (Vuori 2004, 46).

Uusi isyys

1980-luvulla syntyi *uuden isyyden* käsite, joka tarkoitti isyyden muuttumista osallistuvampaan suuntaan ja lastenhoidon jakautumista tasan vanhempien kesken (ks. Huttunen 1999, 185–187). Tuolloin lapsiaan hoivaavat isät olivat muuttuneet teoreettisesta pohdiskelun aiheesta todellisuudeksi, kun äitiyttä

määrittävistä laeista siirryttiin enenevässä määrin sukupuolineutraaleihin vanhempien oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Isät saivat lisäksi omia erityisoikeuksia. Isille tuli muun massa mahdolliseksi jäädä kotiin hoitamaan lasta äitiysvapaan jälkeen, kun äitiysraha muuttui äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaksi. (Vuori 2004, 47.)

1990-luvulle tultaessa asiantuntijoiden käymissä isyyskeskusteluissa pääpaino oli isän ja lapsen suhteessa (Vuori 2004, 48). Tuon ajan isyyskeskusteluja väritti lisäksi huoli isän ja pojan maskuliinisuudesta. Isää ei haluttu äidin paikalle tai korvaajaksi, vaan tämän kumppaniksi nimenomaan maskuliinisena vanhempana. (Vuori 2004, 52.) Myös Aalto (2004, 82) kertoo, että hänen tutkimissaan isyyskertomuksissa isyyden muutos perinteisestä isyydestä uuteen isyyteen näyttäytyy enemmän mieskysymyksenä kuin tasa-arvokysymyksenä. Isyydessä tapahtunut muutos koskee ennen kaikkea isän hoivaa sekä isä-lapsisuhteen siirtymistä etäisyydestä läheisyyteen (Aalto 2004, 82). Kolehmainen (2004, 107) huomauttaa, että niin sanottua uutta isyyttä voi toteuttaa melko perinteisesti, jolloin osallistuminen lastenhoitoon voi toimia miehekkäiksi tulkittavien toimintatapojen lujittajana.

2000-luvun alussa uuden isyyden ideaalit olivat jo löytäneet paikkansa isien keskuudessa. Etenkin nuoret isät olivat halukkaita osallistumaan lastensa hoitoon heti syntymästä lähtien. Synnytyksessä mukana oleminen, vaippojen vaihtaminen, nukuttaminen ja muut vauva-arjen askareet ovat asioita, joissa nämä uutta isyyttä toteuttavat miehet halusivat olla mukana. (Huttunen 1999, 191.)

2000-luvulla niin äitien kuin isienkin mahdollisuudet toteuttaa itseään ovat lisääntyneet perheissä (Huttunen 2001, 45). Uudesta isyydestä ei kuitenkaan voida puhua maailmanlaajuisena ilmiönä. Huttunen (2014, 180) tuo esille, että isyyskeskustelua on käyty lähinnä länsimaisissa hyvinvointivaltioissa. Kolehmainen ja Aalto (2004, 15) toteavat lisäksi, että yleinen puhe isyyden muutoksesta osallistuvampaan suuntaan ei tavoita kokonaiskuvaa isyyden nykytilasta. Vaikka isyyden muuttuminen aiempaa joustavammaksi on lisännyt aktiivisesti lastenhoitoon osallistuvia hoivaavia isiä, kaikki isät eivät sovi tähän ku-

vaukseen. (Kolehmainen 2004, 92.) Vaikka on olemassa yhä aktiivisemmin lastensa hoitoon osallistuvia isiä, on myös isiä, jotka eivät osallistu. Isyyksien eroja tuottavat muun muassa isien erilaiset elämäntilanteet. (Kolehmainen & Aalto 2004, 15–16.) On lisäksi hyvä muistaa, että jokaisessa tilanteessa osallistuva isyys ei ole lapsen edun mukaista. Näin voi olla esimerkiksi kotiväkivaltatapauksissa. (Ks. Cabrera ym. 2000, 133.)

2.4 Isyyden maskuliinisuus

Miesten roolit isinä ovat sidoksissa kulttuurisiin mielikuviin maskuliinisuudesta, sillä vanhemmuus on vahvasti sukupuolittunutta. Isyyden maskuliinisuudella tarkoitetaan miesvanhemmuuden sosiaalisia ja kulttuurisia rakenteita ja käytäntöjä, joita miehet seuraavat, joihin he sopeutuvat ja joita he myös itse tuottavat toimiessaan vanhempina. (Eerola & Mykkänen 2015, 1675–1677.) Eerola ja Mykkänen (2015) tuovat esiin kolme erilaista isyyden maskuliinisuuden muotoa: *kunnollinen isä*, *tasa-arvoinen isä* ja *maskuliininen isä*.

Kunnollisella isyydellä viitataan kulttuurisesti kunnolliseen miesvanhemmuuteen. Kunnollisessa isyydessä korostuu isän vastuu palkkatöissä käymisestä, vaikka myös isän osallistuminen lapsen ja kodin hoitamiseen ovat tärkeä osa vanhemmuutta. Päävastuu kotitöistä ja lastenhoidosta on kuitenkin äidillä, kun taas isän rooli on pikemminkin osallistuva ja avustava. Kunnolliseen isyyteen kuuluvat isän ja äidin erilaiset vanhemmuuden sukupuoliroolit, vaikka erot voivat olla jokseenkin hämärtyneitä. (Eerola & Mykkänen 2015, 1682–1684.)

Sen sijaan *tasa-arvoista isyyttä* leimaavat vanhempien tasa-arvoiset sukupuoliroolit ja kokonaisvaltainen vastuu vanhemmuudesta. Tasa-arvoisessa isyydessä äiti ja isä nähdään samanarvoisina kumppaneina ja vanhemmuus alusta pitäen enimmäkseen sukupuolineutraalina. Miehen osallistuminen kotitöihin nähdään itsestään selvänä, eikä siihen liity sukupuolisia rajoitteita. Osallistumisen sijaan tasa-arvoisen isyyden vastuu on kokonaisvaltaista ja koti-isyyttä nähdään sopivana sekä taloudellisesti mahdollisena valintana. (Eerola & Mykkänen 2015, 1686–1687.) Eerolan ja Mykkäsen (2005) esittämä tasa-arvoinen

isyys on samankaltainen, kuin Vuoren (2004, 30) esiin tuomat *tasa-arvoisen ja hoivaavan isän* mallit, jotka perustuvat feministiseen ajatteluun. Tasa-arvoinen isä jakaa yhteiskunnallisen työn ja perhevelvollisuudet naisen kanssa tasan. Hoivaava isä puolestaan tavoittelee läheistä suhdetta lapsiinsa. (Vuori 2004, 30.) Hoivaavan isyyden edellytyksenä on jaettu vanhemmuus. Jaetussa vanhemmuudessa vanhemmuus nähdään hoivatyönä, joka voidaan laittaa tasan isän ja äidin kesken. Olennaista tässä on vastuun jakaminen niin, että molemmat vanhemmat osallistuvat yhtä lailla hoivan ja huolenpidon sekä ulkoisten edellytysten turvaamiseen. (Huttunen 2001, 174.) Näin ollen tasa-arvoisen isän ja hoivaavan isän mallit limittyvät toisiinsa ja niissä on paljon samaa Eerolan ja Mykkäsen (2015) tasa-arvoisen isyyden kanssa. Tasa-arvoinen isyys voidaan Eerolan ja Mykkäsen (2015, 1688) mukaan nähdä uutena isyyden maskuliinisuuden ilmaisun tapana.

Maskuliinisessa isyydessä sen sijaan korostuvat tiukasti sukupuolittuneet vanhemmuusroolit. Isyyteen kuuluu ennen kaikkea miehenä oleminen sekä elannon hankkiminen, jota perustellaan perheen hyvinvoinnilla. Äidillä on pääasiallinen vastuu lapsen varhaisesta hoivasta. Isä puolestaan on lapselle roolimalli ja sosiaalistaja lapsen kasvaessa. Siinä missä äiti vastaa pääasiassa vanhemmuuteen kuuluvasta hoidosta ja huolenpidosta, isän rooli on toisinaan autella äitiä. Maskuliinisessa isyydessä isyys siis mielletään selkeästi erilaiseksi, kuin äitiys, vaikka lapsiin sitoutuminen nähdäänkin luonnollisena osana miesvanhemmuutta. (Eerola & Mykkänen 2015, 1690-1691). Myös Vuori (2004) kertoo *maskuliinisen isän* mallista. Maskuliinisen isän tekemät valinnat kiinnittyvät ymmärrykseen kategorisista sukupuolieroista. Isän tehtävä on olla erilainen kuin äiti, joka nähdään tässä mallissa lapsen ensisijaisena vanhempana ainakin lapsen varhaisvuosina. (Vuori 2004, 30.) Miehen tehtäväksi nähdään hoivaamisen sijaan miehen mallina toimiminen lapsilleen - etenkin kasvaville pojilleen. (Vuori 2004, 49.)

Vuori (2004) esittää lisäksi neljännen isämallin: valintoja tekevän isän. Valintoja tekevä isä seuraa yksilöllisiä kykyjään ja halujaan, jolloin äidille jää perimmäinen vastuu lapsesta (Vuori 2004, 30). Vuoren (2000, 49) mukaan 2000-

luvun alussa isyyskeskustelussa korostui vahvasti isyys miesten henkilökohtaisena valintana. Äitiys oli edelleen itsestään selvä naisille kuuluva yhteiskunnallisena tehtävänä, mutta isyys oli miehen henkilökohtainen valinta. Valintoja tekevän isyyden malli ilmenee esimerkiksi tilanteissa, joissa erilaisten isyyksien välille ei haluta tehdä arvottavia eroja. (Vuori 2004, 49.) Vahva yksilöllisen vallinnan korostus murentaa Vuoren (2004, 62) mukaan isyyden henkilökohtaista, yhteisöllistä ja yhteiskunnallista velvoittavuutta ja moraalista voimaa.

On mahdollista, että yksittäisen isän isyyteen sisältyy monia jopa vastakkaisia isyyttä, elämää ja kokemuksia koskevia voimia, joiden vaikutuksessa yksittäisen isän isyys saa hetkellisen muotonsa (Kolehmainen 2004, 108). Näin ollen voidaan olettaa, etteivät Vuoren (2004) ja Eerolan ja Mykkäsen (2015) esittämät isyyden mallit ole välttämättä toisensa poissulkevia, vaan voivat esiintyä myös rinnakkain.

3 SITOUTUNUT ISYYS

3.1 Sitoutuneen isyyden määritelmä

2000-luvun aikana näkemykset isänä olemisen tavoista ja tavoitteista ovat laajentuneet. Entistä useammat isänä olemisen muodot ja tavat ovat tulleet yleisemmiksi ja hyväksytyimmiksi. Silti hyvän isän kriteerit ovat samalla tiukentuneet, mikä on toisaalta osaltaan kaventanut hyväksyttäviä isänä olon muotoja. (Eerola & Mykkänen 2014, 7.) McGill (2014, 1090) toteaa, että nykyään isien odotetaan olevan paitsi tasa-arvoisia kumppaneita vanhemmuudessa, myös jakavan puolisonsa kanssa kotityöt, huolehtivan lapsista sekä olevan aidossa vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Näin ollen nykypäivän isyydessä painottuu isien sitoutuminen.

Isyyteen sitoutumisessa on keskeistä se, kuinka paljon mies omistautuu isyydelleen (Huttunen 2010, 175). Marsiglio ja Roy (2012, 64) määrittelevät sitoutuneen isyyden miehen toiminnaksi lapsensa hyväksi niin taloudellisen turvan, huolehtimisen kuin vuorovaikutuksenkin osalta. Lisäksi se pitää sisällään isän osallistumista lasten perushoittoon, leikkiin sekä tavoitesuuntautuneeseen toimintaan lasten kanssa (ks. McGill 2014, 1097) sekä läheisen siteen luomisen ja ylläpitämisen heihin (Marsiglio & Roy 2012, 64). Sitoutuneeseen isyyteen kuuluu myös vastuu, jonka Pleck (2010) jakaa kahteen osa-alueeseen: epäsuoraan hoivaan (*indirect care*) ja kokonaisvaltaiseen vastuullisuuteen (*process responsibility*). Epäsuorassa hoivassa on kyse teoista, joihin ryhdytään lapsen puolesta, mutta joissa ei olla suorassa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Epäsuora hoiva sisältää muun muassa lapsen tarvitsemien materiaalien hyödykkeiden ja palveluiden hankkimisen. Lisäksi epäsuora hoiva sisältää lapsen sosiaalisten suhteiden tukemista. Kokonaisvaltainen vastuu puolestaan tarkoittaa, että isä on aloitteellinen ja varmistaa, että lapsella on kaikki hyvin. (Pleck 2010, 65–66.) Miesten kyky hoivata lapsia on syvimmillään, kun he voivat pitää huolta lastensa hyvinvoinnista ja kehityksestä kokonaisvaltaisella tavalla (Marsiglio & Roy 2012, 5).

3.2 Sitoutuneen isyyden ja perheen elättäjän roolin ristiriita

Monissa maissa arvostetaan nykyisin miehiä, jotka pystyvät sekä turvaamaan perheensä taloudellisen toimeentulon että pitämään perheestään huolta ylläpitämällä läheisiä suhteita lapsiinsa (Marsiglio & Roy 2012, 3). Nykypäivänä isyyteen kohdistuvat odotukset ja miesten perinteinen elättäjän rooli voivat kuitenkin olla ristiriidassa. Nykyaikainen hoivaava isyys kannustaa isiä omistamaan enemmän aikaa lapsilleen samalla, kun oletus perheen elättämisestä luo paineita viettää runsaasti aikaa töissä. (McGill 2014, 1091.) Vaikka mies haluaisikin pyrkiä kohti hoivaavampaa ja sitoutuneempaa isyyttä, saattavat muun muassa työpaikkojen joustamattomat käytännöt hankaloittaa isien mahdollisuuksia tähän (Marsiglio & Roy 2012, 57; Mykkänen & Eerola 2014, 52).

Marsiglio ja Roy (2012, 6) toteavat, että vaikka aktiivinen sitoutuminen lapsista huolehtimiseen voi näyttää miehen henkilökohtaiselta valinnalta, isien päätösten taustalla vaikuttavat sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset seikat, jotka eivät ole isien itsensä hallittavissa (Marsiglio & Roy 2012, 6). Muun muassa työelämän käytännöt tukevat perheiden perinteistä vastuunjakoa, jolloin isät etenevät urillaan äitejä helpommin ja saavat parempaa palkkaa (Lammi-Taskula ja Salmi 2014, 88). Esimerkiksi molemmille vanhemmille suunnattu vanhempainvapaa mielletään perheissä usein äidille tarkoitetuksi vapaaksi ja isät pitävät yleensä vain heille kiintiöidyt ja nimetyt vapaat. Äidit kantavat päävastuun lastenhoidosta, tarkastellaan sitten perhevapaiden käyttöä tai kotitöiden tekemiseen kulutettua aikaa. (Vuori 2004, 38.) Wall (2014) tuo ilmi, että isyyysvapaalle jääminen sisältää neuvottelua niin puolison kuin työpaikan kanssa. Päätöksessä painavat muun muassa sen vaikutukset vanhempien uriin, työnantajan avoimuus isyysvapaan ottamiselle sekä pohdinta siitä, mikä olisi paras ratkaisu lasta ajatellen (Wall 2014, 201.)

Perheen elättäjän rooli voi aiheuttaa isissä syyllisyyttä lasten kanssa vietetyn ajan vähyydestä sekä kotitöihin osallistumattomuudesta. (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 79–80, 88.) McGill (2014, 1092) tuo kuitenkin ilmi, että uuden

isyyden asenteet omaksuneet isät pystyvät todennäköisemmin vastustamaan rajoitteita, joita työelämä asettaa sitoutuneelle, hoivaavalle isyydelle. Yksi tapa tähän on työtuntien vähentäminen, jotta isä ehtii viettää enemmän aikaa lastensa kanssa (McGill 2014, 1092). Lisäksi esimerkiksi Suomessa 72 prosenttia 15–64-vuotiaista naisista käy töissä (Määttä & Uusiautti 2012, 294). Näin ollen isien ei tarvitse kantaa kaikkea vastuuta perheen elättämisestä, sillä naiset osallistuvat perheen tulojen ansaitsemiseen (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 88). Tästä huolimatta arjen sukupuolittuneet realiteetit sekä perhe-elämälle odotuksia ja resursseja rakentavat instituutiot sekä ideologiat ylläpitävät edelleen epätasaisista, äidinhoivaa suosivaa vanhemmuusasetelmaa (Marsiglio & Roy 2012, 16).

3.3 Sitoutuneen isyyden hyödyt

Sitoutuneen isyyden hyödyt miehelle

Isyyteen sitoutuminen on hyödyllistä paitsi lapsille, myös isille itselleen (Marsiglio & Roy 2012, 3). Kun isä itse kokee lasten hoitoon sitoutumisen arvokkaaksi, sillä on miehelle myönteisiä seurauksia. Etenkin miehen ajatukset, tunteet ja käyttäytyminen muuttuvat pitkäaikaisesti isänä olon kokemusten myötä. Tämä näkyy muun muassa henkilökohtaisena kasvuna ja aloilleen asettumisena, itsekeskeisyyden vähenemisenä ja anteliaisuuden lisääntymisenä. Isät pyrkivät muutokseen antaakseen lapsilleen parasta, mitä voivat tarjota. Suhde lapseen saa miehen tavoittelemaan kypsempää ja vastuullisempaa ihmisyyttä. Lisäksi sitoutuminen läsnäoloon lasten elämässä kehittää isän kykyä huomioida muiden ihmisten tarpeita ja näkökulmia. (Palkovitz, Copes & Woolfolk 2001, 56, 58–59). Vanhemmuus voi kohentaa isän henkilökohtaista kasvua myös siksi, että hänen on selvittävä uusista läheisen ihmissuhteen ylläpitämiseen sidotuista velvollisuuksista (Marsiglio & Roy 2012, 20). Toisinaan sitoutunut isyys voi myös lisätä miehen reflektiivisyyttä, kun isät käyvät läpi perinteisten sukupuoliroolien purkua ja pohtivat niitä syvällisesti (Wall 2014, 203).

Sitoutuneen isyyden toteuttamisella on vaikutuksia miehen sosiaaliseen elämään ja perhesuhteisiin, sillä sitoutuneiden isien sukulaissuhteiden on ha-

vaittu olevan läheisempiä kuin muilla miehillä (Eggebeen & Knoester 2001, 389; Wall 2014, 203). Sitoutuneet isät vierailevat tiheämmin omien vanhempiansa ja sisarustensa luona ja pitävät heihin tiiviimmin yhteyttä verrattuna isäpuoliin tai miehiin, jotka eivät ole isiä. Voimakkaimpia nämä vaikutukset ovat miehillä, jotka asuvat yhdessä lastensa kanssa. Lisäksi sitoutuneet isät ovat aktiivisesti mukana lapsiinsa liittyvässä sosiaalisessa toiminnassa, muun muassa koulujen ja seurakunnan yhteydessä (Eggebeen & Knoester 2001, 388–389, 391).

Isyysloman ajaksi kahdestaan lapsen kanssa kotiin jääneitä isiä tutkinut Wall (2014) toteaa, että sitoutuminen pienen lapsen hoitoon voi tarjota isälle oppimisen kokemuksia, kun he kasvavat itsenäisiksi ja omavaraisiksi vanhemmiksi sen sijaan, että olisivat äidin auttajia. Vauvaa kotona hoitavan isän elämä voi muuttua haasteellisemmaksi, kun kokopäiväinen hoivatyö jättää vain vähän aikaa levolle tai muiden asioiden tekemiselle. Silti lapsesta huolehtiminen tuottaa myös paljon myönteisiä tunteita. Niitä ovat muun muassa mielihyvä, tyytyväisyys, kyvykkyys, vastuullisuus, läheisyys, ylpeys, empatia sekä luottamus itseensä ja lapsen tulevaisuuteen. Wallin haastattelemat isät kertoivat pienen lapsen hoivaamisen vahvistaneen tunnesidettä isän ja lapsen välillä, kun yhdessä vietetty aika lisäsi läheisyyttä, yhteistä ymmärrystä ja kiintymystä. Myös aviolliset suhteet vahvistuivat isyysloman aikana. (Wall 2014, 202–204.)

Sitoutuneen isyyden hyödyt lapselle

Vanhemmuuden lämpö, hoiva ja läheisyys ovat yhteydessä lasten hyvinvointiin, oli vanhempi äiti tai isä (Lamb 2010, 11). Lamb (2010) toteaa, että sitoutunut isyys voi heijastua monilla myönteisillä tavoilla lapsiin, mikäli lastenhoitoon sitoutuminen on miehen ja hänen kumppaninsa yhteinen tahto. Myös Mykkäsen ja Eerolan mukaan sitoutunut isyys toteutuu parhaiten, kun se pohjautuu isän omaan haluun ja valintaan, kun isä kykenee kantamaan vastuunsa ja olemaan mukana lapsen elämässä ja kun isällä on hyvä suhde lapsiinsa sekä lapsen toiseen vanhempaan. Niin ikään on olennaista, että toinen vanhempi antaa isälle tilaa ja mahdollisuuksia toteuttaa isyyttä sitoutuneesti. (Mykkänen & Eerola 2014, 49.)

Isän sitoutumisella on tärkeä merkitys lapsen sosiaaliselle ja emotionaalille kehitykselle (Stockall & Dennis 2013, 300) sekä lapsen käytökselle ja kognitiivisille suorituksille (Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid & Bremberg 2008, 155). Isille tyypillinen fyysinen leikki lasten kanssa voi olla merkityksellistä kielenkehitykselle etenkin lapsilla, joilla on kehitysviivästymien riski (Stockall & Dennis 2013, 300). Lisäksi lapsi saa monipuolisempaa vuorovaikutusstimulaatiota kahdelta sitoutuneelta vanhemmalta, sillä vanhempien tavat käyttäytyä ovat keskenään erilaisia. Perheissä, joissa isä sitoutuu aktiivisesti lastenhoitoon, lapsiin kohdistuu yleensä vähemmän stereotyyppisiä sukupuoli-odotuksia. Tällöin lapset eivät opi katsomaan maailmaa kapeiden sukupuoli-roolijakojen läpi. (Lamb 2010, 7–8.)

Turvallinen ja läheinen suhde isään auttaa pienen lapsen itsesäätelyn kehittämisessä (ks. Volling, McElwain, Notaro, & Herrera 2002, 460) ja vakaat, vastavuoroiset suhteet vanhempiin tukevat lapsen psykologista hyvinvointia ja sopeutuvuutta muutoksiin (Lamb 2010, 9). Isän sitoutuminen lapsen hoitamiseen ja kasvatukseen vähentää poikien käytöshäiriöitä ja tyttöjen psyykkisiä ongelmia sekä vähentää köyhien perheiden lasten rikollisuutta ja ennustaa heille parempaa taloudellista asemaa myöhemmissä elämänvaiheissa (Sarkadi ym. 2008, 157). Lisäksi läheinen isäsuhde vähentää stressiherkkyyttä etenkin pojilla, sillä isät suojaavat poikia päivittäisiltä stressitekijöiltä valmistelemalla heitä pärjäämään ongelmanratkaisutilanteissa (Mallors, Charles, Neupert & Almeida 2010, 1658).

Paquette (2004) kuvaa isän ja lapsen välistä suhdetta ennen kaikkea toiminnalliseksi. Tällainen isä-lapsisuhde tyydyttää lapsen stimulaation sekä rajojen ylittämisen tarpeen ja kannustaa ottamaan riskejä tilanteissa, joissa lapsi tuntee olonsa turvatuksi. Hyvässä isän ja lapsen välisessä suhteessa lapsi oppii luottamaan omiin kykyihinsä selvitä uhkista sekä vieraisissa sosiaalisissa ja fyysisissä ympäristöissä. Isä rohkaisee lasta ottamaan pikkuhiljaa suurempia riskejä samalla varmistuen, että lapsen tutkimusmatkat tapahtuvat turvallisessa kontekstissa. (Paquette 2004, 202–203.)

Vaikka isät eivät ole lapsilleen pelkästään leikkikavereita (Lamb 2010, 4), isän ja lapsen yhteisellä leikillä on monia myönteisiä vaikutuksia lapsen kehitykseen. Usein isät leikkivät lasten kanssa ”rymyleikkejä”, kuten leikkinyrkkeilyä, nostelevat lapsia ilmaan, painivat lasten kanssa ja jahtaavat heitä (Stockall & Dennis 2013, 300). Fyysinen leikki kehittää lapsen motorisia kykyjä ja voi tehdä lapsista tottelevaisempia sekä antaa heille taitoja kilpailla. (Paquette 2004, 205, 212).

Molempien vanhempien sitoutuminen lapsista huolehtimiseen luo myös vanhemmille itselleen enemmän mahdollisuuksia tehdä asioita, jotka he kokevat palkitseviksi ja tyydyttäviksi. Kun molemmat vanhemmat jakavat arjen toimia ja tunteita, on toisen vanhemman jaksamista mahdollista tukea, jolloin uupumisen riski vähenee (Mykkänen & Eerola 2014, 51–52). Lambin (2010) mukaan kahden sitoutuneen vanhemman perheissä isät pääsevät luomaan läheisen suhteen lapsiinsa ja äideille aukeaa enemmän mahdollisuuksia kodin ulkopuoliseen elämään, kuten urakehitykseen. Toisaalta isät ovat mukana lastensa elämässä myös taloudellisen tuen kautta. Esimerkiksi erossa perheensä luota asuva, muualle muuttanut isä huolehtii lapsensa hyvinvoinnista ja kehityksestä osoittamalla taloudellista tukea lapsen äidille. Tämä kytkeytyy lapsen hyvinvointiin vähentämällä äidin stressiä rahallisesta toimeentulosta. Toisin sanoen lisääntynyt vanhemmuuteen sitoutuminen voi tehdä molemmista vanhemmista tyytyväisempiä elämäänsä, mikä heijastuu positiivisesti myös lapsiin perhesuhteiden lämpimyytenä ja syvyytenä. (Lamb 2010, 7–9.)

4 ISÄT LASTEN NÄKÖKULMASTA

4.1 Isien ja lasten väliset siteet

Marsiglio ja Roy (2012, 65–70) mukaan isien ja lasten väliset siteet voidaan jaotella toiminnallisiin siteisiin (*behavioral bonds*), kognitiivisiin siteisiin (*cognitive bonds*), emotionalisiin siteisiin (*emotional bonds*) sekä eettisiin ja henkisiin siteisiin (*ethical and spiritual bonds*). Heidän määritelmässään isän ja lapsen väliset siteet edustavat kestäviä tunteita, jotka motivoivat isää olemaan tekemisissä lapsensa kanssa, hoitamaan vanhemmuuteen kuuluvia velvollisuuksia ja käyttämään aikaansa, energiaansa ja resurssejaan lapsen hyvinvoinnin hyväksi. Ideaalitilanteessa läheinen tunneside on sekä lapsen että vanhemman tunnistama. (Marsiglio & Roy 2012, 66.)

Toiminnalliset siteet isien ja lasten välillä syntyvät yhteisen tekemisen kautta. Toiminta voi olla vaikkapa leikkimistä, retkeilyä tai leipomista. Yhdessä tekeminen synnyttää kumppanuuden tunnetta, joka puolestaan lisää kokemusta yhteenkuuluvuudesta. Toiminnallisen siteen ydin ei ole lopputuloksessa, vaan yhteisessä tekemisessä. Usein toiminnallisen siteen muodostuminen vaatii, että isä ja lapsi ovat samassa paikassa. Toisaalta nykyisin pitkälle kehittyneen kommunikointiteknologian avulla lapset ja isät voivat löytää yhteistä tekemistä, vaikka olisivatkin fyysisesti etäällä toisistaan. Esimerkkejä tästä ovat muun muassa kuvien jakaminen verkossa tai online-pelien pelaaminen yhdessä. (Marsiglio & Roy 2012, 66.)

Isän ja lapsen välinen *kognitiivinen side* muodostuu, kun osapuolet opettavat toisilleen uusia taitoja ja oppivat toisiltaan. Isä voi opettaa lapselleen esimerkiksi ruoanlaittoa tai kitaransoittoa, kun taas lapsi voi opastaa isälle, miten pelataan hänen suosikkipeliään tai kuinka älylaitteilla lähetetään viestejä. Oppimisen kokemus voi olla voimaannuttava ja palkitseva. Jos lapsi tulee tulevaisuudessa jatkamaan esimerkiksi perheyrittäjän johdossa isänsä jälkeen, oppiminen voi olla myös perintöön liittyvää tietotaidon siirtämistä vanhemmalta

lapselle. Tällöin isällä ja lapsella on tilaisuus jakaa arvokkaita henkilökohtaisia näkemyksiä ja resursseja yli sukupolvirajojen. (Marsiglio & Roy 2012, 66–67.)

Emotionaaliset siteet perustuvat rituaaleihin, joissa lapsella ja isällä on mahdollisuus ilmaista sanallista ja fyysistä läheisyyttä toisilleen heille tärkeissä paikoissa. Yksi tällaisista rituaaleista on iltasadun lukeminen ja lapsen peitteleminen nukkumaan. Tilanteet, joissa perheen on selvittävä jonkinlaisesta kriisitilanteesta yhdessä, voivat niin ikään luoda ja vahvistaa emotionaalisia siteitä. Kriisistä selviytyminen vahvistaa isän ja lapsen yhteenkuuluvuudentunnetta. Yhteenkuuluvuudentunne puolestaan varmistaa, että ajan, sitoutumisen, energian ja kiintymyksen jakamisen tarpeet toteutuvat. (Marsiglio & Roy 2012, 67.)

Eettiset ja henkiset siteet isän ja lapsen välillä juontavat juurensa usein joko uskuntoon tai vahvaan eettiseen vakaumukseen, kuten esimerkiksi vegaaniseen elämäntapaan. Kun isä ja lapsi puhuvat aktiivisesti jakamistaan arvoista ja näkökulmista, heidän välilleen syntyy eettinen side. Jaettujen arvojen kautta vahvistuvat siteet antavat isille mahdollisuuksia kommunikoida lastensa kanssa herkistä asioista ja hoivata heitä tehokkaammin. Eettisten ja henkisten siteiden muodostuminen voi tapahtua keskustelemisen ohella myös osallistumalla yhdessä vakaumukseen liittyvään toimintaan. (Marsiglio & Roy 2012, 67–68.) Tällainen toiminta voi olla esimerkiksi kirkossa käymistä tai osallistumista vakaumukseen liittyviin tempauksiin tai järjestötoimintaan.

Vaikka Marsiglion ja Royn (2012) määrittelemät isien ja lasten väliset siteet tuovat esille mahdollisuuksia isän ja lapsen välisen tunnesiteen syvenemiselle, ne on laadittu aikuisnäkökulmasta käsin. Kuten edellä mainitsin, painopiste on isän motivaatiosta huolehtia lapsesta (ks. Marsiglio & Roy, 66). Näin ollen siteet eivät tuo esille, millaisia näkemyksiä lapsilla itsellään on isistä ja isyydestä. Sen selvittämiseksi tarvitaan lapsinäkökulmaista tutkimusta.

4.2 Lapsinäkökulmaisia tutkimuksia isistä

Isyyttä on tutkittu vain vähän lasten näkökulmasta (Hietanen, Määttä & Uusi-autti 2013, 69). Joitain aihetta käsitteleviä tutkimuksia on kuitenkin tehty. Muun

muassa Hietanen, Määttä ja Uusiautti (2013) sekä Valkonen (2006) ovat tutkineet vanhemmuutta lasten näkökulmasta. Hietasen ym. (2013) tutkimuksessa pyydettiin 10–12-vuotiaita suomalaisia koululaisia kertomaan hyvästä isyydestä. Valkonen (2006) puolestaan selvitti viides- ja kuudesluokkalaisten käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta. Valkosen tutkimustuloksissa ei ollut selvää eroa isien ja äitien osoittaman hyvän vanhemmuuden välillä (ks. Valkonen 2006, 92).

Hietasen ym. (2013, 71–72) tutkimuksen tuloksissa hyvä isyys jakautui seitsemään kategoriaan: 1) *aktiivinen paljon lastensa kanssa aikaa viettävä isä*, 2) *huolta pitävä ja hoivaava isä*, 3) *kuria pitävä isä*, 4) *esimerkillinen isä*, 5) *kunnioitetussa asemassa oleva isä*, 6) *kotitöihin osallistuva isä* ja 7) *reilu isä*. Usein lasten kertomukset isistä sisälsivät useamman kategorian piirteitä. Valkosen (2006, 39–53) tutkimustulokset olivat pitkälti samansuuntaisia.

Lasten mielestä on tärkeää, että isä viettää aikaa lastensa kanssa jonkin *yhteisen tekemisen* muodossa. Yhteinen tekeminen voi olla esimerkiksi urheilua, piha-askareiden tekemistä yhdessä tai liikkumista luonnossa. Hyvä isä ottaa huomioon lasten ehdotukset, vaikka usein aloite yhteiseen tekemiseen tulee lasten mukaan isältä. Lasten mielestä hyvä isä vie lapsiaan erilaisiin tapahtumiin, yhteisille reissuille, erilaisiin tilaisuuksiin ja harrastuksiin sekä pelaa lasten kanssa lauta- ja tietokonepelejä. Hyvä isä viettää paljon aikaa kotona ollen konkreettisesti läsnä. (Hietanen ym. 2013, 72–73; Valkonen 2006, 42–43.)

Valkosen (2006) keräämissä lasten kirjoitelmissa korostui *huolenpidon* merkitys yhtenä hyvän vanhemmuuden kriteerinä. Lasten mielestä äidin ja isän tulee huolehtia, että lapsella on hyvä olla, että lapsi on terve ja vanhemman on kysyttävä lapsen kuulumisia. Huolehtiminen oli koko perhettä koskeva asia, joka ulottui myös puolisoista huolehtimiseen. Huolehtiva vanhempi asettaa lapsille rajoja, sillä lapset eivät aina voi tehdä kaikkea omin päin. Hyvä vanhempi tietää, missä ja kenen kanssa lapsi viettää aikaansa ja on lapsesta huolissaan. Hyvän vanhemman tulisi kuitenkin välttää liikaa hössötystä, eikä olla ylihuolehtivainen. Hänen tulee luottaa lapseen ja antaa lapselle vapautta, mutta kuitenkin tietää, missä tämä kulkee. Huolenpito sisältää lapsen lohduttamista, turvan antamista, rauhoittamista pelon hetkellä ja lapsen puolustamista ja

suojelemista. Vastuun kantaminen kuuluu hyvälle vanhemmalle, samoin kuin lapsen auttaminen niin taloudellisesti kuin arjessa, esimerkiksi läksyissä. (Valkonen 2006, 39–40, 51.) Myös Hietasen ym. (2013) tutkimuksessa lapset kertoivat hyvän isän auttavan lapsiaan ja kuuntelevan heitä. Hän huolehtii, lohduttaa, tukee ja puolustaa lapsiaan. Huolehtiva isä opettaa lapsilleen vastuullisuutta, hyviä tapoja ja tukee näitä koulutöissä, vitsailee ja hassuttelee. Hyvä isä on hauska ja huumori on läsnä lapsen ja isän välisessä vuorovaikutuksessa. Hän on reilu ja tasapuolinen perheensä kanssa, rohkaisee ja tarjoaa apuaan. (Hietanen ym. 2013, 73.) Hyvä vanhempi on myös Valkosen (2006) tutkimustuloksissa kiltti ja ystävällinen, hauska ja rento. Häneltä tulee löytyä huumorintajua ja reiluutta. Tällainen vanhempi ei suutu liian helposti ja on tasapuolinen perheen lasten välillä. Myös rahan antaminen mainittiin hyvän vanhemman piirteenä. (Valkonen 2006, 46–47.)

Molemmissa tutkimuksissa hyvän isän – tai yleisemmin vanhemman – tehtäviin kuului *kurinpito*. Hyvä vanhempi osaa suuttua aiheesta eikä hemmottele lasta. Hän osaa laittaa lapselleen rajat ja asettaa sääntöjä, kuten kotiintuloaikoja. (Valkonen 2006, 47–48.) Hietasen ym. (2013) tutkimuksen mukaan hyvän isän tulee lasten mielestä asettaa jälkikasvulleen selvät säännöt, olla tiukka, mutta reilu. Hyvä isä rankaisee lasta typeryyksistä, muttei raivoa, huuda tai ole pelottava, eikä väkivaltainen. (Hietanen ym. 2013, 73.) Lapset pitivät tärkeänä, että vanhemmat osaavat kasvattaa lapsensa hyvin, jotta lapsista tulee kunnollisia kansalaisia. Hyvä isä kantaa vastuunsa välttelemättä sitä. Hyvä vanhempi ei kuitenkaan ole liian ankara, eikä hän ole koko ajan hermostunut. Hyvä vanhempi ei koskaan lyö tai muuten vahingoita lasta tai muita perheenjäseniä, ei huuda liikaa tai tarpeettomasti, vaan pyrkii hoitamaan asiat puhumalla. (Valkonen 2006, 49–50; Hietanen ym. 2013, 74.)

Hyvän isän ominaisuuksiin kuuluu lasten mielestä myös *esimerkillisyys*. Hyvä vanhempi on lapselle esimerkkinä ja opettaa, mikä on väärin ja mikä oikein. Vanhemman tehtävänä on kasvattaa ja neuvoa lasta. (Valkonen 2006, 49.) Esimerkillinen isä on vastuutuntoinen perhettään kohtaan ja toimii lapsilleen roolimallina. Hyvä esimerkillinen isä ei tupakoi lastensa nähden tai heidän lä-

hellään, tai käytä alkoholia niin, että sillä olisi vaikutuksia hänen käytökseensä. (Hietanen ym. 2013, 74.) Päihteettömyys hyvän vanhemman piirteenä tuli esille myös Valkosen (2006, 52) tutkimuksessa. Lasten mukaan hyvä vanhempi ei juurikaan käytä alkoholia, ei polta eikä käytä huumeita.

Hietasen ym. (2013) tutkimustulosten kategoria *isä kunnioitettavassa asemassa* viittaa siihen, että lapset kuvasivat kertomuksissaan hyviä isiä töissä käyviksi, kiireisiksi perheensä elättäjiksi. Työnteko nähdään isän tehtävänä ja työtömän isän pitäisi etsiä töitä. Töissä käymisen huonona puolena lapset mainitsivat, että isä ei ehdi viettää niin paljon aikaa kotona lastensa kanssa. Hyvä isä tekee ansiotyön ohella kotona *arkiaskareita* ruoanlaitosta pyykkäämiseen. Kyseisessä tutkimuksessa lasten hoitaminen tosin näyttäytyi enemmän äitien vastuualueena, ainakin tyttöjen kirjoitelmissa. (Hietanen ym. 2013, 75–76.) Myös Valkosen (2006, 41) mukaan vanhemman tehtäviin kuuluu elättäminen muun muassa ruoan ostamisena ja laskujen maksamisena. Lasten mukaan hyvän vanhemman pitää käydä töissä, jotta elatustehtävästä selvittäisiin. Lapset kuitenkin nimeävät työn uhkana perheen yhteiselle ajalle. He toivovat, etteivät vanhemmat olisi niin kiireisiä töidensä kanssa, jotta aikaa jäisi myös lapsille. (Valkonen 2006, 41–42.)

Reilun isän kategoria puolestaan kuvaa isän reiluutta muita perheenjäseniä kohtaan. Lapsille on tärkeää saada isän täysi huomio. Hyvä isä tulee toimeen puolisonsa kanssa, eikä vanhempien tulisi riidellä. Reilu isä ottaa lapsensa mukaan harrastuksiinsa ja viettää aikaa tasapuolisesti niin tyttäriensä kuin poikiensäkin kanssa. (Hietanen ym. 2013, 76.) Hyvät vanhemmat eivät riitele keskenään ainakaan lapsen kuullen. Välillä riitely on lasten mielestä tavallista, mutta silloinkin kiistat tulisi sopia nopeasti. Vanhempien tulisi tulla toimeen keskenään, vaikka olisivat eronneet. Erotilanteessa vanhemman pitäisi pitää huolehtia, ettei yhteydenpito lapseen unohdu. (Valkonen 2006, 52– 53.)

Lapsesta välittäminen on kouluikäisten lasten mielestä keskeinen osa hyvää vanhemmuutta. Vanhemman tulee olla kiinnostunut lastensa asioista ja ottaa tämän tunteet huomioon, arvostaa lapsen mielipiteitä ja kannustaa lasta vaikeissa asioissa. Lapsen tulee pystyä luottamaan vanhempiinsa. Yhdessä juttelu

ja kuulumisten vaihtaminen on lapsille tärkeää. Hyvä vanhempi kuuntelee ja tukee lastaan sekä osoittaa tälle ymmärrystä. Lasten käsityksen mukaan hyvä vanhempi rakastaa lastaan, oli lapsi millainen hyvänsä. (Valkonen 2006, 44–46).

4.3 Lasten näkökulman tärkeys

Lapsuus nähtiin 1970-luvulle saakka vain kasvamisena kohti aikuisuutta (*human becomings*). Lasten tekemisiä arvioitiin kauan siitä näkökulmasta, miten ne vaikuttavat aikuiseksi kehittymiseen. Näin ollen lapsia pidettiin passiivisina olentoina, joilla ei ollut kompetenssia osallistua esimerkiksi päätöksentekoon. (James 2009, 34–35.) Nykyisin lapsuudentutkimuksen paradigma tiedostaa lasten olevan aktiivisia oman elämänsä rakentajia (*human beings*), joilla on vaikutusta myös heitä ympäröiviin ihmisiin ja yhteiskuntiin. Lapset eivät ole passiivisia sosiaalisten rakenteiden kohteita, vaan lapsuus, lasten kulttuurit ja lasten suhteet ovat itsessään tutkimuksen arvoisia. Lapset muun muassa ovat mukana perhesuhteissa, ilmaisevat toiveitaan ja muodostavat kiintymyssuhteita. (James 2009, 40–41.)

Yksi lapsuudentutkimuksen keskeisistä käsitteistä on toimijuus. Mayall (2002, 21) määrittelee toimijuuden seuraavasti: Tekijä (*actor*) on joku, joka tekee jotakin. Toimija (*agent*) puolestaan tekee jotakin toisten ihmisten kanssa, jolloin hän osallistuu myös sosiaaliseen ja kulttuuriseen uusintamiseen. Kulttuuriseen uusintamiseen kuuluu muun muassa uuden luominen ja muutosten aikaansaaminen. Lapset siis paitsi saavat vaikutteita vallitsevasta kulttuurista ja sosiaalisesta ympäristöstä, he myös osallistuvat niiden rakentamiseen ja luovat omia kulttuureitaan, kuten vertaissuhteita toisiin lapsiin. (Mayall 2002, 21; James 2009, 41.) Turja (2011, 43) toteaa lasten hakevan valtaa ja omaa tilaansa erilaisin keinoin niin ikään vuorovaikutuksessa yhteiskunnan ja lapsuuden keskeisten instituutioiden kanssa. Lasten toimijuus on Jamesin (2009, 44) mukaan pohjimmiltaan yksilötason ominaisuus, jota jokaisella lapsella on, mutta jota he voivat halutessaan valita olla käyttämättä.

Lapsinäkökulmainen tutkimus on yksi lapsuudentutkimuksen osa-alue. Se pyrkii tuomaan esille erityisesti lasten näkemyksiä, näkökulmia ja toimintatapoja sekä lasten tuottamaa tietoa. Lapsinäkökulmainen tutkimus perustuu lapsi- ja yhteisölähtöisyyteen. Toisin sanoen siinä tiedostetaan, että lasten toiminta on sidoksissa aikaan, paikkaan, toimintaympäristöön ja muihin toimijoihin. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen pyrkimyksenä on kuunnella lasten viestejä, kokemuksia sekä lasten tapoja toimia ja ilmaista asioita niiden kulttuurisessa, sosiaalisessa, yhteiskunnallisessa ja historiallisessa kontekstissa. Tämän vuoksi lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa lapset osallistuvat tiedon tuottamiseen. Lasten tuottaman tiedon voidaankin sanoa olevan lapsinäkökulmaisen tutkimuksen perusta. Aineistonkeruun lisäksi lapsinäkökulma on tutkimuksessa läsnä koko tutkimuksen ajan. (Karlsson 2012, 23–25.)

Lapsinäkökulmaista tutkimusta tarvitaan, jotta lapset voivat olla aidosti aktiivisia toimijoita. Sen tarkoituksena ei ole tarkoituksena romantisoida tai ihastella lapsia, vaan tuoda esiin mahdollisimman monia näkökulmia ja näin tavoittaa myös hiljaiset, epätavallisella tavalla esitetyt mieluisat ja epämieluisat ilmaisut. Lasten tuottaman tiedon tavoittamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta se ei peity perinteisiin aikuiskeskeisiin toimintatapoihin. Lapsikeskeisessä tutkimuksessa haasteena onkin luoda lapselle kertomisen puitteet ja osata kuunnella ja käsitellä lapsilta saatua tietoa. Tämän ohella tarvitaan tietoa lapsille luontaisista toimintatavoista ja tavoista, joilla aikuiset voivat edistää vastavuoroista toimintaa lasten kanssa. (Karlsson 2012, 43, 48–50.)

Yleissopimukseen lapsen oikeuksista on kirjattu 12. artikla, joka takaa lapselle oikeuden ilmaista näkemyksiään ja tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Lasten kuuleminen on siis tärkeä osoitus lapsen ihmisarvon kunnioittamisesta (Roberts 2000, 229). Kuula (2006, 147) toteaa yhtä lailla, että lapsille pitää antaa oikeus tulla nähdyiksi ja kuulluiksi omilla ehdoillaan. Ellei lasten omaa empiiristä tietoa pidetä arvokkaana, lapset jäävät yhteiskunnan marginaaliin (Kyrönlampi & Määttä 2013, 62). Lapsia kuulemalla voidaan paremmin hahmottaa kokonaiskuvaa käsiteltävästä ilmiöstä – tässä tapauksessa isyydestä (ks. Kyrönlampi & Määttä 2013, 62, 64).

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia näkemyksiä lapsilla on isistä ja isyydestä. Näkemyksellä tarkoitan lapsen kokemuksista ja käsityksistä muodostuvaa kokonaisuutta. Kokemus viittaa siihen, miten tietty tilanne on eletty (Marton 1981, 181). Käsityksellä puolestaan tarkoitetaan henkilön subjektiivisen kokemuksen kautta muodostuvaa kuvaa todellisuudesta (Niikko 2003, 13, 24-26). Kokemukset vaikuttavat käsityksiin (Aarnos 2010, 183), sillä käsitys muotoutuu siitä, mitä koetusta ja eletystä ajatellaan (Marton 1981, 181). Käsityksiä voidaan kuvata merkityksenantoprosesseina, joille annetaan mielipiteitä syvempi ja laajempi merkitys (Huusko & Paloniemi 2006, 164).

Jotta pystyin saavuttamaan lasten näkökulman mahdollisimman laajana ja sellaisena, jona lapset sen minulle ilmaisivat, en erotellut tutkimuksessani lasten kokemuksia lasten käsityksistä. Haastatteluissa kerrottiin sekä omakohtaisista kokemuksistaan isien kanssa sekä isistä yleisemmällä tasolla henkilöimättä asiaa omaan isään tai muihin lapsen tuntemiin isiin. Yhdistämällä kokemukset ja käsitykset yleisemmän näkemys-käsitteen alle aineistoni pysyi rikkaana.

On suhteellisen uutta, että perhetutkimuksessa lapsi nähdään aktiivisena perheenjäsenenä ja osallistujana, eikä vain vanhemmuuden passiivisena vastaanottajana (Mason & Tipper 2014, 153-154). Lapset ovat niitä, joihin vanhempien toiminta kohdistuu. Jotta isyydestä muodostunutta kuvaa voitaisiin täydentää, on tärkeää kuulla myös lasten ajatuksia isistä ja isyydestä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on lähestyä isyyttä lasten omasta näkökulmasta käsin ja se perustuu seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Päätutkimuskysymys ja alakysymykset:

Millaisia näkemyksiä lapsilla on isistä ja isyydestä?

1. Millaisia ominaispiirteitä lapset liittävät isiin?
2. Millaista tekemistä ja toimintaa lapset liittävät isyyteen?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusote

Toteutin tutkimukseni laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus pyrkii ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen luonnollisessa ympäristössä (Greig, MacKay, & Taylor 2007, 136) ja tutkittavien näkökulman esille tuomiseen (Eskola & Suoranta 2008, 16). Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on ymmärtää isyyttä lasten näkökulmasta. Koska aineistonkeruu on toteutettu yhden pohjoissavolaisen kaupungin kahdessa esiopetusryhmässä, ei tuloksista voi tehdä yleistäviä tulkintoja. Laadullisella tutkimuksella on silti mahdollista saada tietoa siitä, miten ihmiset ymmärtävät asioita (Barbour 2008, 11–12). Näin ollen se on tutkimusotteena sopiva, kun tarkoituksena on selvittää lasten näkemyksiä isistä ja isyydestä.

Monet laadulliset menetelmät ovat olleet tärkeitä lapsikeskeiselle tutkimukselle, sillä ne pyrkivät välttämään aikuislähtöisten konstruktioiden tuputtamista lapsille. Parhaimmillaan lapset tuottavat rikkaita maailman kuvauksia sekä lasten kokemuksia ja ymmärrystä sisältävää aineistoa. Kun lapsille annetaan aikaa ja keinoja kertomiseen, on mahdollista selvittää heidän ilmiöille antamiaan merkityksiä. (Greig, MacKay & Taylor 2007, 137–138; Clark 2010, 12.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustulokset eivät ole tutkijoista ja havaintomenetelmistä irrallisia, eikä tutkimuksella voida tuottaa ”puhdasta” objektiivista tietoa. Koska tutkija päättää tutkimusasetelmasta oman ymmärryksensä varassa, kaikki tieto on aina jossain määrin subjektiivista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20.) Myös tässä tutkimuksessa saatuun tietoon vaikuttaa aineiston suodattuminen niiden valintojen läpi, joita olen tehnyt tutkimusta suorittaessani. Tutkijan vaikutuksesta huolimatta laadullisessa tutkimuksessa ”pyritään loogiseen todisteluun ja objektiivisuuteen siinä mielessä, että tutkijat nojaavat todistelussaan aineistoonsa, eivätkä subjektiivisiin mieltymyksiinsä tai omiin arvolähtökohtiinsa” (Alasuutari 2011, 32).

Hermeneutiikka

Koska pyrin tutkimuksessani tuomaan esille lasten näkemyksiä isistä, olen soveltanut aineistoni lähestymisessä ja tulkinnassa hermeneutiikkaa (ks. Gadamer 2004, 40, 130). Hermeneutiikka keskittyy ennen kaikkea tulkintaan. Se antaa teoreettisen taustan tulkitsevalle ymmärtämiselle tai merkitykselle kiinnittäen erityistä huomiota kontekstiin ja alkuperäiseen tarkoitukseen. (Patton 2002, 114.) Hermeneuttisessa tutkimuksessa tutkittavien – tässä tapauksessa lasten – maailma koetaan heidän kielensä tulkitsemisen kautta (ks. Sargeant & Harcourt 2012, 8). Hermeneutiikka on Saphiron ja Sican (1985, 3) mukaan filosofinen suuntaus, joka ei osoita tiukasti ohjaavia oppeja.

Hermeneutiikka kyseenalaistaa tulkintojen erehtymättömän oikeellisuuden tai todenmukaisuuden. Sen sijaan tulkinnat ovat aina tulkintoja, jotka saavat muotonsa tietyssä ajassa, tulkitsijoiden välillä ja tietyssä ympäristössä. Tämä ulottuu myös tutkittavien näkökulmien raportoimiseen. (Patton 2002, 114–115.) Hermeneutiikan peruseräite on tutkijan roolin tiedostaminen tutkimuksessa. Tutkimusprosessin kehitys ja tutkimuskysymykset ovat syntyneet tutkijan käsityksistä ja näkökulmista käsin. Tutkija siis tuo tutkimukseen joukon omiin kokemuksiinsa ja aiempaan tietoonsa perustuvia käsityksiä. (Sargeant & Harcourt 201, 8.)

Ilmaisut kantavat hermeneuttisen lähestymistavan mukaan merkityksiä, joita voidaan lähestyä vain ymmärtämällä ja tulkitsemalla. Tutkijan tulee tehdä parhaansa löytääkseen haastateltavan kertomasta mahdollisimman oikea tulkinta. (Laine 2001, 26.) Tässä tutkimuksessa tulkittavana ovat haastatteluilla kerätyt lasten ilmaisemat näkemykset isistä. Tiedostan, että lasten ilmaisut ovat suodattuneet analyysivaiheessa tutkijan ymmärryksen läpi ja tulokset ovat näin ollen kontekstisidonnaisia ja tutkijan tekemiä tulkintoja lasten kertomasta. Se, miten minä tutkijana olen kerännyt aineiston ja tulkitseen saatua aineistoa, on kuitenkin vain yksi mahdollinen tapa ja perustuu omiin lähtökohtiini varhaiskasvatustieteen opiskelijana.

Tulkinnan prosessi voidaan esittää tiivistetysti *hermeneuttisena kehänä*. Kehällä ei ole selkeää alku- tai päätepistettä, sillä ymmärrys perustuu aina tulkitse-

jan omalle esiymmärrykselle. (Siljander 1988, 115; Valleala 22.) Valleala (2006, 22) käyttää *hermeneuttisen essiivin* käsitettä kuvaamaan sitä, että asia tulkitaan aina jonakin sen perusteella, mitä siitä tiedetään jo valmiiksi. Tulkinnan edetessä esiymmärrys muuttuu ja vaikuttaa jälleen uusiin tulkintoihin. Lisäksi hermeneuttisen kehän periaatteisiin kuuluu, että ilmiötä voidaan ymmärtää ainoastaan sen osien ja kokonaisuuden välisen dialogin kautta. Tulkinta saa alkunsa kokonaisuuden tulkitsemisesta osiensa perusteella. Kun prosessi etenee, osien merkitys tarkentuu ja muuttuu kokonaisuuden ymmärtämisen myötä. Mitä paremmin ymmärretään yksityiskohtia, sitä paremmin ymmärretään kokonaisuutta – vastavuoroisesti kokonaisuuden ymmärtäminen auttaa ymmärtämään osien merkitystä. (Siljander 1988, 115–117.)

Tässä tutkimuksessa hermeneutiikan periaatteet tulivat keskeisimmin ilmi tutkimusprosessin etenemisessä. Teoriataustan kokoaminen syvensi tutkimuksen alkuvaiheessa esiymmärrystäni isyydestä. Tämän tiedon pohjalta laaditut tutkimus- ja haastattelukysymykset puolestaan suuntasivat aineistonkeruutani, joka sai lisää varmuutta jokaisen haastattelun myötä, kun pystyin muokkaamaan tapaani esittää kysymyksiä lapsille sen mukaan, mikä toimi parhaiten. Toisin sanoen jokainen haastattelu lisäsi ymmärrystäni siitä, miten lasten kanssa kannattaisi puhua isistä ja isyydestä. Litteroidun aineiston lukeminen puolestaan selkeytti aineiston antia kokonaisuutena. Siihen perehtyminen toi jälleen lisää ymmärrystä tutkimukseni aineistosta ja lasten isä- ja isyysnäkökymyksistä. Aineiston analyysivaiheessa tulokset hahmottuivat osien ja kokonaisuuden tutkailun myötä, kun pienempiä osia ja kategorioita oli mahdollista sisällyttää suurempiin kokonaisuuksiin. Kerron aineiston analyysistä tarkemmin luvussa 5.4. Osien ja kokonaisuuden suhteen vuoropuhelu ilmenee myös tutkimuksen pohdintaluvussa (luku 8), kun suhteutan omia tutkimustuloksiani teoriataustaan. Pohdinnassa oma tutkimukseni tuloksineen asettuu osaksi laajempaan isyyttä koskevien tutkimusten kokonaisuutta. Samalla se on yksittäisenä tutkimuksena yksityiskohta, joka tuo oman lisänsä isyyden ymmärtämiseen kokonaisuutena.

Hermeneuttisessa tutkimuksessa ainutlaatuinen ja ainutkertainen on kiinnostavaa (Laine 2001, 28). Tähän tutkimukseen kerätty aineisto ja siitä saadut tutkimustulokset ovat ainutkertaisia, tietyiltä lapsilta kerättyjä. Lisäksi kerätty aineisto on pieni, mutta se ei vähennä löydösten kiinnostavuutta. Hermeneuttisen tutkimuksen kautta pyritään tekemään jo tunnettua tiedetyksi, siis nostamaan näkyväksi asia, joka on kadonnut tottumukseen ja muuttunut itsestään selväksi (Laine 2000, 31). Tässä tutkimuksessa käsitellyt lasten isiä ja isyyttä koskevat näkemykset kuuluvat tällaisiin aiheisiin. Kuten aluksi mainitsin, isyystutkimus ei ole toistaiseksi juuri huomionnut pienten lasten näkökulmaa isyyteen. Tämän tutkimuksen tarkoitus onkin nostaa lasten ääntä kuuluviin – tehdä se tiedetyksi oletetun tai vaietun sijaan ja siten arvostaa lasten tietoa.

Hermeneuttinen metodi saa muotonsa kulloisenkin tutkimuksen monien eri tekijöiden tuloksena. Näitä tekijöitä ovat ennen kaikkea tutkijan, tutkittavan ja tilanteen erityislaatuisuus. Näin ollen onkin harkittava aina tilannekohtaisesti, miten olisi mahdollista saavuttaa tutkittavien ilmaisujen merkitykset mahdollisimman autenttisina. (Laine 2002, 31.)

6.2 Tutkittavat ja tutkimusaineisto

Keräsin tutkimusaineistoni haastattelemalla 6-vuotiaita lapsia syksyllä 2015. Aineistonkeruu tapahtui kahdessa tutkimukseen osallistuneessa esiopetusryhmässä. Tutkimukseeni osallistui yhteensä 19 lasta, joista 6 oli poikia ja 13 tyttöjä. Haastatteluista kahdeksan oli parihaastatteluja ja yksi kolmen hengen ryhmähaastattelu. Haastattelut tallennettiin litterointia sekä analysointia varten nauhoittamalla. Haastattelut olivat teemahaastatteluja.

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 129) mukaan suullinen haastattelu ei ole toimiva aineistonkeruumenetelmä, jos haastateltavat ovat alle neljävuotiaita, koska niin pieni lapsi käyttää paljon sanoja, joilla on vain hänelle ominainen merkitys. Sen sijaan esikouluikä sopii tutkimushaastattelujen alaikärajaksi (Hirsjärvi & Hurme 2000, 129). Näin ollen rajasin aineistoni esiopetusikäisten lasten haastatteluihin. Pienet lapset eivät välttämättä pysty ilmaisemaan näke-

myksiään kovinkaan tarkasti, mutta vanhempia lapsia voidaan jo pyytää arvioimaan muun muassa päiväkotielämää (Turja 2004, 17).

Ennen kuin lapsia voi haastatella, tutkijan on voitettava lasten luottamus. Lasten kokemuksiin käsiksi pääseminen vaatii tasavertaista, luottamuksellista ja avointa vuorovaikutusta ja yhteistyötä tutkijan ja lasten välillä. Tämän vuoksi tutkijan on varattava riittävästi aikaa lapsiin tutustumiseen. (Kyrönlampi & Määttä 2013, 51–52). Ennen aineistonkeruuta vietin tutkimukseen osallistuneissa lapsiryhmissä aikaa kahtena päivänä ennen haastattelujen toteuttamista. Tänä aikana olin mukana ryhmien toiminnassa kuin yksi työntekijöistä noin neljä tuntia päivässä, jotta lapset ehtivät tottua läsnäolooni ja oppivat luottamaan minuun. Jo muutaman päivän aikana lapset alkoivat jutella kanssani esimerkiksi pukemistilanteissa ja pyysivät mukaan leikkeihinsä. Huomasin etenkin muutamien ujomman lapsen kohdalla, miten heidän olemuksensa läsnä ollessani muuttui tutustumispäivien myötä varautuneesta rennommaksi. Ensimmäisenä aamuna minua epäluuloisesti tarkkailleet katseet muuttuivat vitsailuksi ja haluksi kertoa sekä näyttää minulle asioita. Uskon, että sain kerättyä rikkaan haastatteluaineiston juuri siksi, että lapset olivat ehtineet tottua ja alkaa luottaa minuun ennen haastattelujen toteuttamista. Yhteensä vietin esiopetusryhmissä neljä aamupäivää.

6.3 Tutkimusmenetelmät

6.3.1 Haastattelu aineistonkeruutapana

Haastattelu on aineistonkeruutapa, jossa sekä haastattelija että haastateltava ovat vuorovaikutuksessa keskenään (Eskola & Suoranta 2008, 85). Haastattelija ja informantti toimivat suhteessa toisiinsa, jolloin haastattelusta saatava aineisto on tuotettu osallistujien välisessä kanssakäymisessä. Ruusuvuori ja Tiittula toteavat, ettei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa, jolla haastattelijan ja haastateltavan tulisi toimia toistensa kanssa. Kuten muutkin vuorovaikutustilanteet, myös tutkimushaastattelut muuttuvat tilanteen mukaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 29, 36, 56.)

Tutkimushaastattelussa osallistujaroolit jakautuvat niin, että tieto on haastateltavalla, kun taas haastattelija on tietämättömän osapuolen roolissa. Vaikka haastattelut voivat muistuttaa arkista keskustelua, niillä on aina tietty päämäärä. Haastatteluun on ryhdytty haastattelijan aloitteesta, hän tekee kysymyksiä ja rohkaisee informanttia vastaamaan saadakseen tietoa tutkimustaan varten. Tutkimuksen tavoite ohjaa tutkimushaastattelua, minkä vuoksi tutkija suuntaa keskustelua tiettyihin teemoihin. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 22–23.) Näin oli myös tässä tutkimuksessa. Toisinaan, kun haastattelutilanteessa lapset alkoivat jutella jostain aivan muusta, kuin tutkimastani aiheesta, suuntasin keskustelua mahdollisimman hienovaraisesti takaisin isiin. Haastattelutilanne siis seuraa usein tavallista keskustelua strukturoidumpaa rakennetta, kun haastattelija ohjaa vuorovaikutusta valiten sen sisällöt ja fokuksen (Saywitz & Campari 2014, 373).

Haastattelun hyvänä puolena on joustavuus. Tutkija voi esittää kysymykset informantille parhaaksi katsomassaan järjestyksessä, minkä lisäksi suorassa vuorovaikutuksessa onnistuvat tarkennusten tekeminen, lisäkysymysten esittäminen ja väärinkäsitysten oikaiseminen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Huomasin lisäkysymysten ja tarkennusten teon hyödylliseksi haastatelllessani lapsia. Kasvokkain tapahtuneessa vuorovaikutustilanteessa pystyin varmistamaan, että olin kuullut oikein hiljaakin kerrotut asiat. Lisäksi lapsilla itsellään oli mahdollisuus tarkentaa kertomaansa, jos oma ajatuksenjuoksuni ei pysynyt lapsen kertoman kanssa samassa tahdissa, kuten alla olevasta esimerkistä käy ilmi.

Johanna: - - Eli mistä sen tunnistaa sen isän?

Netta: Kun se on mies.

Johanna: Mies. Mmm. Joo.

Sara: Ja sen naamasta.

Johanna: Joo.

Netta: Ja ei tunnista vanhasta naamasta.

Johanna: Vanhasta naamasta, joo. Kyllä. Minpäs käyn laittamassa tuon oven kiinni, niin ei kuulu tuolta käytävästä. - - Eli miehiä, joilla saattaa olla lapset mukana ja vanhat naamat.

Netta: Ei niillä oo vanhat naamat.

Johanna: Ei välttämättä ollu vanhoja naamoja? Joo.

Netta: Eiku mä tarkotin silleen, että vanhat naamat ei oo isän naamoja.

Johanna: Aivan. Hienosti tarkensit.

H9/Netta ja Sara

Hyvistä puolistaan huolimatta haastattelu on lomakekyselyihin verrattuna kuitenkin kallis ja paljon aikaa vievä aineistonkeruutapa. Onnistunut haastattelu vaatii suunnittelua ja kouluttautumista. Toisaalta, vaikka haastattelijä olisikin kokenut, on haastatteluilla tapana tuottaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73–74.) On myös muistettava, ettei haastattelijan vaikutusta haastattelutilanteessa tapahtuvaan tiedon tuottamisen prosessiin voida täysin ehkäistä kysymysten muotoilun kautta (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 12).

Teemahaastattelu

Tämä tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna, joka on tunnetuin puolistrukturoitujen haastattelujen muodoista (ks. Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11). Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelijä voi käydä läpi ennakkoon päätetyjä aiheita, mutta kysymykset on mahdollista esittää joustavasti (Saywitz & Campari 2014, 373). Vaikka kysymysten muotoilu ja järjestys saattavat vaihdella, kaikkien haastateltavien kanssa käydään läpi samat aihepiirit (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11). Nämä aihepiirit, eli teemat, valitaan aiheeseen liittyvän aikaisemman tutkimustiedon pohjalta. Tavoitteena on löytää haastatteluaineistosta tutkimustehtävän ja tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisiä vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Tämän tutkimuksen haastattelujen teemat olivat isiin liittyvät ominaispiirteet ja isiin liittyvä toiminta. Teemahaastattelut voivat olla joko lähes avoimen haastattelun tyyppisiä tai toisaalta edetä hyvinkin strukturoidusti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Teemahaastattelun joustavuus mahdollistaa haastateltavan huomioimisen, kun haastattelua voidaan painottaa hänelle tärkeimpiin aiheisiin (Barbour 2008, 17). Toteuttamissani haastatteluissa käytiin kaikissa läpi laadittu haastattelurunko, mutta kysymyksiä esitettiin vaihtelevassa järjestyksessä. Lisäksi se, mihin aiheisiin keskustelu painot-

tui, vaihteli osallistuvien lasten mukaan. Näin haastatteluissa oli mahdollista huomioida ne osiot, joista lapsilla oli eniten kerrottavaa.

Tässä tutkimuksessa haastatteluaineisto tallennettiin nauhurin avulla. Tutkimusaineiston nauhoittaminen mahdollistaa tilanteeseen palaamisen myöhemmin. Nauhoitettua haastattelua kuunnellessa tutkija voi erottaa uusia merkityksellisiä kohtia aineistosta. Lisäksi tutkija voi nauhoitteita kuuntelemalla analysoida omaa toimintaansa esimerkiksi sen suhteen, kuinka paljon hän on johdatellut haastateltavaa sanavalinnoillaan. Analyysia varten nauhoitetut haastattelut tulee muuttaa kirjalliseen muotoon, eli litteroida. Litterointi helpottaa yksityiskohtien huomaamista aineistosta sekä auttaa muistamaan haastattelutilanteen tapahtumia. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 14–16.) Vaikka litteroin nauhoitetun aineistoni sanatarkasti, pelkkä ääninauha jättää pimentoon lasten sanattoman ilmaisun, kuten heidän eleensä ja ilmeensä. Videointi olisi tuonut ne esille. Lasten nonverbaalisen ilmaisun analysoiminen ei kuitenkaan ollut olennaista tämän tutkimuksen kannalta. Valitsin pelkän nauhurin käyttämisen tallennusmenetelmänä, sillä olen tässä tutkimuksessa enemmän kiinnostunut siitä, mitä lapset kertovat kuin kertomisen tavoista. Tutkimuskysymyksiäni ajatellen sain siis talletettua nauhurilla tarpeellisen tiedon lasten isiä ja isyyttä koskevista näkemyksistä.

Pari- ja ryhmähaastattelut

Haastattelut voidaan jakaa yksilö- ja ryhmähaastatteluihin haastateltavien lukumäärän mukaan (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 12). Päätin toteuttaa lasten teemahaastattelut pääasiassa parihaastatteluina, jotta lapset saisivat haastattelutilanteessa tukea tutulta kaverilta melko vieraan haastattelijan kanssa toimittaessa. Viimeinen haastattelu oli kolmen lapsen ryhmähaastattelu, jotta kaikki siinä vaiheessa jäljellä olevista haastateltavista lapsista saivat osallistua haastatteluun kavereiden seurassa. Pidin haastattelukokoonpanot pieninä, jotta myös hiljaisemmat lapset saisivat äänensä kuuluviin ja kaikki osallistujat olisi mahdollista huomioida haastattelutilanteessa tasapuolisesti. Ryhmähaastattelu on tehokas aineistonkeruutapa, kun samassa ajassa saadaan haastateltua useampia

informantteja. Haastattelutapana se on toimiva etenkin tilanteissa, joissa informantit saattavat ujostella haastattelijaa, sillä he saavat toisistaan tukea. Useamman haastateltavan läsnäolo voi rohkaista keskustelemaan aiheena olevasta ilmiöstä ja antaa mahdollisuuden muun muassa yhteiseen muisteluun. (Eskola & Suoranta 2008, 94, 96.)

Useamman lapsen läsnäolo voi myös tasoittaa aikuisen ja lapsen välistä epätasa-arvoista valta-asetelmaa. Kaverin kanssa lapset voivat kokea olonsa itsevarmemmaksi haastattelutilanteessa. (Mayall 2000, 123.) Toisaalta Clark (2010, 70) mainitsee useamman lapsen yhtäaikaisen haastattelun huonoksi puoleksi kaverusten vaikuttamisen toisiinsa sekä sen, että tutkija saa vähemmän mahdollisuuksia selvittää syvällisesti, miten lapsi yksilönä ymmärtää aiheita. Kun keskustellaan useamman kuin yhden lapsen kanssa, lapsilla on kuitenkin suurempi mahdollisuus kontrolloida keskustelun suuntaa. Tällöin tutkija voi saada paremman kuvan siitä, mikä heille on käsiteltävässä ilmiössä tärkeää. Usein ryhmähaastatteluissa lapset auttavat toisiaan kertomaan ja ovat innokkaasti mukana haastattelussa. (Mayall 2000, 133–134.) Toteuttamistani haastatteluista huomasin selvästi, että useamman lapsen paikalla olo helpotti kertomista, kun lapset saivat toisiltaan ideoita ja kun he vastasivat toistensa kertomaan omalla näkemyksellään asiasta. Toisaalta huomasin kahdessa haastattelussa, että hiljaisempi lapsi antoi selvästi enemmän tilaa puheliaammalle jääden näin enemmän kuuntelijan ja seurailijan rooliin. Pyrin pitämään huolen vaihtonaikeimpienkin lasten mahdollisuudesta saada äänensä kuuluviin kysymällä heiltä haastattelujen aikana, olisiko heillä lisättävää tai mielessä jotain, mitä haluaisivat kertoa.

6.3.2 Lasten haastattelemine

Kun haastatellaan lapsia, pyritään ymmärtämään lapsen tapaa jäsentää maailmaansa, sen tapahtumia ja omaa toimintaansa. Haastattelun kautta esiin nousevat kokemukset ovat osa todellisuutta, jonka haastattelija ja lapsi tuottavat yhdessä. Haastattelijalla on keskeinen rooli siinä, kuinka lapsen ääni pääsee esille keskustelussa (Alasuutari 2005, 145, 162). Maarit Alasuutari toteaa, että lapsen

kielellä on oltava tarpeeksi tilaa haastattelussa, jotta sen avulla voidaan tavoittaa hänen tapansa jäsentää maailmaansa. Tässä lähtökohtana on, että haastattelija kuuntelee lasta, tunnistaa lapsen tavan puhua ja sovittaa oman puheensa lapsen tarjoamiin kuvaamisen tapoihin ja ilmaisuihin. Lapsen kommunikatiotapojen tunnistaminen tarkoittaa myös lapsen kehitystason huomioon ottamista. Haastattelija voi lapsen maailman tavoittaakseen kysyä tarkentavia kysymyksiä sekä esittää lapsen kertoman toisin sanoin ja sen jälkeen varmistaa lapselta, onko ymmärtänyt tämän vastauksen oikein (Alasuutari 2005, 154–155). Myös Clark (2010, 84) toteaa, että haastattelijan on asetettava kysymykset lapsen iän ja kehitystason huomioivalla tavalla.

Etenkin alle kouluikäisiä lapsia haastateltaessa tulee puhua lapselle tutuilla käsitteillä ja kuunnella, mitä lapset kertovat kokemuksistaan ja heitä koskevista tapahtumista. Lapsille esitettävien kysymysten tulisi mielellään olla lyhyitä monipolvisten sijaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 129; Danby & Farrell 2005, 62.) Kysymykset olisi hyvä liittää lapsen arkeen ja hänelle tuttuihin rutiineihin. Olennaista on herkkyyys lapsen viesteille (Alasuutari 2005, 158, 162). Itse pyrin haastattelijana antamaan tilaa lapsille kommentoimalla heidän kertomaansa mahdollisimman vähäsanaisesti, välttämällä heidän keskeyttämistään ja antamalla heille aikaa kertoa. Pidin kysymykset mahdollisimman yksinkertaisina ja selkeinä ja vältin monipolvisia kysymyksiä.

Hirsjärvi ja Hurme (2000, 130) ohjeistavat pitämään haastatteluympäristön mahdollisimman neutraalina, jotta lapsi ei reagoi siihen liian voimakkaasti. Tämän tutkimuksen haastattelut toteutettiin esikoulun kotileikkihuoneessa, toimistossa ja yksi ryhmän ruokailutilassa ulkoilun aikaan. Valitsin haastattelu-tilat sen mukaan, mikä huone oli kulloinkin vapaa muusta toiminnasta. Rauhallisuuden kannalta oli olennaista, että kussakin tilassa oven sai suljettua, jolloin muun muassa eteisestä kantautuva häly väheni. Täysin rauhallisia tilat eivät silti olleet. Muutama haastattelu keskeytyi hetkellisesti lastenhoitajan hakiessa viestivihkoa ja sisälle palaavien lasten yrittäessä tuoda piirroksiaan ruokailutilaan, jossa olin parhaillaan haastattelemassa viimeisiä lapsia. Keskeytykset eivät kuitenkaan tuntuneet juurikaan häiritsevän haastateltavia lapsia.

Lasten haastattelussa tulee ottaa huomioon myös lasten toiminnallisuus, sillä lapset kertovat asioista sanojen lisäksi myös käyttäen kehoaan, leluja ja muita välineitä. Haastattelutilanteen tulisi olla sitä toiminnallisempi, mitä nuorempia lapsia haastatellaan. (Alasuutari 2005, 146.) Koska lapset puhuvat leikkiessään, haastattelut voivat muistuttaa leikkiä (Kyrönlampi & Määttä 2013, 59). Toteuttamissani haastatteluissa mukana oli tästä syystä käsinukke Leena-lepakko, jolle lapset saivat kertoa isistä. Pyrin tekemään haastattelusta lapsille mielekkään ja leikinomaisen tilanteen yhdistämällä siihen tarinan Leena-lepakosta, jolla ei ole koskaan ollut isää. Leena oli tullut esikouluun selvittääkseen, mitä isät oikein ovat. Tämä tarina toimi johdantona ja kehyksenä lasten haastattelulle, kun he saivat haastattelun aikana jakaa asiantuntemustaan tietämättömälle käsinukkelepakolle. Huomasin selvästi, että Leena-lepakolle kertominen oli lapsista hauskaa. Toisinaan käsinukke oli jopa hieman liian kiinnostava, sillä sen silittely ja kutitteleminen olivat pariin otteeseen vähällä viedä lasten huomion itse haastattelusta. Toisaalta Leenan roolin kautta aihe oli helppoa ja luontevaa palauttaa takaisin isiin, kun tietämätön lepakko kysyi uuden kysymyksen.

Haastattelutilanteessa aikuisen on tärkeää huomioida myös sanattoman viestinnän merkitys. Hymyt ja katseet kertovat lapselle, että aikuinen on todella kiinnostunut ja haluaa kuulla, mitä lapsella on sanottavana. (Kyrönlampi & Määttä 2013, 58.) Itse pyrin ilmaisemaan lapsille kiinnostustani hymyjen lisäksi nyökkäilemällä, innostuneella äänensävyllä ja kysymällä tarkennuksia. Haastattelutilanteen tulee olla lapsille mukava ja lapsia pitää kiittää lämpimästi haastattelun jälkeen (Kyrönlampi & Määttä 2013, 61). Kiittämisen lisäksi annoin lapsille mahdollisuuden kuunnella äänitettyä haastattelua haastattelun päätyttyä. Tämä oli lapsista mielenkiintoista ja motivoi osaa heistä osallistumaan tutkimukseen.

Toteuttamani haastattelut olivat kestoiltaan 12–23 minuuttia pitkiä. Hirsjärvi ja Hurme (2000) puoltavat vastaavanlaista kestoja lasten haastatteluissa. He suosittelivat pitämään lasten haastattelut lyhyinä, noin 15–20 minuutin mittaisina, jotta lapset jaksavat keskittyä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 130.) Lapset ovat

yleensä innokkaita kertomaan asioista, jotka ovat heille tärkeitä. Tämän vuoksi lapsille pitää antaa riittävästi aikaa kertomiseen (Kyrönlampi & Määttä 2013, 56). Toisinaan innokas haastattelija saattaa kuitenkin jättää huomiotta tai olla huomaamatta lapsen väsymystä tai halua lopettaa keskustelu lyhyeen (Kyrönlampi & Määttä 2013, 57). Näin ollen lapsia haastattelevan tutkijan on tasapainoiltava haastattelun keston kanssa: lasten on ehdittävä kertoa aiheesta rauhasa, mutta toisaalta haastattelua ei tule pitkittää, jos lapsi ilmaisee halua lopettaa. Tarkkailin haastatteluissa lasten olemusta ja elekieltä, jotta pystyin seuraamaan heidän jaksamisensa ja kiinnostuneisuutensa tasoa haastatteluiden aikana. Lisäksi olin kertonut lapsille, että haastattelusta saisi lähteä halutessaan pois. Jos lapset vaikuttivat haluttomilta jatkamaan, haastattelu päätettiin hieman muita lyhyempänä.

6.4 Aineiston analyysi

Analyysin tarkoituksena on tuoda selkeyttä aineistoon, jotta tutkittavasta ilmiöstä voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Laadullisessa analyysissä aineisto järjestetään tiiviiseen ja selkeään muotoon hajottamalla se ensin osiin, muodostamalla käsitteitä ja kokoamalla se uudelleen loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Toteutin tutkimukseni analyysin aineistolähtöisenä ja sovelsin sen tekemisessä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on Tuomen ja Sarajärven (2009, 91, 108) mukaan laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, joka etenee aineiston pelkistämisestä aineiston ryhmittelyyn ja siitä teoreettisten käsitteiden muodostamiseen. Se pohjautuu päätelmiin, jotka etenevät empiirisestä aineistosta käsitteellisemmäksi näkemykseksi tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112).

Aineistoni analyysi oli teoriaohjaava. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä edetään aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa aihetta koskevasta teoriasta jo valmiiksi tiedetty ohjaa käsitteiden muodostamista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117). Myös Pattonin (2002, 454) mukaan laadullisen aineiston analyysi-

si voi alkaa aineistolähtöisesti, mutta kategorioiden muodostamisen vaiheessa voidaan tukeutua valmiiseen teoriatietoon. Olemassa oleva teoria voi helpottaa tutkimuskysymysten muodostusta ja luoda ennustuksia siitä, mikä aineistossa on kiinnostavaa (Hsieh & Shannon 2005, 1281). Olin ennen aineiston analysoinnin aloittamista koonnut tutkimukseni teoriataustaa ja siten perehtynyt isyyttä koskevaan tutkimustietoon. Tämä tieto loi alustavia oletuksia siitä, millaisia tuloksia saattaisin aineistostani löytää ja auttoivat tutkimuskysymysten selkiytämässä. Tutkimuskysymykset ohjasivat analyysiani vahvasti ja toimivat lähtökohtana sille, mitä aloin aineistostani etsiä. Muutoin pyrin etenemään aineiston ehdoilla aineistoa luokitellessani. Teoria tuli uudelleen mukaan analyysin loppuvaiheessa, jolloin se auttoi muodostamaan nimet pääluokkia yhdistäville luokille. Toisaalta analyysin tulokset vaikuttivat teoriataustan myöhempään täydentämiseen.

Tutkimukseni analyysi alkoi aineiston litteroinnilla. Kirjoitin nauhoittamani haastattelut tekstiksi, mitä seurasi aineistoon perehtyminen lukemalla sitä useaan kertaan. Seuraavaksi erittelin aineistosta osat, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin, jotka olivat 1) *Millaisia ominaisuuksia isiin liittyy?* ja 2) *Millaista toimintaa isiin liittyy?* Analyysiyksikkönä käytin kokonaisia lauseita ja keskusteluotteita, jotka sisälsivät kunkin tutkimuskysymyksen kannalta olennaista tietoa isien ominaisuuksista ja isiin liittyvästä toiminnasta. Käytin aineiston luokittelun apuna väreillä merkitsemistä. Merkitsin aluksi yliviivausväreillä litteraateista kohdat, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiini. Loin kummallekin tutkimuskysymykselle oman Word-tiedoston, johon kopioin aiemmin väreillä erottelemani otteet litteroidusta aineistosta. Lisäksi koodasin jokaisen aineistokatkelman haastattelun järjestysnumeron ja puhujien peitenimien mukaan (esim. H1/Anna tarkoittaa haastattelua 1, jonka aikana kyseisen otteen on sanonut Anna).

Seuraava vaihe analyysissa oli litteroitujen lainausten pelkistäminen, eli redusointi. Pelkistämässä karsin haastattelukatkelmista pois tutkimuksen kannalta epäolennaisen. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Listasin redusoidut ilmaukset kunkin alatutkimuskysymyksen alle, jälleen uusiin tekstitiedostoihin.

Tässä vaiheessa yhdistin moneen kertaan aineistossa toistuvat asiat yhdeksi maininnaksi, jonka koodauksessa kävi kuitenkin ilmi jokainen seikan maininnut lapsi (esim. *Isät ovat pitkiä H4/Jaakko, H5/Jenni, H6/Reetta*).

Kun olin pelkistänyt aineiston, aloin luokitella pelkistettyjä ilmauksia niiden sisältämien aihepiirien mukaan (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Lukiessani listattuja ilmauksia läpi aloin hahmotella yksittäisiä ilmaisuja yhdistäviä alaluokkia alatutkimuskysymysten alle. Toisinaan sisällön analyysin haasteena voi olla keskeisten kategorioiden löytäminen aineistosta (Hsieh & Shannon 2005, 1280). Käytin keskeisten ja usein toistuvien asioiden alaluokkien hahmottamisessa aluksi apuna ilmaisuissa esiintyviä verbejä ja muita ilmaisuja selkeästi yhdistäviä sanoja. Niiden avulla keskeisimmät alaluokat alkoivat hahmottua. Muodostamani alaluokat siis toimivat yläluokkina pelkistetyille ilmauksille. Näin ollen tein tässä vaiheessa aineistoa tiivistävää klusterointia, jolloin sisällytin yksittäisiä tekijöitä yleisempiin käsitteisiin (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 110).

Listasin samaan alaluokkaan kuuluvat ilmaukset allekkain, jotta ne oli mahdollista hahmottaa yhdellä silmäyksellä. Esimerkiksi ilmaukset *Isä näyttää mieheltä H7/Timo, Isät eivät ole tyttömäisiä H3/Pekka* ja *Isällä voi olla kalju tai lyhyt tukka H4/Päivi* sisältyivät alaluokkaan *Maskuliiniset ulkonäköpiirteet*, joka puolestaan sisältyi yläluokkaan *Isämäiset piirteet*, joka kuului alatutkimuskysymykseenisiin liittyvistä ominaisuuksista.

Järjestettyäni pelkistetyn aineiston yläluokittain palasin vielä tutkimaan muodostamiani ryhmittelyjä. Mikäli oli mahdollista, ryhmittelin syntyneitä yläluokkia vielä astetta korkeampien otsikoiden alle pääluokiksi. Tällöin yläluokat *lapsista huolehtiminen, töissä käyminen* sekä *kotityöt* päätyivät yhteisen *Velvollisuudet*-pääluokan alle, kun taas *liikunta ja ulkoilu, pelaaminen, ohjelmien ja elokuvien katsominen, leikkiminen, herkuttelu, lepääminen* ja *paikoissa käyminen* asettuivat *Vapaa-aika* pääluokkaan alle. Lopuksi muodostin vielä yhdistävät luokat, joiden alle pääluokat ja yläluokat oli mahdollista järjestää. Yhdistäviä luokkia syntyi viisi ja ne kuvaavat tässä tutkimuksessa selvinneitä lasten näkemyksiä isistä: 1) *miesvanhempi*, 2) *merkittävä perheelle ja kotitaloudelle*, 3) *aktiivinen isä*, 4) *lepäilevä isä* ja 5) *huonotapainen isä*.

6.5 Aineistonkeruun eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettinen kestävyys on osa hyvää tieteellistä käytäntöä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132). Jotta tutkimus voi olla eettistä, tulee sen tekijän huomioida tutkittavien suoja tutkimuksen alusta loppuun saakka. Osallistujien oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaamisella on tässä keskeinen osa. Tutkittaville tulee selvittää heille ymmärrettävällä tavalla tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja osallistumisesta mahdollisesti koituvat riskit. Lisäksi tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista, mikä tarkoittaa mahdollisuutta vetäytyä pois tutkimuksesta tai kieltäytyä osallistumasta missä vaiheessa tahansa. Tutkittavien tulee olla tietoisia tästä oikeudesta ja tutkijan tulee varmistaa, että tutkittavat tietävät, mistä tutkimuksessa on kysymys. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Eettiset ja moraaliset harkinnat ovat haastatteluihin osallistuvien lasten osalta pitkälti samoja, kuin informanttien ollessa aikuisia (Danby & Farrell 2005, 61–62).

6.5.1 Tutkimusluvut

Keräsin aineiston haastattelemalla lapsia, mihin liittyy aina eettisiä ja aineiston luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Suomen lainsäädännön mukaan pieni lapsi ei voi yksin päättää haastatteluun osallistumisestaan. Lupa on kysyttävä lapsen huoltajilta, koska lapsilla ei ole täyttä itsemääräämisoikeutta. Vapaaehtoinen suostumus tutkimukseen osallistumiseen on kuitenkin kysyttävä myös lapselta itseltään. (Alasuutari 2005, 147; Mäkinen 2006, 64–65.) Tutkijan tulee valita toimintatapansa tarkkaan, jotta lapset eivät tunne oloaan pakotetuiksi kertomaan ajatuksiaan (MacNaughton & Smith 2005, 115). Haastateltavan tulee aina olla mahdollista keskeyttää haastattelu tai vetäytyä tutkimuksesta pois, eikä haastateltavaa saa painostaa jatkamaan haastattelua (Sargeant & Harcourt 2012, 28; Mäkinen 2006, 95). Toisinaan kieltäytyminen voi tuntua pelottavalta, joten tutkijan pitää havainnoida vihjeitä osallistujien olostaan ja kysyä, miltä heistä tuntuu aineistonkeruun aikana. Jos lapsi kieltäytyy osallistumasta tutkimukseen, hänen päätöksensä painavuutta ei tule aliarvioida, saati pitää huonona käytöksenä. (Alderson 2005, 34.)

Hankin tutkimusluvat tutkimustani varten hyvissä ajoin kaikilta tarvittavilta tahoilta. Aluksi tiedustelin halukkuutta osallistua tutkimukseen lapsiryhmän lastentarhanopettajilta sekä kyseisestä esikoulusta vastaavalta päiväkodin johtajalta. Sen jälkeen hankin tutkimusluvan kaupungilta (Liite 1), mitä seurasi tutkimustiedotteiden ja tutkimuslupalomakkeiden jakaminen lasten vanhemmille (Liite 2). Haastatteluihin osallistuivat vain ne lapset, joiden vanhemmat olivat antaneet kirjallisen luvan lapsensa tutkimukseen osallistumiseen. Ennen haastattelujen alkua kysyin vielä suullisesti lapsilta itseltään, haluavatko he osallistua tutkimukseen ja kerroin, että he voivat halutessaan lopettaa haastattelun kesken syytä selittämättä. Yksi haastattelemistani lapsista testasi vapaaehtoisuutta sanomalla, että hän lähteekin sitten pois. Kun sanoin, että se sopii, hän nauroi, ilmaisi vitsailevansa ja jäi haastattelutilanteeseen. Yksi vanhemmiltaan luvan saanut lapsi ei halunnut osallistua haastatteluihin. En yrittänyt houkutella häntä mukaan, vaan sanoin, että se sopii, eikä hänen ei tarvitse osallistua. Lapsi jäi siis osallistumaan ryhmän muuhun toimintaan sillä välin, kun haastattelin muita lapsia.

6.5.2 Tutkimuksesta informoiminen

Haastateltaville ei aina ole selvää, mitä tutkimushaastattelu tarkoittaa, joten heitä tulee informoida asiasta riittävästi (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 17.) Lapselle pitää kertoa hänelle ymmärrettävällä tavalla, mistä tutkimuksessa on kyse, mikä on haastattelijan rooli ja miten lapsen antamia tietoja käytetään. Jos näin ei tehdä, haastateltava saattaa jättää kertomatta asioita, joista puhumisen hän ajattelee heijastuvan ikävästi elämäänsä. Maarit Alasuutarin (2005) mukaan tiedonsaantia ja lapsen haastattelun luottamuksellisuutta koskevat kysymykset pystytään ratkaisemaan tutkimuksen alussa tapahtuvalla riittäväällä tiedottamisella ja selkeillä sopimuksilla. (Alasuutari 2005, 147–148.) Tämän tutkimuksen osalta informantteina toimineiden lasten tiedottaminen tutkimuksen tarkoituksesta ja aineiston käsittelystä tapahtui suullisesti ennen haastatteluja. Pyrin esittämään asian lasten ikä- ja kehitystasojen mukaisesti niin, että he käsittäisivät, mitä olimme aikeissa tehdä. Selitin lapsille tekeväni tutkimusta isistä ja että halusin

kuulla lapsilta tietoa siitä, millaisia ja keitä isät ovat. Tämä tuntui riittävän yksinkertaiselta ja helposti ymmärrettävältä sen sijaan, että olisin maininnut lapsille vieraita sanoja, kuten analyysi tai pro gradu-tutkielma. Lisäksi pohdimme aamupiirien yhteydessä lasten kanssa ryhmien lastentarhanopettajien johdolla, mikä haastattelu on. Tutkimuksen aihe tuli esille isätöntä Leena-lepakkoa käsittelevän johdantotarinan kautta sekä esittäytyessäni esikouluun saapuessani lapsille.

Ennen kuin lapsia on mahdollista saada informanteiksi, on heidän huoltajilleen ensin tiedotettava, mitä tutkimukseen osallistuminen lapsilta edellyttää. Tutkimusta koskevat tiedot on hyvä luovuttaa kirjallisessa muodossa, jotta lapsen huoltajalle jää tutkimukseen osallistumisesta dokumentti. Tiedote tulee kirjoittaa selkeällä kielellä, jotta tutkimuksen tavoitteet, luonne ja merkityksellisyys käyvät ilmi. (Sargeant & Harcourt 2012, 55; Mäkinen 2006, 65). Vanhemmille jaetuissa tiedotteissa kerroin yksityiskohtaisesti tutkimusaiheeni, aineistonkeruumenetelmäni, yhteystietoni ja tutkimuksen tarkoituksen mahdollisimman tiiviisti ja yksinkertaisesti. Tiedotteissa kerroin lisäksi, kuinka aineistoa tulitaisiin säilyttämään, keiden käytössä se tulisi olemaan ja mistä valmiin tutkimuksen voisi halutessaan löytää. (Ks. Liite 2)

6.5.3 Luottamuksellisuus ja anonymiteetti

Koska lapsilla on oikeus yksityisyyteen siinä missä aikuisillakin, on tutkimusta tehtäessä noudatettava yksityisyyttä koskevaa lainsäädäntöä (MacNaughton & Smith 2005, 115; Sargeant & Harcourt 2012, 27). Tutkijan tulee aina tehdä kaikkensa, jotta tutkittavien henkilöllisyys säilyy suojattuna tutkimusprosessin alusta loppuun, jos niin on sovittu (Mäkinen 2006, 115). Jotta anonymiteetti voidaan turvata, henkilöiden nimet ja muut tunnistamista helpottavat tiedot tulee muuttaa (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 17). Tutkimustarkoituksiin kerättyä tietoa ei saa käyttää tai luovuttaa tutkimushenkilöitä koskevaan päätöksentekoon, eikä haastattelujen sisältämistä yksittäisiä ihmisiä koskevista tiedoista saa puhua tai kirjoittaa tunnistetietoineen, ellei asiasta ole sovittu nimenomaisesti tutkittavien

kanssa (Kuula & Tiitinen 2010, 450). Anonymisointi onkin yksi tutkijan pääkeinoja tutkimuksen luottamuksellisuuden takaamiseksi.

Luottamuksellisuuden lähtökohtana on, ettei tutkittavien henkilökohtaisia asioita levitetä eteenpäin. Tutkimusaineiston käsittelyn perustana oleva aineiston luottamuksellisuus tarkoittaa, että tutkija noudattaa antamiaaan lupauksia aineiston käytöstä ja käsittelystä. Tutkimusaineistoa ei saa luovuttaa ulkopuolille edes tutkimuksen jälkeen. Tutkittaville tulee etukäteen selvittää, mihin tutkimusaineistoa käytetään ja ketkä pääsevät siihen käsiksi. (Mäkinen 2006, 115–116, 148). Aineistonkeruu onkin suunniteltava niin, että aineiston jatkokäytöstä ja mahdollisesta arkistoinnista kerrotaan haastateltaville (Kuula & Tiitinen 2010, 450). Tutkijan tulee hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti noudattaa rehellisyyttä, yleistä tarkkuutta ja huolellisuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja tutkimuksen arvioinnissa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132).

Tässä tutkimuksessa suojasin tutkittavien anonymiteetin jo aineiston litteointivaiheessa antaessani kullekin lapselle peitenimen. Samalla muutin muut haastatteluissa esille tulleet lasten tunnistettavuuteen vaikuttavat seikat, kuten sisarusten, päiväkodin työntekijöiden ja lähiympäristöön liittyvät paikkojen nimet. Luottamuksellisuus puolestaan toteutui ennen kaikkea lasten vanhemmille jaetuissa tiedotteissa, jossa käytiin läpi tutkimusaineiston käsittelyyn ja käyttöön liittyvät asiat. Olen pitäytynyt antamissani lupauksissa, joten tutkimukseni luottamuksellisuus on säilynyt koko tutkimusprosessin läpi.

6.5.4 Aikuisen valta-asema haastattelutilanteessa

Haastattelu on pohjimmiltaan tutkijajohtoinen aineistonkeruutapa, mikä korostuu lasten kanssa tutkimusta tehtäessä. Lapset eivät yleensä haastattele toisiaan, vaan tutkijalla on valta tilanteen etenemisen suhteen. Akateeminen tutkimus ei aina suosi tasavertaista asetelmaa tutkittavien ja tutkijan välillä. Se, miten paljon lapsi kertoo avoimesti tutkittavasta aiheesta tai yrittää vastauksillaan miellyttää tutkijaa, riippuu osittain tilanteen valta-asetelmasta ja siitä, millaisena lapset näkevät tutkijan. (Kyrönlampi & Määttä 2013, 55, 58, 60.) Haastattelijan

olisi parasta pyrkiä tasaamaan valtaeroa sen sijaan, että näyttäytyisi auktoriteettihahmona (Clark 2010, 74).

Lapset puhuvat tutkijalle usein siitä lähtökohdasta käsin, että ajattelevat hänen olevan määräävässä asemassa. Tällä on niin myönteisiä kuin kielteisiäkin puolia. Alasuutari (2005) mainitsee hyväksi puoleksi sen, että lapset ovat tottuneet vastaamaan aikuisten esittämiin kysymyksiin arjen tilanteissa. Näin ollen aikuinen voi ikään kuin oikeutetusti kysyä lapsilta asioita ja olettaa saavansa rehellisiä vastauksia. Kielteinen puoli on, että haastattelusta saattaa muodostua tilanne, jossa lapsi yrittää vastata kysymyksiin aikuisen odottamalla tavalla. Lapsi saattaa välttää "väärää" vastauksia ja kokea aikuisen arvioivan hänen tietämystään käsiteltävästä aiheesta. Haastattelija voi pyrkiä ehkäisemään haastattelun muuttumista testaamistilanteen kaltaiseksi esimerkiksi rakentamalla lapsen arkipäivän kokemuksista eroavaa aikuisen roolia. Tämän voi tehdä esimerkiksi määrittelemällä oman suhteensa muihin aikuisiin, kuten esikoulun henkilökuntaan, sekä takaamalla lapsille tutkimuksen luottamuksellisuuden. (Alasuutari 2005, 152–153.) Itse pyrin vähentämään aikuisen auktoriteettiasemaa istumalla lasten kanssa lattialla heidän tasollaan. Lisäksi pyrin välttämään roolia eskarissa työskentelevänä kasvattaja-aikuisena. Haastattelujen alussa kerroin lapsille, että esitettyihin kysymyksiin ei ollut olemassa oikeita tai väärä vastauksia, jotta haastattelu ei tuntuisi lapsista testitilanteelta.

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa lapsi tuottaa tietoa yhdessä aikuisen kanssa. Haastattelu ei siis tapahdu tyhjiössä. Tutkijalla on aina omat käsityksensä ja tulkintansa tutkittavasta ilmiöstä, eikä hän voi tyystin irtautua niistä haastattelutilanteesta. (Alasuutari 2005, 149, 162.) Näin ollen on mahdollista, että haastattelija saattaa tarkoittamattaan ohjata haastateltavan näkökantaa kysymystensä muotoilun kautta. Tämän vuoksi on hyvä, että haastattelusta on olemassa nauhoitus, josta voi tarkistaa, millaisia mahdollisia oletuksia haastattelukysymykset sisältävät. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 48.) Haastattelutilanne tulee dokumentoida tarkasti: aineistoa ja aineiston keruuta koskevat tiedot kirjataan huolellisesti jo litterointivaiheessa. Tämä parantaa tutkimuksen laatua. (Kuula & Tiitinen 2010, 451.) Tein oman aineistonkeruuni yhteydessä

muistiinpanoja muun muassa kysymysten esittämisjärjestyksestä. Lisäksi kirjoitin mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen kuvauksen aineistonkeruun etenemisestä tilanteiden ollessa vielä tuoreina mielessä. Litteroidessani haastatteluja huomasin, että haastattelukysymykseni ohjasivat lapsia kertomaan isiin liittyvästä toiminnasta enemmän, kuin olin ennen haastatteluja huomannut. Toisaalta tekeminen ja toiminta ovat konkreettisi asioita, joista lapsien tuntui olevan helppoa ja luontevaa puhua. Sen sijaan isien kuvailu esimerkiksi adjektiiveilla tuntui olevan lapsille haastavampaa. Esimerkiksi kysymykseen ”Millainen ihminen voi olla isä?” lapset vastasivat usein toiminnan kautta, kuten sanomalla, että isä on sellainen, joka huolehtii.

7 LASTEN NÄKEMYKSIÄ ISISTÄ JA ISYYDESTÄ

7.1 Isiin liittyvät ominaisuudet

Iisiin liittyvät ominaisuudet jakautuivat kolmeen pääluokkaan. Ne olivat isämäiset piirteet, isä perheenjäsenenä sekä myönteiset isiin liittyvät adjektiivit, joista kerron tarkemmin seuraavissa luvuissa.

7.1.1 Isämäiset piirteet

Lasten mielestä isät tunnistaa sukupuolesta: isät ovat miehiä. Sukupuolen merkitys isänä olemisessa tulee selkeästi esille seuraavassa haastatteluotteessa:

Johanna: Mitä ne isät oikein on?

Jenni: Ne on semmosia poikia, jotka on pitkiä ja se hoitaa myös lapsia, jos niillä on lapsia.

Johanna: Noniin. Siinä on jo monta tärkeää asia. No, mistäs sen sitte tunnistaa, että joku on isä?

Jenni: Se on poika.

H5/Jenni

Jenni (H5) toteaa kahteen kertaan, että isät ovat poikia. Lapset painottivat, että naiset, kuten äidit, mummot ja tytöt eivät voi olla isiä, sillä he eivät ole miehiä. Sen sijaan työstä voi tulla aikuisena äiti, jos hänestä tulee vanhempi.

Isät tunnistaa lasten mukaan miehisistä ulkonäköpiirteistä, joista Niko ja Pekka (H3) kertovat seuraavasti:

Johanna: -- mistä semmosen isän oikein tunnistaa. Mistä tietää, että joku on isä?

Niko: Kun on miehiä ja niillä on pippeli.

Pekka: Ja ne on poikia.

Niko: Ja niillä ei oo tämmösiä kiharoita peppuun asti. Hiuksia.

Pekka: Tai...

Niko: Tai voi jollain olla peppuun asti hiukset. Ja pojilla, yhdellä papalla oli tässä niin pitkä parta, että pysty tekemään letin.

Pekka: Niillä voi olla parta ja viiksi.
H3/Pekka ja Niko

Isät voi tunnistaa siis lyhyistä hiuksista, parrasta tai viiksistä tai kaljusta. Toisaalta lapset havaitsivat, että lyhyet hiukset eivät ole isällä pakolliset, sillä jollain isillä voi olla myös pitkä tukka. Muita isiin liitettyjä miehisiä ulkonäköpiirteitä olivat mieheltä näyttäminen sekä käsi- ja jalkakarvat. Isillä ei ole lasten mukaan isoja ja roikkuvia tissejä, kuten äidillä. Isät eivät ole ”tyttömäisiä”, mikä näkyy siinä, että isät eivät pukeudu naisten vaatteisiin, kuten mekkoihin tai tyttöfarkkuihin. Isät eivät myöskään puhu kuin tytöt ja naiset.

Lasten mukaan isät ovat aikuisia. Lapsi tai isovelji ei voi olla isä, vaan isä on ”jo tullut mieheksi”. Toisaalta isä ei ole vielä vanhus, sillä lasten mukaan isä ei voi olla vanha eikä isällä ole ”vanha naama”. Toisaalta yksi lapsista toi esille myös isien vanhenevan sanoessaan, että lapsen kasvaessa hänen isänsä muuttuu papaksi. Aikuisuuden ohella isä määriteltiin koon perusteella, kuten Siirin ja Iidan (H2) haastattelusta huomaa:

Johanna: No, mikä se isä oikein on?

Siiri: Aikuinen.

Johanna: Ahaa.

Iida: Lasten isi.

Johanna: Hmmm. Eli lapsilla on isi. Selvä. No, miten isäksi sitten oikein pääsee?

Siiri: Mmm... Kun kasvaa.

Johanna: Okei, kun kasvaa. Tarvitaanko siihen jotain muuta kun kasvamisesta, että voi olla isä?

Siiri: Syömistä.

H2/Iida ja Siiri

Kasvaminen ja fyysisen koon saavuttamiseen vaadittava syöminen ovat Iidan ja Siirin mukaan isäksi tulemisen kannalta tarpeellisia asioita. Lapset kuvailivat muissakin haastatteluissa isää kookkaiksi: pitkiksi ja isoiksi. Sen sijaan pieni ei voi olla isä.

Vaikka isät voi tunnistaa tietyistä ulkonäköpiirteistä, lapset toivat haastatteluissa esille, että isää on erinäköisiä. Isillä voi olla erilaiset kasvot, isää on ole-

massa eripituisia, erimaalaisia ja isä voi näyttää oikeastaan miltä vain. Isät voi kuitenkin tunnistaa omaksi isäksi kävelytavasta ja silmienväristä, naamasta ja siitä, että mies näyttää omalta isältä.

7.1.2 Isä perheenjäsenenä

Lasten mukaan miehestä tulee isä, kun hän saa lapsen tai lapsia. Lapset kertoivat isän olevan kasvattaja ja vanhempi. Isiä tarvitaan lasten saamiseen, eikä ilman isiä olisi lapsia, joita äiti voi ruokkia maidolla. Isä on isä nimenomaan lapsilleen. Vieraan miehen voi päätellä olevan isä, jos hänellä on mukana lapsia. Isän suhde lapseen on siis olennainen, ellei jopa tärkein asia määriteltäessä isiin liittyviä ominaispiirteitä. Tästä kertovat myös Anna ja Mikko (H1).

Johanna: No sen minä vielä kysyn, että mitä siihen oikein tarvitaan, että voi olla isä?

Mikko: No, vauva.

Johanna: Siihen tarvitaan vauva.

Mikko: Ei mitään muuta.

Anna: Tai lapsi. Tai koululainen, joka on vielä pikkusen nuorempi.

Johanna: Joo. Mites sitte, kun se koululainen kasvaa aikuiseksi?

Anna: Sitte se se, hänen iskä muuttuu papaksi yhden toisen aikuisen papaksi.

Mikko: Sitte se rakentaa... Jos se vaikka sitte rakentaa talon, mutta sitte se sen kasvattaja, se isä, nii on vieläki sen isä.

H1/Mikko ja Anna

Kuten Anna ja Mikko (H1) kertovat, isäksi tulemiseen ei tarvita oikeastaan mitään muuta, kuin lapsen saaminen. Lapsen ikä taas ei vaikuta isänä pysymiseen, sillä isä on lapsensa isä, vaikka lapsi kasvaisi aikuiseksi. Nimitys tosin voi muuttua papaksi, kuten Anna kuvaa.

Sen lisäksi, että isillä on lapsia, myös suhde äitiin on keskeinen. Lasten mukaan isät asuvat äidin ja lasten kanssa perheen yhteisessä talossa. Isäksi tulemisen kannalta suhde äitiin on lasten näkemyksissä keskeisessä roolissa. Isä on rakastunut naiseen ja isäksi pääsee ”käymällä naimisissa”, menemällä naimisiin ja lupaamalla rakastaa kumpikin toinen toistaan. Isällä on lasten mukaan oltava vaimo ja isäksi tulemiseen tarvitaan pusu vaimon kanssa.

Kaikki isät eivät kuitenkaan ole naimisissa tai asu yhdessä äidin kanssa. Perttu (H7) kuvaa osuvasti, että osa isistä on myös eronneita.

Johanna: Mutta missä ihmeessä ne isät oikein asuu?
 Perttu: No jotkut on eronnu ja jotkut on taas...
 Timo: Kuollu.
 Perttu:vielä... elossa, vielä kiinnikkäin. Ja sitten jos on eronnu ni saattaa asua aika kauaskin.
 Timo: Ja jotkut on mahassa.
 Johanna: Isät, niinkö?
 Timo: Vielä.
 Perttu: Ei oo.
 Johanna: Mites asuuko ne isät sit yksin vai jonkun kanssa?
 Perttu: No yleensä jos on eronnu, nii sitte ne asuu sitte siellä... ne sitte asuu niitten lapsien tai lapsen kanssa. Mutta jos ne on menny isänsä tai äitisiä luo, niin silloin ne silloin saa olla hetken rauhassa, niinku meiänki.
 H7/Perttu ja Timo

Perttu (H7) kertoo, että vaikka osa isistä voi olla vielä naimisissa ("kiinnikkäin"), isä voi olla myös eronnut. Tällöin yhteisen kodin sijaan perhe asuu erillään. Eronnut isä voi asua kaukana perheestään tai lapsen kanssa. Jotkut isistä asuvat myös yksin. Päivi (H4) puolestaan toi esille isäpuolen käsitteen:

Johanna: Eli pitää olla lapsi siis, että voi olla isä.
 Päivi: Nii.
 Johanna: Jaa. Sepä mielenkiintoista.
 Päivi: Kyllä sinäki voit saada vielä jossain vaiheessa.
 Johanna: Mm.
 Päivi: Vaikka isäpuolen.
 Johanna: Se on ihan totta. Mikä se isäpuoli sitten on?
 Päivi: Sillee, että eka seurustelee äiti jonku toisen miehen kanssa nii sitte eroo sen kaa ja sitte ottaa jonku toisen. Se on isäpuoli.
 H4/Päivi

Päivin (H4) kertoi, että miehellä ei välttämättä tarvitse olla omia lapsia tullakseen isäksi. Isäpuoli on isäpuoli naisystävänsä lapsille. Perinteisen naimisissa olevan ydinperheisyyden lisäksi lapset siis toivat esille muitakin isyyden vaihtoehtoja: eronneet isät ja isäpuolet.

7.1.3 Myönteiset adjektiivit

Lapset liittivät isiin myös liudan myönteisiä adjektiiveja. Isien kerrottiin olevan hassuja, rohkeita, vahvoja ja turvallisia. Isät eivät ole surkeita ja tyhmiä, vaan hyvä isä on antelias, iloinen ja kiltti. Isä on hyvä eikä paha. Seuraava ote tuo hyvin ilmi, että lapset pitävät etenkin omia isiään hyvinä.

Johanna: Okei. No, minkälainen sit on semmonen hyvä isä?

Reetta: Semmonen, että se joskus aina uskois lapsia, jos ne lapset haluis vaikka et se isä tekee majan ni voi vaikka joskus tehdä lapsille hauskaa.

Johanna: Ahaa.

Ulpu: Ainakin mun iskä on aina melkein aina hyvä, paitsi että kohta se ottaa multa apupyörät pois.

H6/Reetta ja Ulpu

Ulpu (H6) ei ollut ainoa, joka painotti oman isänsä hyvyttä sanalla ”ainakin”. Myös Jenni (H5) käytti samaa ilmaisua. Isät vaikuttavatkin olevan lastensa ihailemia, sillä isistä ei kerrottu haastatteluissa kielteisin adjektiivein. Sen sijaan huonon isän toiminnasta lapset puhuivat. Huonolle isälle ominaisesta toiminnasta kerrotaan lisää luvun 6.2 kategorioiden sisällä.

7.2 Isyyteen liittyvä tekeminen ja toiminta

Isyyteen liittyvä tekeminen ja toiminta jakautui kolmeen pääluokkaan. Ensimmäinen pääluokka sisältää isien velvollisuudet, toinen tekemisen vapaa-ajalla ja kolmas muut-pääluokka sisältää auktoriteettina toimimisen sekä isiin yhdistetyt huonot tavat.

7.2.1 Velvollisuudet

Isien velvollisuudet voidaan jakaa kolmeen kategoriaan. Ne ovat *lapsista huolehtiminen*, *töissä käyminen* sekä *kotityöt*.

Lasten haastatteluissa tuli selkeästi ilmi, että *lapsista huolehtiminen* on isän tehtävä. Hyvä isä kohtelee lapsia hyvin ja nätisti. Huono isä puolestaan ei koh-

tele hyvin ja on koko ajan puhelimella, eikä huolehdi. Isän kuuluu huolehtia lapsen hyvinvoinnista pitämällä huolta hänen perustarpeistaan, kuten unesta ja puhtaudesta. Lapset kertoivat, että hyvä isä laittaa lapsen nukkumaan, antaa lapsen nukkua sekä pesee lapsen hampaat, mikäli lapset ovat vielä pieniä. Isä tuo lapsen eskariin ja hakee eskarista kotiin ja huolehtii lapsen turvallisuudesta suojelemalla lasta. Isiä tarvitaan lisäksi auttamaan äitiä sairaiden lasten hoitamisessa. Keskeinen osa lapsen hyvinvoinnin varmistamista on lapsen ruokailusta huolehtiminen. Lapset kertoivat, että hyvä isä ruokkii lasta, kun taas huono isä ei anna ruokaa. Ulpu ja Reetta (H6) kertoivat myös toisen tavan, jolla isät huolehtivat lastensa riittävästä ravinnon saamisesta.

Johanna: Onkos muita juttuja, mitä isän pitää tehdä?

Ulpu: No jos vaikka tai ainaki meiän iskä sanoo meitä pennuiks ja sitte aina ku se tekee meille ruokaa aina, niin se huutaa, että pennut syömään.

Johanna: Okei. Eli isäkö pitää huolen, että te saatte kaikki ruokaa?

Ulpu: Nii ja sitte jos joku ei tule, nii sit se huutaa että nyt syömään että vaikka että Iiro nyt heti syömään.

Johanna: Joo.

Ulpu: Ja sitte Iiron on aina pakko tulla.

Johanna: Mm-m. Sano vaan Reetta, jos tuli vielä mieleen.

Reetta: No... Että joskus aina kun on Ilpo, mun äiti ja iskä menee syömään ja mä jään aina sinne mököttämään, ku oli hommat kesken, nii sit iskä aina tulee ja ottaa mut syliin ja kantaa sinne syömään.

H6/Ulpu ja Reetta

Ulpu (H6) kertoo, että isän tehtäviin kuuluu kutsua lapset syömään. Isä siis pitää huolta, ettei kukaan lapsista unohda ruokailua tai jätä aterialaa välistä. Myös Reetta (H6) kuvasi vastaavaa toteamalla, että hänen isänsä kantaa hänet sylissä syömään, jos hän jää mököttämään ennen ruokailua. Pelkkä ruoan valmistaminen ei siis riitä. Isien on sen lisäksi katsottava, että ruoka tulee syötyä, eikä kukaan lapsista jää nälkäiseksi.

Isät huolehtivat lapsista myös auttamalla heitä. Isät auttavat lapsia muun muassa tietokonepelissä, tietokoneen salasanan kirjoittamisessa, läksyissä sekä heiluvan hampaan irrottamisessa. Auttamista tarvitaan myös lasten fyysisen pienuuden vuoksi. Lapset mainitsivat isien auttavan mukin ottamisessa korke-

alta kaapista, jonne lapsi ei itse vielä yllä sekä tekevän raskaita hommia, joihin lasten omat voimat eivät vielä riitä. Lapsen auttaminen voi olla myös rohkaisua, kuten Ulpu (H6) kertoo.

No kerran ku me oltiin iskän kaa yhdessä paikassa, se oli semmonen kiipeilypaikka ja pelipaikka. Iskä meni sinne pelaamaan ja sitte vielä minä menin sinne kiipeilypaikkaan, nii sitte siellä oli joku punanen liukumäki joka ei ollu yhtään pitkä. Ni sit mä en uskaltanu laksee siitä, sitte meiän piti lähtee pois ja sanoin iskälle että mä en uskaltanu laskee tosta liukumäestä, vaikka mä en halunnukkaan, vaikka tai vaikka mä en uskaltanutkaan. Nii sitte iskä sano mulle, että menhän ny laskemaan siitä, koska sitte sulle tulee huoli, jos sä et voi laskee siitä. Sitte mä menin laskemaan sen ja se ei ollu ees yhtään hurja.
H6/Ulpu

Ulpu (H6) kertoo, että hän ei ollut uskaltanut laskea liukumäestä ja oli jo lähdössä kotiin mäkeä kokeilematta, kun isä rohkaisi tyttärtään venyttämään rajojaan. Kokemuksen voidaan olettaa tukeneen Ulpun itseluottamusta, kun hän laskettuaan totesikin, ettei liukumäki ollutkaan hurja.

Lapset kertoivat, että isät *käyvät töissä*. Isän töissä käyminen tuli ilmi kaikissa yhdeksässä haastattelussa. Isien kerrottiin tekevän töitä tietokoneella ja käyvän yövuorossa sekä olevan hyvä toimimaan johtajana töissä. Isiä tarvitaan töihin ja isän kanssa voi käydä yhdessä töissä. Osa mainitsi töissä käymisen olevan osa hyvää isyyttä. Toisaalta Perttu (H7) toi esille, että isä voi olla työtön, mutta silti hyvä. Lapset mainitsivat kuitenkin myös työnteon haittapuolista.

Johanna: Joo, kyllä. No entäs minkälainen isä olis sitten ihan huono?

Netta: Ei kohtelee.

Johanna: Ei kohtelee hyvin, niinkö? Mm.

Pinja: Ei leiki.

Johanna: Joo.

Netta: Ei tee mitään.

Johanna: Ei tee yhtään mitään? Jaa.

Netta: Ku on töissä vaan.

H9/Netta

Netta (H9) totesi, että huono isä ei tee mitään muuta töissä käymisen lisäksi. Työnteko siis vie aikaa pois lapsilta ja heidän kanssa touhuamiseltaan. Jos isä omistaa aikansa ja jaksamisensa ainoastaan työllensä, millekään muulle ei jää kunnolla tilaa. Myös Päivi (H4) harmitteli, että isä ei tee mitään lastensa kanssa, vaikka lapset pyytävät, vaan tekee työhommia. Jenni (H5) näki isien töissä käymisessä toisenkin ikävän puolen.

Johanna: Entä onko isissä – vaikka ne onkin tosi ihania – ni onko niissä ikinä mitään ikävää tai harmittavaa?

Jenni: On. Niissä ikävää, jos nii ne menee töihin ja niillä on ikävä lapsia.

Johanna: Onkos silloin myös lapsella ikävä isää?

Ninni: Joo.

Jenni: No varmaan.

H5/Jenni

Kuten Jenni (H5) otti esille, töissä käyvällä isällä voi olla ikävä lapsiaan. Ikävä ei siis ole yksinomaan lapsia rasittava asia, vaan töissä käyminen ja siitä johtuva vähäinen yhteinen aika voi harmittaa isää itseäänkin.

Kolmas isien velvollisuus on *kotitöiden tekeminen*. Isien hoitamat kotityöt painottuivat piha- ja ulkotöihin. Useimmiten mainitut isiin liitetyt kotityöt olivat korjaaminen ja rakentaminen.

Johanna: Mitä ne isät oikein on? Osaatteko kertoa?

Timo: Ne on vahvoja.

Perttu: Ja ne hyvin rakentaa, ainaki minun iskä.

Johanna: Mm.

Perttu: Ja ainaki iskä korjaa.

Johanna: Joo.

H7/Perttu ja Timo

Korjaamisesta täsmennettiin tarkemmin auton, veneen, mopon ja mökin korjaaminen sekä apupyörien irrottaminen. Rakentamisesta puolestaan eriteltiin kuistin, majan ja talon rakentaminen sekä sahaaminen. Muita ulkotöitä, joita isien kerrottiin tekevän, olivat halkojen hakkaaminen kirveellä ja puiden hakeminen liiteristä, eläinten hoitaminen, auton ja mopon peseminen, nurmen leikkaaminen, traktorilla ajaminen, harsojen laittaminen mansikoiden päälle sekä

rottien hävittäminen pihalta. Pihatöiden lisäksi isät siivoavat, tiskaavat sekä tekevät ruokaa. Isää tarvitaan auttamaan äitiä ruoanlaitossa, mutta myös neuvoamaan lapsia ruoanlaitossa sekä ruoan maustamisessa. Isän kanssa paistetaan lisäksi makkaraa. Isät käyvät kaupassa ja yksi lapsista mainitsi isänsä olevan hyvä ompelemisessa.

7.2.2 Vapaa-aika

Isiin liittyvän toiminnan toinen pääluokka on *vapaa-aika*. Vapaa-aika sisältää sekä isän oman että lasten kanssa vietetyn vapaa-ajan. Vapaa-aika sisältää *liik-kumista ja ulkoilua, ohjelmien ja elokuvien katselua, pelaamista, leikkimistä sekä her-kuttelua ja lepäilyä*. Lasten kertomassa painottui isien aktiivisuus *liikunnassa ja ulkoilussa*.

Johanna: Missä ne isät sitten on hyviä tai taitavia?

Siiri: Jalkapallossa.

Iida: Juoksussa.

H2/Siiri ja Iida

Johanna: Entäpä mitä te teette isän kanssa, jos teillä molemmilla kerran sellanen on?

Jaakko: Käyn metsällä.

Päivi: Minäki ja vuollaan makkaratikkuja. Ja paistan makkaraa.

H4/Jaakko ja Päivi

Isien kerrottiin juoksevan, ulkoilevan, lenkkeilevän sekä pyöräilevän ja ajavan mönkijällä. Isän kanssa käydään heittämässä frisbeegolfia, metsällä, uimahallissa ja uimassa. Isä hyppii myös joskus hyppynarua ja pomppii trampoliinilla. Lapset kertoivat käyvänsä isän kanssa talvisin hiihtämässä ja luistelemassa. Isälle voi lisäksi näyttää, "jos osaa jotakin", eli lapsi voi esitellä isälle omia taitojaan. *Ohjelmien ja elokuvien katselu* on niin ikään isiin liittyvää tekemistä.

Johanna: Onko jotain muita asioita, mitä niiden on ihan pakko tehdä?

Anna: Joo, vaikka saa katsoa ohjelmia isän kanssa myös ja pelata sillai.

(- -)

Johanna: Joo. Kyllä. No mitäs sitte, jos saisit ihan mitä vaan toivoa, niin

mitä sinä haluaisit tehdä isän kanssa.

Mikko: Öö... mä haluaisin kyllä pelata joka päivä.

Anna: Ja mä haluaisin että isi tulis tota mun kanssa kattoon elokuvia si ne elokuvateatteriin sitä kakkoselokuvaa sitä jota me katottiin sitä ykköselokuvaa.

H1/Mikko ja Anna

Lapset kertoivat katsovansa isän kanssa ohjelmia ja elokuvia. Lasten mukaan isä katsoo telkkaria, mutta myös kauhuelokuvia yksin. Lisäksi isän kanssa voi käydä elokuvateatterissa ja katsoa youtube-videoita.

Moni lapsista kertoi isien *pelaavan*. Isät pelaavat joukkuelajeja, kuten jalkapalloa, sählyä ja jääkiekkoa sekä tennistä. Joukkuepelien ohella isät pelaavat tietokonepelejä ja lauta- ja korttipelejä. Isä voi pelata joko yksin tai lasten kanssa, kuten seuraavista Mikon (H1) ja Timon (H7) haastatteluotteista käy ilmi:

Johanna: Mikä niissä isissä on kaikkein parasta?

Mikko: Öö, kun me... kun mullon perjantaina pelipäivä ni, ni mä pelaan isin kaa.

H1/Mikko

Johanna: Okei. No mitäs sellasia juttuja isillä on, mitä ne tekee ihan yksin? Semmosia omia juttuja?

Perttu: No kattoo vaan telkkaria ainaki meiän iskä.

Johanna: Joo. Kerro vaan Timo.

Timo: No, iskä tekee yksin ku me ollaan ulkona ja mä nään, että isi pelaa tykkipeliä ja sit mä en saa pelata.

Johanna: Ja miltäs se tuntuu?

Timo: Ikävältä. Ja nukuttavalta.

H7/Timo

Lasten mainitsema pelaaminen oli useimmiten yhdessä isän kanssa tapahtuvaa pelaamista, kuten Mikko (H1) yllä olevassa sitaatissa kertoo. Isässä on hänen mielestään parasta juuri yhdessä pelaaminen pelipäivänä, jolloin yhdessä olon merkitys isän kanssa on selvästi merkityksellistä. Toisaalta Timon (H7) kertomasta käy ilmi, että isät voivat pelata myös yksin, ilman lapsia. Timo kertoo, että lasten ulkoilun aikaan hänen isänsä pelaa tykkipeliä, josta Timokin pitää. Tämä saa pojan harmistumaan.

Lapset kertoivat, että isän kanssa voi *leikkiä*. Lasten mukaan hyvä isä leikkii, kun taas huono isä ei leiki. Isän kanssa voi tehdä hiekkakakkuja ja hiekkalinnoja, rakentaa legoilla, puhalttaa ilmapalloja ja rakentaa majan. Lisäksi isien kanssa luetaan ja tehdään kädentaitoja harjaannuttavia asioita, kuten punotaan kumilenkkikoruja, askarrellaan, piirretään ja vuollaan makkaratikkuja. Eräs lapsista kertoi isän kantavan häntä reppuselässä, mutta yksi leikin muoto toistui haastatteluissa selvästi muita useammin.

Johanna: Mitä sitte tarvitaan, että voi olla isä? Mitä sillä miehellä pitää olla, että se voi olla isä?

Niko: Potkulauta ja skeittilauta ja lumilauta.

Pekka: Ja sukset. Ja auto. Ja kutitusmahti.

Johanna: Mitä se kutitusmahti on?

Pekka: Kutitusta.

Niko: Mä tuun kohta. (menee käymään muualla)

Johanna: Tule vaan. Nii kerro vaan, mitä se kutitusmahti oli?

Pekka: Se on, että kutittaa!

Johanna: Kutittaaks isit paljon? Ketä ne kutittaa?

Pekka: Ehkä lapsia.

H3/Pekka ja Niko

Ehdottomasti yleisimmin haastatteluissa mainittu leikki isän kanssa oli kutittaminen. Pekka (H3) kertoo, että hänen mielestään isällä on oltava ”kutitusmahti”, eli kutittaminen kuuluu hänen mielestään olennaisesti isänä olemiseen. Lasten mukaan kutittaminen on mukavaa ja se mainittiin jopa parhaana asiana isässä.

Vaikka isät ovat aktiivisia liikkujia, lapset liittivät isiin myös *herkuttelua ja lepäilyä*. Isän kanssa syödään karkkia, kakkua, jäätelöä ja juodaan pirtelöä ja keksiä. Isän ja äidin kanssa leivotaan muffinsseja tai haetaan kakkua ja isä voi ostaa lapselle herkkuja lapsen halutessa. Lisäksi isän kanssa voi juoda kahvia. Lapset kertoivat isien lepäilevän nukkumalla ja ottamalla päiväunia. Lepääminen voi olla isässä jopa kaikkein parasta, kuten Sini (H8) kertoo:

Johanna: No entä mikä niissä isissä on kaikkein parasta? Ihan parasta?

(--)

Sini: Ja olla laiska. Me ei tehä mittään koko päivänä, kun vaan mak-

kaa sohvalla ja syö karkkia.
 Johanna: Kumpi siinä makaa sohvalla, sinä vai isi?
 Sini: Isi.
 Johanna: Isi, okei. Ja se on hauskaa? Noni.
 Kiira: Niin minunki isi.
 Johanna: Joo. Joka päiväkö ne makaa?
 Sini: Kyllä.
 H8/Sini ja Kiira

Kuten haastatteluotteesta käy ilmi, lepäämiseen liittyy mukavia yhdessä olon hetkiä isän ja lapsen kesken. Myös Ulpu (H6) mainitsi isän kainaloon ja mahan päälle nukahtamisen olevan isässä kaikkein parasta. Lepääminen voi siis olla yhteisen kiireettömän ajan viettämistä lasten ja isän kesken, fyysisesti lähellä toisiaan. Toisaalta isien kerrottiin kaipaavan myös omaa aikaa. Omien vanhempiensa luona käydessään isät voivat olla hetken rauhassa ja lasten vieraillessa mummolassa isällä ja äidillä voi olla ”pussausloma”.

Isät eivät vietä vapaa-aikaa ainoastaan kotona, vaan lapset kertoivat isien *käyvän paikoissa*. Isän kanssa liikutaan erilaisilla kulkuvälineillä, kuten veneillä ja autoillaan. Lisäksi isien kerrottiin käyvän häissä, hotellissa sekä tuovan lapselle tuliaisia. Isän kanssa käydään isommassa lähikaupungissa kaupoilla ja serkkujen luona sekä Hoplop-sisäleikkipuistossa.

7.2.3 Muut

Auktoriteettina toimiminen kuuluu lasten haastattelujen perusteella isänä olemiseen. Lapset kertoivat, että isä antaa luvan liukumäessä laskemiseen tai evää luvan mennä puumajaan, pyytää lapsia tekemänä asioita, kuten asettamaan puhelimensa tiettyyn paikkaan ja määrittää, mennäänkö käymään Hoplopissa vai ei. Isien kerrotaan myös komentelevan ja suuttuvan.

Johanna: Entäs millanen on hyvä isä?
 Jaakko: Että ei suutu lapsille.
 Päivi: Ja on kiltti ja ilonen.
 Johanna: Okei. Tuleeko muuta mieleen? Selvä, tuossa oli jo monta asiaa.
 No millanen isä sitte on huono?
 Päivi: Ku se suuttuu.
 H4/Jaakko ja Päivi

Kuten Jaakon ja Päivin puheesta käy ilmi, lapset pitävät isän suuttumista huonona asiana. Hyvä isä ei suutu, kun taas huono isä suuttuu lapsille. Lisäksi lapset olivat sitä mieltä, että huono isä komentelee lapsia aina, kun taas hyvä isä ei komentele kovin paljon.

Lapset puhuivat myös isiin liittyvästä *huonotapaisesta toiminnasta*. Pekka ja Niko (H3) Antoivat tästä seuraavan esimerkin:

Johanna: Tekeekö ne jotain ihan yksin vai tekeekö ne jotain yhdessä muitten kanssa?

Pekka: Yhdessä ja yksin.

Johanna: Millasia juttuja?

Pekka: Kaikenlaisia.

Niko: Piereskellee. Ainaki teiän isä ja minun isä piereskellee.

H3/Pekka ja Niko

Isien piereskely tuli esille muutamissa haastatteluissa, kuten myös isien kiroileminen. Lisäksi lapset kertoivat, että heitä harmitti, jos isä säikyttelee tai sanoo ikävästi. Lapsilla oli selvästi ajatuksia siitä, millaisia asioita hyvä isä ei tee: huono isä kiroilee, juo paljon viinaa, saattaa olla humalassa, on vähän törkeä ja antaa lapselle saippuaa suuhun.

8 ISYYS LASTEN SILMIN

Tämän tutkimuksen mukaan lasten isä- ja isyysnäkemykset jakautuvat viiteen yhdistävään luokkaan: miesvanhemmuuteen, tärkeyteen perheelle ja kodille, aktiivisuuteen ja toiminnallisuuteen, lepäilevyyteen sekä isiin yhdistettyihin huonoihin tapoihin. Yhdistävät luokat on koottu taulukkoon seuraavalle sivulle.

Isä on lasten näkemyksen mukaan *miesvanhempi*. Lapset toivat vahvasti esille, että isä on sukupuoleltaan mies. Lisäksi isät ovat aikuisia – isoja, iältään vanhempia kuin lapset ja isoveljet, mutta kuitenkin nuorempia kuin vanhukset. Kuka tahansa mies ei kuitenkaan voi olla isä, vaan isällä on oltava lapsia. Lapset voivat olla joko omia tai puolison lapsia. Isän keskeisiin velvollisuuksiin kuuluu lapsista huolehtiminen. Isät toimivat myös auktoriteetteina asettamalla lapsilleen rajoja, komentamalla ja toisinaan suuttumalla heille.

Isä on lasten näkemyksen mukaan *merkittävä perheelle sekä kodille*. Isiä tarvitaan lasten mukaan lasten saamiseen ja he asuvat useimmiten yhteisessä kodissa äidin ja lapsien kanssa. Mikäli isiä ei olisi, ei välttämättä olisi myöskään kotia eikä äidillä lapsia. Suhde äitiin on suuressa roolissa siinä, että mies voi ylipääntään tulla isäksi. Lasten mainitsemat pusut, naimissa oleminen ja yhteiset pussauslommat äidin kanssa kertovat isän ja äidin läheisyydestä. Toisaalta, vanhempien erotessa isät voivat jäädä asumaan yksin perheen ulkopuolelle, tai asua lasten kanssa ilman äitiä. Kaiken kaikkiaan lasten kertomasta välittyy, että isä on osa perhettä. Lasten isistä esille tuomat myönteiset adjektiivit puolestaan kertovat, että isät ovat tärkeitä ja rakkaita lapsilleen. Isien tärkeys kodille kytkeytyy keskeisesti elannon ansaitsemiseen. Isät käyvät töissä ansaitsemassa rahaa. Isän on käytävä töissä, vaikka työt saattavat viedä aikaa yhteiseltä ajalta lasten kanssa ja aiheuttaa ikävän tunnetta niin lapsille kuin isälle itselleenkin. Toisaalta työtönkin isä voi olla hyvä. Isät tekevät kotitöitä ansiotyön ohella pitäen näin konkreettisesti huolta kodista korjaten, rakentaen, siivoten ja pihatöitä hoitaen.

Isien *aktiivisuus ja toiminnallisuus* näyttäytyy isiin liittyvänä urheilullisuutena, ulkoiluna sekä erilaisissa paikoissa käymisenä. Isät tekevät näitä asioita paitsi yksin, myös jälkikasvunsa kanssa. Etenkin yhdessä pelaamisella ja leikkimisellä näyttää olevan selkeä paikka isien ja lasten elämässä.

Toisaalta isät ovat lasten mukaan myös *lepäileviä*. Vapaa-aikaa vietetään vauhdikkaamman tekemisen ohella myös ohjelmia ja elokuvia katselemalla, herkutellen ja nukkuen päiväunia. Köllöttely sohvalla yhdessä isän kanssa ja isän kainaloon tai mahan päälle nukahtaminen on lasten mielestä mukavaa. Isien lepäily ei siis ole ainoastaan lorvailua, vaan sillä on rooli isän ja lapsen läheisyyden ylläpitämisessä sekä yhteisen ajan viettämisessä.

Lapset kertoivat myös isiin liittyvistä *huonoista tavoista*. Piereskely ja kiroilu tulivat esille asioina, joita isät tekevät. Näistä kahdesta lapset kertoivat kiroilun häiritsevän itseään. Lapsilla oli myös selkeitä näkemyksiä siitä, millainen isä olisi huono: paljon alkoholia käyttävä, humalassa oleva, kiroileva ja törkeä. Lapsen kaltoin kohtelu suuttumalla aina tai pesemällä suun saippualla kuuluivat huonojen niin ikään huonoon isyyteen.

Olen koonnut edellä kuvatut yhdistävät luokat lasten isiä ja isyyttä koskevista näkemyksistä alla olevaan taulukkoon.

Taulukko 1 Lasten isiin ja isyyteen liittyvät näkemykset

MIESVANHEMPI	MERKITTÄVÄ PERHEELLE JA KODILLE	AKTIIVINEN ISÄ	LEPÄILEVÄ ISÄ	HUONOTAPAINEN ISÄ
- Isä on mies	- Isän suhde äitiin	- Liikunta, urheilu	- Ohjelmien ja elokuvien katsominen	- Kiroilu
- Isä on aikuinen	- Myönteiset adjek- tiivit	- Pelaaminen	- Herkuttelu	- Piereskely
- Isous/Suuri koko	- Töissä käyminen	- Leikkiminen	- Lepääminen	- Säikyttely
- Isällä on lapsi/lapsia	- Kotityöt	- Käydään paikoissa		- Ikävästi sanominen
- Lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen ja auttaminen				- Huonon isän piirteet
- Auktoriteettina toimiminen				

9 POHDINTA

9.1 Tulosten tarkastelua

Kuten tutkimukseni tuloksista käy ilmi, lasten isä- ja isyysnäkemys kietoutuu vahvasti isän maskuliinisuus (ks. Vuori 2004; Eeroa & Mykkänen 2015). Isän kerrottiin olevan mies, lapset liittivät isiin erilaisia maskuliinisia ulkonäköpiirteitä ja rajanveto oli tiukkaa sen suhteen, että isät eivät voi olla naisia. Sukupuolittuminen näyttää siis olevan vanhemmuudessa painokkaasti läsnä lasten näkökulmasta katsottuna – ainakin lasten sanavalinnoissa. Vaikka haastatte- luissa kysyttiin nimenomaan isistä, lasten puheessa äidit olivat läsnä perheenjä- seninä, joiden kautta isyys myös osittain määrittyi (ks. Marsiglio & Roy 2012, 20; Mykkänen 2010, 11; Vuori 2004, 29). Äitiyden ja isyyden välinen yhteys on lasten näkemyksissä näin ollen selkeä (ks. Kolehmainen ja Aalto, 2004, 14). Tästä huolimatta lapset eivät juurikaan tuoneet puheessaan suoraan ilmi, että isä olisi avustava vanhempi. Maininnat siitä, että isä toimisi äidin apuna sairaiden lasten hoidossa tai ruoanlaitossa – toisin sanoen muuna kuin pääasiallisena hoivaajana – olivat yksittäisiä. Muutoin lapset eivät puhuneet äitien ja isien työnjaosta tai vanhemman sukupuolen mukaan eriytyneistä rooleista esimerkiksi kotitöissä (vrt. Hietanen ym. 2013, 75–76).

Suhde lapseen oli lasten mukaan merkittävä isyyttä määrittävä tekijä (ks. Kolehmainen ja Aalto 2004, 11). Lapset olivat yksimielisiä siitä, että miehellä on oltava lapsi tai lapsia, jotta hän voi olla isä. Tämä viittaa myös siihen, että lasten isänäkemyksissä biologisen isyyden (ks. Huttunen 2001, 57–59) painoarvo on suuri. Toisaalta myös sosiaalisen isyyden määritelmästä (ks. Huttunen 2001, 62–63) oli viitteitä puhuttaessa isäpuolista, jolloin mies saattoi olla isä naisystävän- sä lapsille. Lisäksi Huttusen (2001, 62, 64) psykologiseen isyyteen liittyvät kiin- tymys, isään turvaaminen ja lapsen kasvatukseen liittyvä arvovalta tulivat tä- män tutkimuksen tuloksissa esille. Ne ilmenivät isistä kerrottuina myönteisinä adjektiiveina, puheena siitä, miten isä auttaa ja suojelee lapsiaan sekä isän ku- vaamisena auktoriteettihahmona.

Lasten näkemykset isistä noudattelevat pitkälti sitoutuneen isyyden ihanetta (ks. Marsiglio ja Roy 2012, 64; McGill 2014, 1097, 1090). Kuten Hietasen (2013, 71–72) tutkimuksessa, myös haastattelemi lapset kuvasivat isiä lapsistaan huolta pitäviksi ja hoivaaviksi vanhemmiksi, jotka osallistuvat kotitöihin. Kotityöt tosin painottuivat useimmiten ”miesten töiksi” luokiteltaviin ulkotöihin ja rakentamiseen, vaikka isien kerrottiin myös siivoavan ja laittavan ruokaa. Lapsesta huolehtiminen, ajan viettäminen lapsen kanssa sekä kotitöiden tekeminen kuuluivat niin ikään isille ominaiseen toimintaan. Toisaalta lapset puhuivat paljon myös isien ansiotyöstä. Töissä käyminen oli lasten näkemyksen mukaan asia, jota isän pitää tehdä. Näin ollen vaikuttaa siltä, että lasten näkemykset isistä ja isyydestä noudattelevat Eerolan ja Mykkäsen (2015, 1682–1684) ”kunnollisen isyyden” määritelmää, jossa lastenhoitoon sitoutuminen nähdään tärkeänä osana isyyttä, mutta jossa isän rooli palkkatöissä käyvänä vanhempaina korostuu enemmän kuin tasa-arvoisessa isyydessä. Elannon ansaitsemisen painottuminen yhdessä auktoriteettina toimimisen kanssa viittaakin siihen, että lasten isänäkemyksiin sisältyy myös piirteitä perinteisestä isyydestä (ks. Huttunen 2001, 44; Huttunen 1999, 179–180). Toisaalta elannon hankkiminen on tapaa pitää yllä perheen hyvinvointia (ks. Eerola & Mykkänen 2015, 1690). Vaikka työt tuntuivat toisinaan uhkaavan yhteistä aikaa isän kanssa, lapset tiedostivat, miksi isän tulee käydä töissä. Valkonen (2006) ja Hietanen ym. (2013) saivat samantyyppisiä tuloksia selvittäessään lasten isä- ja vanhemmuuskäsityksiä. Myös tässä tutkimuksessa lapset toivat selvästi esille, että isät käyvät töissä saadakseen rahaa, jolla ostetaan ruokaa. Kun otetaan huomioon, että lapsen ravinnon saamisen varmistaminen nähtiin tärkeänä osana lapsesta huolehtimista, töissä käymistä ei voi erottaa lasten isänäkemyksessä yksinomaan ei-sitoutuneeksi toiminnaksi. Pikemminkin sen voidaan katsoa olevan eräs hoivan muoto.

Valkosen (2006) ja Hietasen ym. (2013) tutkimuksissa mainittu vanhemmille kuuluva lapsen auttaminen arjessa tuli ilmi myös tässä tutkimuksessa. Isistä on lapsille hyötyä asioissa, joita he eivät vielä itse pysty tekemään. Valkosen (2006) ja Hietasen ym. (2013) tutkimustuloksissa kurinpito ja rajojen asetta-

minen olivat osa hyvää isyyttä ja vanhemmuutta. Myös tämän tutkimuksen tuloksissa rajojen asettamisella ja vähäisellä komentelulla oli paikkansa hyvässä isyydessä, mutta liiallinen komentoilu ja suuttuminen kuvattiin selvästi huonoiksi asioiksi. Verrattuna Valkosen (2006) ja Hietasen ym. (2013) tutkimuksiin, isän auktoriteettiasema näyttäytyi tässä tutkimuksessa lapsille harmillisempaan asiana, mikä saattoi johtua haastateltujen ikätasosta. Alle kouluikäinen lapsi ei vielä välttämättä pysty hahmottamaan, että hänen tekemistensä rajoittaminen on hänelle itselleen hyväksi ja näin yksi huolenpidon tapa. Toinen alle kouluikäisille lapsille tyypillinen piirre tuloksissani oli isiin liittyvien ominaisuuksien ja toiminnan dikotomisuus. Lapset määrittivät isyyttä erilaisten tiukkojen kahtiajakojen kautta. Isän kerrottiin olevan hyvä eikä paha, iso eikä pieni, mies eikä nainen ja niin edelleen.

Huonoon isään liittyvä toiminta oli tuloksissani niin ikään pitkälti yhtäpitävä Valkosen (2006) ja Hietasen (2013) löydösten kanssa. Heidän tutkimuksissaan alkoholin ja muiden päihteiden käyttö ei kuulu hyvään isyyteen, eikä hyvä isä raivoa, ole pelottava tai väkivaltainen. Tässä aineistossa lapset puhuivat niin ikään siitä, että huono isä saattaa olla humalassa ja pestä lapsen suun saippualla. Esimerkiksi humalassa olemisen ja kuritusväkivallan mainitseminen huonon isän ominaisuuksina kertoo siitä, että lapsille vaikuttaa olevan jo varhaiskasvatusiässä selvää, missä kulkee vanhemmalle hyväksyttävän käytöksen raja. On kuitenkin huomioitava, että tässä tutkimuksessa vain yksi haastattelukysymyksestä koski lasten ajatuksia sen suhteen, millainen olisi huono isä. Samoin hyvää isyyttä koski yksi kysymys. Hyvään isään liittyvät ominaispiirteet ja toiminta kulkivat mukana muiden isään liittyvien piirteiden selvittämisessä, eikä niitä otettu analyysissä käsittelyyn omana erillisenä kategorianaan.

Isän kanssa leikkiminen oli lukuisten mainintojen perusteella lapsille mieluisaa ja merkityksellistä (ks. Paquette 2004, 202–203). Stockallin ja Dennisin (2013, 300) mainitsemista isien tyypillisesti lastensa kanssa leikkimistä rympyleikeistä ei tässä tutkimuksessa kuitenkaan mainittu kuin reppuselässä kantaaminen sekä monen lapsen puheeksi ottama kutittaminen. Painileikkien ja leikinyrkkeilyn sijaan lapset kertoivat isien kanssa leikittävistä erilaisista rakente-

luleikeistä, urheilusta sekä kädentaitoja harjaannuttavasta toiminnasta. Toisaalta voidaan miettiä, onko pelikonsoleilla ja tietokoneella pelaaminen yhdessä isän kanssa laskettavissa eräänlaiseksi rymyleikiksi, sillä pelin maailmassa toimiminen saattaisi tuntua lapsesta yksin pelottavalta ja haastavalta. Isän kanssa pelaaminen voi kenties toimia osaltaan rohkaisevana, lapsen uskallusta tukevana tekemisenä. Se, että isät rohkaisevat lapsiaan tuli ilmi tämän tutkimuksen aineistossa myös esimerkissä, jossa isä oli rohkaissut tytärtään laskemaan liukumäestä, josta tyttö ei olisi muuten uskaltanut laskea. (Vrt. Paquetten 2004, 202–203, 205, 212.) Joka tapauksessa lapset puhuivat paljon yhteisestä tekemisestä isän kanssa ja moni mainitsi jonkin yhteisen puuhastelun olevan isässä kaikkein parasta. Toiminnallisuudella ja yhdessä tekemisellä oli lasten isä- ja isyyšnäkemyksissä keskeinen sija. Leikkimisen ohella ulkoilu ja urheileminen, pelaaminen ja paikoissa käyminen ovat tapoja, joilla isät ja lapset kuluttavat yhteistä aikaa. Myös Hietanen ym. (2013, 72–73) sekä Valkonen (2006, 42–43) kertovat vastaavanlaisista tutkimustuloksista. Erilaisesta aktiivisesta tekemisestä kertomisen määrä viittaa siihen, että lasten näkemyksissä on samuutta Marsiglion ja Royn (2012, 66) määrittelemien isien ja lasten välisten toiminnallisten siteiden kanssa. Heidän mukaansa yhdessä tekeminen saa aikaan kumppanuuden tunnetta isän ja lapsen välillä ja lisää kokemusta yhteenkuuluvuudesta.

Vaikka kaikki tekeminen isien kanssa ei vaikuta erityisen aktiiviselta, yhdessä lepäilyllä vaikuttaisi olevan yhtymäkohtia lapsen ja isän välisten emotionaalisten suhteiden tukemiseen (ks. Marsiglio & Roy 2012, 67). Ohjelmien ja elokuvien katsominen yhdessä sekä lepääminen joko isän mahan päällä tai kainalossa on yhdessä vietettyä rauhallista aikaa. Sen puitteissa lapset ja isät saavat jakaa toisilleen fyysistä läheisyyttä, mikä lujittaa kiintymystä heidän välillään. On myös aiheellista miettiä isien ja lasten yhteisiä lepoetkiä nykypäivän arjen kiireisyyden näkökulmasta. Nykyisin on melko yleistä, että jo pienet lapset viettävät iltansa erinäisessä järjestetyssä harrastustoiminnassa. Voidaan kuitenkin pohtia, olisiko myös rauhallisella yhdessä rentoutumisella paikkansa arjen me-
nojen keskellä.

Myös herkuttelun voidaan ajatella olevan tapa, jolla isät osoittavat lapsilleen huomiota ja välittämistä sekä palkitsevat heitä. Herkuttelun painottumisen tämän tutkimuksen tuloksissa saattaa selittää herkkujen syömiseen liittyvä lapsille mieleen jäävä konkreettinen mielihyvän tunne. Näin ajateltuna myös yhdessä tapahtuva herkuttelu voi olla rentoutumista, jonka aikana lapset saavat osakseen isän huomiota syömiseen liittyvän mielihyvän ohella ja on siksi heille merkityksellistä.

Kaiken kaikkiaan esiopetusikäisten lasten näkemykset isistä ja isyydestä ovat pitkälti linjassa isyydestä tehtyjen tutkimuksien kanssa. Toisaalta 6-vuotiaiden lasten näkökulma toi myös uutta tietoa siitä, millaisena isät alle kouluikäisten lasten näkemyksen mukaan ovat, sillä herkuttelua ja leppäilyä isän kanssa ei ole mainittu aiemmissa isyyttä koskevissa lapsinäkökulmaisissa tutkimuksissa. Vaikuttaa siltä, että nykypäivän lapset tiedostavat kulttuurissa vallalla olevat isyyden mallit ja ihanteet. Elättäminen, hoivaaminen, läsnäolo lapsen kanssa ja läheisen suhteen ylläpitäminen lapsiin etenkin yhdessä vietetyn ajan myötä tulevat selkeinä ilmi jo 6-vuotiaiden haastatteluista (ks. Marsiglio & Roy 2012, 64; McGill 2014, 1097). Myös tässä tutkimuksessa esille tulleet isää kehuvat myönteiset adjektiivit kertovat siitä, että oma isä on haastatelluille lapsille läheinen, tärkeä ja rakas. Isät näyttäytyvät lasten isänäkemyksissä merkittävänä henkilöinä, joilla on suuri rooli niin kodista ja perheestä huolehtijoina kuin vanhempina sekä lasten kanssa yhdessä toimivina, toisinaan leppäilevinä ja hieman huonotapaisinakin rakkaina perheenjäseninä.

9.2 Jatkotutkimuskysymyksiä

Tämä tutkimus on toteutettu pienellä paikkakunnalla Pohjois-Savossa. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista selvittää myös muualta päin Suomea kerättyjä lasten isä- ja isyyšnäkemyksiä. Vaikka tulosten pääpiirteiden voisi olettaa olevan samansuuntaisia, esimerkiksi suurempien kaupunkien tai vaihtoehtoisesti vielä pienempien ja syrjäisempien paikkojen lasten näkemykset voivat poiketa tämän tutkimuksen tuloksista. Vertaamalla erilaisissa ympäristöissä elävien

lasten näkemyksiä keskenään, voitaisiin saada kattavampi kokonaiskuva siitä, millaisina isät ja isyys näyttäytyvät alle kouluikäisten lasten näkökulmasta käsin.

Alle kouluikäisten lasten isä- ja isyysnäkemyksiä voisi kartoittaa jatkossa lisää käyttämällä aineistonkeruussa muita menetelmiä haastattelun ohella. Visuaalisilla menetelmillä, kuten piirustusten tai valokuvien kautta, lapset saattaisivat tuoda esiin erilaisia asioita kuin puhumalla. Myös toiminnallisia menetelmiä voisi hyödyntää 6-vuotiaita nuorempienkin lasten isä- ja isyysnäkemysten kartoittamiseen.

On huomioitava, että heteronormatiivisen ydinperheen lisäksi on olemassa muitakin perhemuotoja, kuten uusperheitä, yksinhuoltajaperheitä sekä sateenkaari- ja apilaperheitä. En tiedustellut tässä tutkimuksessa haastateltujen lasten perhetaustoja, mutta haastattelujen ja esikoulussa vietettyjen päivien myötä saattoi päätellä, että suurin osa heistä oli lähtöisin äidin, isän ja lasten muodostamista ydinperheistä. Vaikka jo tähän tutkimukseen osallistuneet lapset toivat esille avioerot ja isäpuolet, puhe kahden isän perheistä, muista sateenkaariperheistä, apilaperheistä tai edes saman katon alle muuttaneista uusperheistä (yhtä isäpuolimainintaa lukuun ottamatta) loisti poissaolollaan. Jatkossa olisikin kiinnostavaa selvittää lasten näkemyksiä kohdentamalla lasten vanhemmuusnäkemysten tutkiminen niin, että ääneen pääsisivät myös uus- ja yksinhuoltajaperheiden sekä sateenkaari- ja apilaperheiden lapset.

Olisi myös kiehtovaa selvittää, millaisia näkemyksiä tai kokemuksia lapsilla on etävanhemmuudesta. Poikkeaisivatko lasten näkemykset etäisistä tämän tutkimuksen tuloksista tai saisivatko ne erilaisia painotuksia? Entä millaiset hetket ja asiat ovat etävanhemman kanssa lapselle erityisen tärkeitä tai merkityksellisiä, tai miltä tuntuu, kun toinen vanhemmista asuu kaukana? Tässä tutkimuksessa kaikki lapset vaikuttivat olevan läheisessä yhteydessä isiinsä – isä asui joko yhdessä muun perheen kanssa, tai sitten eronnut isä tapasi lapsiaan säännöllisesti.

Olellainen jatkotutkimuskysymys olisi lisäksi lasten isänäkemyksien vertaaminen lasten näkemyksiin äideistä. Näin voitaisiin selvittää, kuinka van-

hemmuuden oletettu tasa-arvoistuminen näyttäytyy lasten kertomana: kuuluuko äideille selvästi erilaisia tehtäviä kotona tai kodin ulkopuolella, kuin isille? Näin saataisiin tietää, millaisiin vanhemmuuden roolijakoihin uusi sukupolvi on kasvamassa.

Pienten lasten näkökulmaa on tarpeen tuoda enemmän mukaan vanhemmuustutkimukseen mahdollisimman monella alueella. Kuten tämänkin tutkimuksen tuloksista voi päätellä, lapsilla on sanottavaa ja kerrottavaa vanhemmistaan. Lapsilta on mahdollista saada ensikäden tietoa siitä, miten vanhemmuus näyttäytyy perheen sisällä ja kuinka lapset, jotka ovat vanhemmuuden kohteina, kokevat ja ymmärtävät vanhemmuuteen liittyviä toimintoja, ihanteita, rooleja ja vastuujakoja.

9.3 Tulosten ja analyysin luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen yhteydessä ei yleensä puhuta reliabiliteetista ja validiteetista. Sen sijaan käytetään mieluummin käsitteitä *uskottavuus*, *siirrettävyys*, *varmuus* ja *vahvistuvuus*. (Tauriainen 2000, 113.)

Uskottavuudella viitataan siihen, ettei tutkijan muodostama käsitys ole riskitiedossa tutkimuksen informanteilta saadun tiedon kanssa. Tutkimuksen tiedon tulisi siis olla samassa linjassa tutkittavien omiin tulkintoihin ja merkityksiin nähden. Tutkimuksen uskottavuutta lisää tutkijan perehtyminen tutkittavien elämään ja niihin yhteyksiin, joissa tutkittavien ilmiöiden merkitykset muodostuvat. (Tauriainen 2000, 114; Guba & Lincoln 1981, 104–105, 109.) Teoriataustan kokoaminen ja perehtyminen isyydestä tehtyihin tutkimuksiin sitä kootessani antoivat minulle taustatietoa isyydestä. Tämän tutkimuksen uskottavuutta parantaa myös se, että olen opiskellut varhaiskasvatuksen asiantuntijaksi. Näin ollen lapsuus ja lasten kanssa toimiminen ovat erikoisalaani. Toisaalta näkemysten tulkitsemiseen liittyy aina kysymys siitä, voiko toista ihmistä koskaan ymmärtää täysin, kuten hän on asian tarkoittanut.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan tiedon siirrettävyyttä yhteydestä toiseen. Laadullisessa tutkimuksessa yleistysten tekeminen on ongelmallista, sillä to-

dellisuus näyttäytyy aina tietynlaisena tietyssä kontekstissa. Jos tutkija on kuvannut riittävän tarkasti ja laadukkaasti tutkimuksensa tiedonhankintamenetelmät, informantit ja heidän toimintaympäristönsä, on tulosten siirrettävyys kuitenkin mahdollista. Vastuu tiedon siirrettävyydestä on tutkijan lisäksi sillä osapuolella, joka käyttää tuloksia, sillä hänen on tehtävä siirrettävyyden mahdollisuutta koskevat vertailut omaan aiheeseensa nähden. (Tauriainen 2000, 115; Guba & Lincoln 1981, 118–119.) Olen tässä tutkimuksessa kuvannut tarkasti tutkimuksen eri vaiheet, tutkimuksen osallistujat ja aineistonkeruutapani. Näiden tietojen pohjalta tutkimustuloksia käyttävien on mahdollista pohtia tutkimukseni tuottaman tiedon siirrettävyyttä muihin yhteyksiin. Tutkimusaineistoni on kuitenkin laajuudeltaan pieni. Aineisto on kerätty yhdessä kaupungissa 19 lapselta, yhden esikoulun kahdessa lapsiryhmässä. Tästä syystä siirrettävyyteen tulee suhtautua varauksella.

Laadullisessa tutkimuksessa täsmällinen tutkimustulosten toistaminen on mahdotonta, sillä tutkimusasetelma muotoutuu vähitellen tutkimuksen edetessä. Toistettavuuden sijaan laadullisessa tutkimuksessa puhutaan *varmuudesta*. Varmuudessa on kyse tutkimuksen kulkuun ja tiedon saantiin liittyvien tekijöiden sekä ympäristöön liittyvien seikkojen huomioimisesta. (Tauriainen 2000, 116; Guba & Lincoln 1981, 120–124.) Tässä tutkimuksessa tiedon saantiin vaikutti epäilemättä se, että haastattelemani lapset olivat ehtineet tottua minuun aikana, jonka olin viettänyt päiväkodeissa ennen aineistonkeruuta. Tämä rohkaisi heitä puhumaan avoimemmin. Näin sain kerättyä laajemmin aineiston kuin jos lapset olisivat jännittäneet minua täysin tuntemattomana ihmisenä. Toisaalta sanavalintani haastattelutilanteissa ovat vaikuttaneet siihen, millainen aineistosta muodostui. Voi olla, että lapset olisivat tuoneet erilaisia asioita esille esimerkiksi isien negatiivisista piirteistä, jos kysymys olisi koskenut huonon isän sijaan sitä, mikä isässä on ikävää tai harmillista.

Vahvistuvuus puolestaan tarkoittaa tutkimuskohteesta ja aineistosta tehtyjen tulkintojen vahvistamista sellaisiksi kuin ne todellisuudessa ovat. Tutkimustiedon aitous on tärkeää, kuten myös tutkimuksessa ja sen raportoinnissa noudatettu rehellisyys, oikeudenmukaisuus sekä näkökulmien tasapainoisuus.

Tulkintojensa vahvistamiseksi tutkijan on kirjattava avoimesti esille omat lähtökohtansa ja tulkintoihinsa vaikuttavat tekijät. Myös analyysin periaatteiden ja menettelyjen kuvaaminen tarkasti parantaa tutkimuksen vahvistuvuutta. (Taurainen 2000, 117; Cuba & Lincoln 1981, 124–127.) Tutkimus tulee lisäksi suunnitella, toteuttaa ja raportoida yksityiskohtaisesti tieteellisen tiedon vaatimusten edellyttämällä tavalla (Tuomi & Sarajärvi 2009, 133). Tähän tavoitteeseen olen pyrkinyt kirjoittamalla tutkimukseni vaiheet selkeästi auki. Olen kuvannut aineistonkeruuta, analyysin etenemistä sekä tutkimukseni tuloksia tarkasti ja selkeällä kielellä. Olen pyrkinyt kuvauksissani siihen, että lukijan on helppo seurata päätelmien taustalla olevia ajatusketjuja.

Vaikka aineiston analyysin haasteena voi Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan olla tiedon objektiivisuus, tämä pulma on mahdollista ratkaista suhtautumalla omiin tutkimusaiheita koskeviin ennakkokäsityksiin tietoisesti analyysin aikana (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96). Puhtaasti objektiivisen tiedon saavuttaminen ei kuulu laadullisen tutkimuksen piiriin. Tutkimusaineisto suodattuu aina tutkijan näkökulman läpi, koska tutkija on itse luonut tutkimusasetelman ja toimii sen tulkitsijana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136.) Olen kuitenkin pyrkinyt toteuttamaan tutkimukseni niin, etteivät tutustumispäivien aikana kuulemani ennakkotiedot tutkimukseen osallistuvista lapsista ohjanneet aineistonkeruuta tai aineiston analyysia. Aineistosta tekemiäni päätelmien etenemistä pystyy seuraamaan tuloksia käsittelevien kappaleiden tekstistä, mistä ilmenee, etteivät päätelmäni olleet sattumanvaraisia tai perustuneet tutkimuksen ulkopuoliseen tietoon.

Myös asianmukainen viittaaminen lähteisiin on osoitus tutkimuksen tieteellisyydestä ja laadusta sekä tutkijan perehtyneisyydestä tutkimuskenttäänsä. Tutkijan tulee huomioida muiden tutkijoiden työ ja sen kunnioittaminen asianmukaisella tavalla. Lähteiden tasosta kertoo niiden ajankohtaisuus. (Mäkinen 2006, 130; Tuomi & Sarajärvi 2009, 132.) Olen ottanut nämä vaatimukset huomioon käyttämällä asianmukaisia lähdeviitteitä, joista selviää, mitkä osat tutkimuksestani perustuvat muiden tutkijoiden teoksiin. Lisäksi pyrin käyttämään tutkimukseni tukena mahdollisimman tuoretta ja relevanttia tutkimustietoa.

Jotta kaikki lähteet tulivat varmasti merkityksi, täydensin ne käytön yhteydessä mahdollisimman pian lähdeluetteloon.

Karlsson (2012, 48) muistuttaa, että viimeistään tutkimuksen lopuksi tutkijan on päätettävä, miten valmistuneesta tutkimusraportista ja -tuloksista kerrotaan haastatelluille lapsille ja mahdollisille muille osallistujille. Tämän tutkimuksen osalta raportista tiedottaminen jää enimmäkseen vanhempien vastuulle. Heille jaetussa tiedotteessa kerroin, mihin mennessä ja mistä tutkimuksen voisi löytää luettavakseen. Lisäksi lupasin esikoulun henkilökunnalle sekä päiväkodin johtajalle lähettää tutkimusraportin heille sen valmistuttua. Näin ollen on mahdollista, että esikoulun henkilökunta ottaa tekemäni isyystutkimuksen puheeksi lasten kanssa saadessaan raportin ja he voivat lasten pyytäessä kertoa heille, millainen lopputulos haastatteluista on syntynyt.

LÄHTEET

- Aalto, I. 2004. Perinteisestä uuteen? Isyyden muutoskertomusta purkamassa. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) *Isäkirja*. Tampere. Vastapaino, 65–87.
- Alasuutari, M. 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere. Vastapaino, 145–162.
- Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4. painos. Tampere. Vastapaino.
- Alderson, P. 2005. Designing ethical research with children. Teoksessa A. Farrell (toim.) *Ethical research with children*. Maidenhead, Berkshire. McGraw-Hill Professional Publishing, 27–36.
- Amato, P. R. & Dorius, S. 2010. *Fathers, children, and divorce*. Teoksessa M. E. Lamb (toim.) *The role of the father in child development*. 5. painos. Hoboken, New Jersey. John Wiley, 177–200.
- Barbour, R. 2008. *Introducing qualitative research: a student's guide to the craft of doing qualitative research*. London. SAGE.
- Cabrera, N. J., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hoffreth, S. & Lamb, M. E. 2010. Fatherhood in twenty-first century. *Child Development* 71 (1), 127–136.
- Clark, C. 2010. *In a younger voice. Doing child-centered qualitative research*. Oxford. Oxford University Press.
- Danby, S. & Farrell, A. 2005. Opening the research conversation. Teoksessa A. Farrell (toim.) *Ethical research with children*. Maidenhead, Berkshire. McGraw-Hill Professional Publishing, 49–67.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. 2014. Isyyskokemusten jäljillä. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki. Gaudeamus, 7–18.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. 2015. Paternal masculinities in early fatherhood: dominant and counter narratives by Finnish first-time fathers. *Journal of Family Issues*, 36 (12), 1674–1701.
- Eggebeen, D. J. & Knoester, C. 2001. Does fatherhood matter for men? *Journal of Marriage and Family* 63 (2), 381–393.
- Eldèn, S. 2013. Inviting the messy: drawing methods and children's voices. *Childhood* 20 (1), 66–81.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Tampere. Vastapaino.

- Fabricius, W. & Luecken, L. 2007. Postdivorce living arrangements, parent conflict, and long-term physical health correlates for children of divorce. *Journal of Family Psychology* 21 (2), 195–205.
- Gadamer, H.-G. 2004. *Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Tampere. Vastapaino.
- Greig, A., MacKay, T. & Taylor, J. 2007. *Doing research with children*. 2. painos. London. SAGE.
- Guba, E. G. & Lincoln Y. S. 1981. *Effective evaluation: improving the usefulness of evaluation results through responsive and naturalistic approaches*. San Fransisco. Jossey-Bass.
- Guzzo, K. 2011. New father's experiences with their own fathers and attitudes toward fathering. *Fathering* 9 (3), 268–290.
- Hietanen, R., Määttä, K. & Uusiautti, S. 2013. "Virtuoso ideal daddy" – Finnish children's perceptions of good fatherhood. Teoksessa S. Uusiautti & K. Määttä (toim.) *How to study children? Methodological solutions of childhood research*. Rovaniemi. Lapland University Press, 67–85.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hsieh, H.-F. & Shannon, S. 2005. Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15 (9), 1277–1288.
- Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere. Tampere University Press, 169–193.
- Huttunen, J. 2001. *Isänä olemisen uudet suunnat*. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Huttunen, J. 2010. Isyyteen sitoutuminen ja sen merkitys miehelle. *Suomen lääkärilehti* 3/10, 175–181.
- Huttunen, J. 2014. Isyyden muutos ja tulevaisuus. 2014. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki. Gaudeamus, 178–196.
- Häggman, K. 1994. *Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa*. Helsinki. SHS.
- James, A. 2009. Agency. Teoksessa J. Qvortrup, W. Corsaro & M. Honing (toim.) *The palgrave handbook of childhood studies*. New York. Palgrave Macmillan, 34–45.
- Karlsson, L. 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa L. Karlsson & R. Karimäki (toim.) *Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan*. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino, 17–63.

- Kolehmainen, J. & Aalto, I. Johdanto isyyksien tutkimiseen. 2004. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Tampere. Vastapaino, 9–25.
- Kolehmainen, J. 2004. Osallistuva isä - muuttunut mies? Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Tampere. Vastapaino, 89–108.
- Kuula, A. & Tiitinen, S. 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere. Vastapaino, 446–459.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere. Vastapaino.
- Kyrönlampi, T. & Määttä, K. 2013. Using children as research subjects: how to interview a child aged 5 to 7 Years. Teoksessa S. Uusiautti & K. Määttä (toim.) How to study children? Methodological solutions of childhood research. Rovaniemi. Lapland University Press, 51–65.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä. PS-kustannus, 26–43.
- Lamb, M. E. 2010. How do fathers influence children's development? Let me count the ways. Teoksessa M. E. Lamb (toim.) The role of the father in child development. 5. painos. Hoboken, New Jersey. John Wiley, 1–26.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2014. Isät, työ ja perhe. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Helsinki. Gaudeamus, 75–90.
- MacNaughton, G. & Smith, K. 2005. Transforming research ethics: the choices and challenges of researching with children. Teoksessa A. Farrell (toim.) Ethical research with children. Maidenhead, Berkshire. McGraw-Hill Professional Publishing, 112–123.
- Mallors, M., Charles, S., Neupert, S. & Almeida, D. 2010. Perceptions of childhood relationships with mother and father: daily emotional and stressor experiences in adulthood. *Developmental Psychology*, 46 (6), 1651–1661.
- Marsiglio, W. & Roy, K. 2012. Nurturing dads. Social initiatives for contemporary fatherhood. New York. Sage.
- Mason & Tipper. 2014. Children as family members. Teoksessa G. Melton, A. Ben-Arieh, J. Cashmore, G. Goodman & N. Worley (toim.) The SAGE Handbook of child research. London. SAGE.
- Mayall, B. 2000. Conversations with children: working with generational issues. Teoksessa P. Christensen & A. James (toim.) Research with children. Perspectives and practices. Oxon. Falmer Press, 120–135.

- Mayall, B. 2002. *Towards a sociology for childhood. Thinking from children's lives.* Buckingham. Open University Press.
- McGill, B. S. 2014. Navigating new norms of involved fatherhood: employment, fathering attitudes, and father involvement. *Journal of Family Issues* 35 (8), 1089–1106.
- Mykkänen, J. & Eerola, P. 2014. Sitoutuminen ja vastuu isyyden alussa. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus.* Helsinki. Gaudeamus, 49–64.
- Mykkänen, J. 2010. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. *Jyväskylä Studies In Education, Psychology and Social Research* 382.
- Mäkinen, O. 2006. *Tutkimusetiikan ABC.* Helsinki. Tammi.
- Määttä, K. & Uusiautti, S. 2012. How do the Finnish family policy and early education system support the well-being, happiness, and success of families and children? *Early Child Development and Care* 182 (3–4), 291–298.
- Palkovitz, B., Copes, M. & Woolfolk, T. 2001. "It's like... you discover a new sense of being" involved fathering as an evoker of adult development. *Men and Masculinities* 4 (1), 49–69.
- Paquette, D. 2004. Theorizing the father-child relationships: mechanisms and developmental outcomes. *Human Development*, 47 (4), 193–219.
- Patton, M. 2002. *Qualitative research & evaluation methods.* 3. painos. Sage. Thousand Oaks.
- Pleck, J. 2007. Why could father involvement benefit children? Theoretical perspectives. *Applied Development Science* 11 (4), 196–202.
- Pleck, J. 2010. Paternal involvement. Teoksessa M. E. Lamb (toim.) *The role of the father in child development.* 5. painos. Hoboken, New Jersey. John Wiley, 67–107.
- Roberts, H. 2000. Listening to children: and hearing them. Teoksessa P. Christensen & A. James (toim.) *Research with children. Perspectives and practices.* Oxon. Falmer Press, 225–257.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus.* Tampere. Vastapaino, 22–56.
- Saphiro, G. & Sica, A. 1985. *Hermeneutics: questions and prospects.* The University of Massachusetts Press. Amherst.
- Sargeant, J. & Harcourt, D. 2012. *Doing ethical research with children.* Maidenhead, Berkshire. McGraw-Hill Professional Publishing.

- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid F. & Bremberg, S. 2008. Fathers involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta Paediatrica* 97 (2), 153–158.
- Saywitz, K. & Camparo, L. 2014. Interviewing children. Teoksessa G. Melton, A. Ben-Arieh, J. Cashmore, G. Goodman & N. Worley (toim.) *The SAGE Handbook of child research*. London. SAGE, 371–390.
- Siljander, P. 1988. Hermeneuttisen pedagogiikan pääsuuntaukset: Main orientations in hermeneutic pedagogics. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta, tutkimuksia 55.
- Stockall, N. & Dennis, L. 2013. Father's role in play: enhancing early language and literacy of children with developmental delays. *Early Childhood Education Journal* 41 (4), 299–306.
- Tauriainen, L. 2000. Kohti yhteistä laatua: henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatukäsitykset päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies In Education, Psychology and Social Research.
- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Johdanto. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere. Vastapaino, 9–21.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 6. uudistettu laitos. Helsinki. Tammi.
- Turja, L. 2004. Lapset laadun määrittäjinä ja arvioijina. Teoksessa P. Kupila (toim.) *Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa*. Helsinki. Tammi, 9–30.
- UNICEF. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/> (Viitattu 25.2.2016.)
- Uusiautti, S. & Määttä, K. 2013. Many dimensions of child research. Teoksessa S. Uusiautti & K. Määttä (toim.) *How to study children? Methodological solutions of childhood research*. Rovaniemi. Lapland University Press, 11–27.
- Valkonen, L. 2006. Millainen on hyvä äiti tai isä? Viiden- ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsityksiä. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies In Education, Psychology and Social Research 286.
- Wall, K. 2014. Fathers on leave alone: does it make a difference to their lives? *Fathering* 12 (2), 196–210.
- Valleala, U.M. 2006. Yhteinen ymmärtäminen koulutuksessa ja työssä. Kontekstin merkitys ymmärtämisessä opiskelijaryhmän ja työtiimin keskusteluissa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies In Education, Psychology and Social Research 280.

- Volling, B., McElwain, N., Notaro, P. & Herrera, C. 2002. Parents' emotional availability and infant emotional competence: predictors of parent-infant attachment and emerging self-regulation. *Journal of Family Psychology* 16 (4), 447-465.
- Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) *Isäkirja*. Tampere.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupahakemus kaupungille.

Tutkimuslupahakemus

1. Tutkimuksen nimi:

Isyys lasten ymmärtämänä

2. Tutkimuksen tekijä ja ohjaaja:

Oppilaitos: Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta, varhaiskasvatuksen laitos.

Tekijä:

Johanna Niskanen

puh. xxx-xxxxxxx

johanna.m1.niskanen@student.jyu.fi

Ohjaaja:

Johanna Mykkänen

0408054802

johanna.mykkanen@jyu.fi

3. Tutkimuksen tausta, tarkoitus ja ajoitus:

Suoritan Jyväskylän yliopistossa varhaiskasvatustieteen maisteriopintoja. Tutkimus toimii opinnäytetyönäni. Aikomuksenani on kirjoittaa pro gradu-tutkielmani kerätyn aineiston pohjalta. Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa siitä, miten 5–7-vuotiaat lapset ymmärtävät isyyttä. Pohdin tutkimuksessani lisäksi sitä, miten lasten isäkäsitykset suhteutuvat muuhun isyystutkimukseen.

Toteutan pro gradu-tutkielmani aineistonkeruun loka-marraskuun 2015 aikana. Tutkielma valmistuu viimeistään toukokuussa 2016.

4. Tutkimusaineisto:

Tiedonhankintatapa tutkimuksessani on 5–7-vuotiaiden lasten haastattelemineen. Koska tutkimuskysymykseni hakee tietoa siitä, mitä isyys tarkoittaa lapsille, informantteina toimivat lapset itse. Näin saadaan esille juuri heidän omat näkemyksensä isyydestä. Haastattelun 10–15 lasta tutkimustani varten. Haastattelut toteutetaan xxx:n esikoulussa ja mahdollisesti myös xxx:n päiväkodissa. Haastateltavien lasten tarkka määrä rajautuu sen mukaan, kuinka moni vanhempi antaa suostumuksensa heiltä kerättävin kirjallisista lasta koskeviin tutkimuslupakyselyihin. Lisäksi lapsilta itseltään pyydetään lupa tutkimukseen suullisesti ennen haastatteluja.

Olen jo alustavasti ollut yhteydessä xxx:n päiväkodista ja xxx:n esiopetuksesta vastaavaan päiväkodinjohtajaan. Lisäksi olen ollut yhteydessä xxx:n esikoulun lastentarhanopettajiin. Heille sopii, että toteutan aineistonkeruuni heidän ohjaamissaan lapsiryhmissä.

Keräämäni tutkimusaineisto on käytössä pro gradu-tutkielmassani (syksy 2015-kevät 2016). Tutkimusaineisto on käytössä siis enintään noin kahdeksan kuukauden ajan.

5. Tutkimusaineiston suojaus, säilyttäminen ja hävittäminen:

Keräämäni tutkimusaineistoon ei tulla missään vaiheessa kirjaamaan lasten nimiä, muita henkilötietoja tai seikkoja, joiden kautta lapsi voitaisiin tunnistaa. Kun litteroin nauhoitetut haastattelut, annan lapsille peitenimet, eikä haastattelussa mahdollisesti esille tulevia perheenjäsenten nimiä tai asuinalueita tulla mainitsemaan. Näin turvataan lasten yksityisyyden suoja.

Tutkimusaineistoa tullaan säilyttämään tutkimusta tekevän opiskelijan (Johanna Niskanen) kotona, eikä sitä tulla jakamaan ulkopuolisille. Kun olen saanut pro gradu-tutkielmani valmiiksi, aineisto hävitetään asianmukaisesti silppuamalla ja äänitallenteet tuhotaan.

6. Palaute tuloksista:

Valmis pro gradu tutkielmani tulee löytymään paperiversiona Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen laitokselta sekä lisäksi internetistä Jyväskylän yliopiston verkosta.

7. Sitoumukset:

Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja muuhun kuin tutkimustarkoitukseen. En myöskään käytä saamiani tietoja potilaan/asiakkaan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi taikka sellaisten etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salsapitovelvollisuus. En luovuta henkilötietoja sivulliselle. Tietoja käytän vain kohdassa 4 määriteltynä aikana ja suojaan, säilytän ja hävitän tiedot edellä kuvatusti.

Päiväys _____ / _____

Allekirjoitus

Liitteenä Tutkimussuunnitelma

Tutkimuslupa myönnetty:

_____/_____/20____

Varhaiskasvatusjohtaja

Liite: Tutkimussuunnitelma

Koska tutkimuskysymykseni hakee tietoa siitä, mitä isyys tarkoittaa lasten mielestä, informanteina toimivat lapset itse. Haastattelun iältään 5–7-vuotiaita lapsia. Osa lapsista voi olla minulle ennestään tuttuja xxx:n päiväkodissa tekemiseni sijaisuuksien myötä. Olen myös suunnitellut käyväni esikoulussa muutaman kerran ennen aineistonkeruuta esittäytymässä lapsille. Näin ollen minä en olisi lapsille täysin ventovieras, minkä toivon rohkaisemaan heitä puhumaan läsnä ollessani vapautuneemmin kuin täysin vieraan aikuisen seurassa.

Tiedonhankintamenetelmäni on teemahaastattelu, joka toteutetaan joko pareittain tai kolmen lapsen ryhmissä. Haastatteluryhmät pidän pieninä, jotta jokaisella lapsella on tilaa saada äänensä kuuluviin ja pystyn huomioimaan heistä jokaisen tasapuolisesti. Yhden tai kahden kaverin läsnäolon toivon tuovan innostusta ja tukea keskusteluun, sillä yhdessä pohtiminen voi tuoda esiin monipuolisempia näkökulmia kuin yksittäisten lasten haastattelemisen. Jotta haastattelu olisi lapsille mielekäs sitä elävöitetään taustatarinan avulla. Kehystarinana toimii eläinhahmo, jolla itsellään ei ole isää, mutta joka haluaisi tietää, mikä isä on. Lapset saavat olla otukselle avuksi kertomalla sille, mitä isät ovat ja mitä isänä olemiseen kuuluu. Tarinallisten teemahaastattelujen kesto on noin 15 minuuttia, jotta haastattelu ei kuormita lapsia liikaa. Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan sanatarkasti, joskin lapsen tunnistettavuuteen vaikuttavat tiedot (esimerkiksi ilmi tulevat sisarusten nimet) muutetaan tai jätetään mainitsematta.

Jotta tutkimus olisi eettisesti kestävä, olen pyytänyt sekä päiväkodin johtajan että ryhmien lastentarhanopettajien suostumuksen tutkimukseni toteuttamiseen tietyissä lapsiryhmissä. Lisäksi haen tutkimuslupaa xxx:n kaupungin varhaiskasvatusjohtajalta. Tämän jälkeen hankin lapsia koskevat

tutkimusluvut kirjallisina lasten vanhemmilta esikoulun ja mahdollisesti päiväkodin pukeutumiskeroihin jaettavien tutkimuslupalomakkeiden avulla. Lisäksi pyydän tutkimusluvut myös lapsilta itseltään ennen haastatteluja ja kerron, että he voivat halutessaan keskeyttää haastattelun selittämättä syytä. Tutkimuslupakaavakkeissa selitän selkeästi, mitä tarkoitusta varten kerään aineistoa ja kuinka sitä tullaan käyttämään ja säilyttämään. Kerron myös haastateltaville lapsille, mistä haastattelussa on kysymys heidän ikä- ja kehitystasolleen sopivalla tavalla.

Tutkimustani koskevista eettisistä kysymyksistä keskeisin on tutkittavien lasten yksityisyydensuojan säilyttäminen ja kunnioittaminen. Jotta tämä toteutuu, lasten nimiä ei tulla mainitsemaan tutkimuksessa, vaan jo haastatteluja litteroitaessa lapsille annetaan peitenimet. Tutkimuksen ilmaisu kirjoitetaan niin, ettei tutkittavia ole mahdollista tunnistaa tekstistä. Tutkimuksen aineistoa ja saatuja tutkimuslupia tullaan säilyttämään huolellisesti niin, etteivät ne päädy ulkopuolisten käsiin. Kerättyä aineistoa käytetään ainoastaan ennalta sovittuihin tarkoituksiin, jonka jälkeen se hävitetään asianmukaisesti. Tutkijaa koskee henkilötietolaissa määritetty vaitiolovelvollisuus, eikä siitä lipsuta.

Jotta lasten ääni tulee kuulluksi, heille annetaan haastattelutilanteessa tilaa ja aikaa kertoa ajatuksistaan. Tutkija ei korjaa lasten sanomisia tai johdattele lasten vastauksia valitsemaansa suuntaan, vaan arvostaa heiltä saatua informaatiota. Tutkija on tukena keskustelussa sekä esittää lapsille avoimia kysymyksiä.

Tutkimusta tehtäessä tulee ottaa huomioon myös hyvä tieteellinen käytäntö. Tutkimukseen kirjataan asianmukaiset lähdeviitteet, joiden kautta kunnioitetaan muiden tutkijoiden tekemää työtä. Tutkimuksen tarkan raportoinnin myötä tutkimus pysyy lukijalle läpinäkyvänä, eikä tietoja salailla tai tuloksia vääristellä.

Liite 2. Tutkimustiedote ja tutkimuslupa-anomus vanhemmille

TUTKIMUSTIEDOTE JA TUTKIMUSLUPA-ANOMUS VANHEMMILLE

Jyväskylän yliopisto
Varhaiskasvatuksen laitos
Lokakuu 2015

Tutkimuksen toteuttaja:
Johanna Niskanen
puh. xxx-xxxxxxx
johanna.m1.niskanen@student.jyu.fi

Ohjaaja:
Johanna Mykkänen
0408054802
johanna.mykkanen@jyu.fi

Hei!

Olen Johanna Niskanen. Opiskelen varhaiskasvatustiedettä Jyväskylän yliopistossa. Saatatte muistaa minut kevään ja kesän ajalta, jolloin olin töissä xxx päiväkodissa lastentarhanopettajana. Nyt kerään aineistoa pro gradu-tutkielmaani varten xxx eskarissa **viikolla 44 (26.-30.10.2015)**.

Aineistoa tullaan käyttämään vain pro gradu-työssäni.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, mitä ja millaisia isät ovat 5–7-vuotiaiden lasten mielestä.

Isyys on ollut pinnalla suomalaisten ja kansainvälisten tutkijoiden keskustelussa jo monta vuosikymmentä. Lasten näkökulmaa isyyteen ei silti olla isyystutkimuksessa juuri käsitelty.

On suhteellisen uutta, että perhetutkimuksessa lapsi nähdään aktiivisena perheenjäsenenä ja osallistujana, eikä vain vanhemmuuden passiivisena vastaanottajana. Muutamia isyyttä koskevia lapsinäkökulmaisia tutkimuksia on tehty, mutta kyseessä ovat tällöinkin olleet kouluikäiset lapset. Sen sijaan tutkimusta, joka koskisi varhaiskasvatusikäisten lasten näkemyksiä isyydestä, ei vielä löydy. Tämän vuoksi haluan pro gradu-tutkielmassani selvittää, millaista esiopetusikäiset lapset ymmärtävät isien ja isyyden olevan. Näin kokonaiskuva isyydestä ilmiönä täydentyy.

Olen saanut xxx kaupungin varhaiskasvatusjohtaja xxx:lta, päiväkodin johtaja xxx:lta sekä xxx:n esiopetuksen henkilökunnalta luvan tutkimukseni toteuttamiseen xxx:n esiopetusryhmissä.

Lisäksi pyydän teiltä vanhemmilta **kirjallista lupaa lapsenne tutkimusaineiston tuottamiseen osallistumisista varten**. Myös lapsilta itseltään pyydetään suullinen tutkimuslupa ennen aineistonkeruun aloittamista.

Kerään tutkimusaineistoni haastattelemalla lapsia. Haastattelut toteutetaan 2–4:n lapsen pienissä ryhmissä. Jotta haastattelu olisi lapsille mielekäs, sitä elävöitetään nukkehahmon avulla. Lapset saavat olla nukelle avuksi kertomalla sille, mitä isät ovat.

Lasten haastattelut nauhoitetaan. Nauhoittamisen jälkeen ne litteroidaan, eli muutetaan kirjalliseen muotoon. Keräämääni tutkimusaineistoon **ei tulla missään vaiheessa kirjaamaan lasten nimiä, muita henkilötietoja tai seikkoja, joiden kautta lapsi voitaisiin tunnistaa**. Kun haastattelut kirjoitetaan tekstimuotoon, annan lapsille peitenimet

eikä haastattelussa mahdollisesti esille tulevia perheenjäsenten nimiä, asuinalueita tai muita lapsen tunnistamisen mahdollistavia seikkoja tulla mainitsemaan. Myöskään esi-koulun tai lapsiryhmän nimiä ei kerrota. Näin turvataan lasten yksityisyyden suoja. Mi-nua koskee tutkimuksen toteuttajana henkilötietolaissa määritetty vaitiolovelvollisuus.

Tutkimusaineistoa tullaan säilyttämään tukimusta tekevän opiskelijan (Johanna Niska-nen) kotona, eikä sitä tulla jakamaan ulkopuolisille. Kun olen saanut pro gradu-tutkielmani valmiiksi, aineisto hävitetään asianmukaisesti silppuamalla ja tuhoamalla aineistoa sisältävät tiedostot.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja lapsella on lupa vetäytyä pois tutki-muksesta missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Syytä ei tarvitse erikseen selittää. Jos teillä on kysyttävää, tai mikäli haluatte antamanne tutkimusluvan jälkeen vetäytyä pois tutkimuksesta, voitte ottaa minuun yhteyttä. Yhteystietoni löytyvät tämän viestin alusta.

Pro gradu tutkielmani valmistuu toukokuuhun 2016 mennessä. Valmis pro gradu tutkielmani tulee löytymään Jyväskylän yliopiston verkosta.

Palautathan alla olevan kirjallisen tutkimusluvan **viimeistään tiistaihin 27.10.2014 mennessä**, jos lapsesi saa osallistua haastatteluihin. Luvan voit palauttaa lapsesi esiopetu-
susryhmän työntekijöille.

Ystävällisin terveisin,
Johanna Niskanen

TUTKIMUSLUPA

Lapsen nimi: _____

Lapseni saa___ ei saa___ osallistua tutkimusaineiston tuottamiseen Johanna Niskanen
pro gradu-tutkielmaa varten. (Merkitse rastilla)

Vanhemman allekirjoitus: _____

Liite 3. Haastattelurunko

MILLAISIA OMINAISPIIRTEITÄ LAPSET LIITTÄVÄT ISIIN?

Mistä isän tunnistaa? Mistä tietää, että joku on isä?

Mikä on isä?

Millaisia isät ovat?

Mikä isä ei ole? Millainen ihminen ei voi olla isä?

Miten isäksi voi tulla? Miten isäksi pääsee?

Mitä tarvitaan, että voi olla isä?

Millainen on hyvä isä?

Millainen isä ei ole hyvä?

Onko isissä jotain ikävää?

Missä isät asuvat?

MILLAISTA TEKEMISTÄ JA TOIMINTAA LAPSET LIITTÄVÄT ISIIN?

Mihin isiä tarvitaan?

Missä isät ovat hyviä?

Tekeekö isä jotain, mitä muut perheenjäsenet eivät tee?

Onko jotain, mitä vain isä voi tehdä - ei kukaan muu? Mitä?

Mitä isän kanssa voi tehdä?

Tekeekö isä jotain yksin? Mitkä ovat isien omia juttuja?

Mitä isä tekee kotona, yksin, muiden kanssa?

Mitä isän pitää tehdä? Onko isällä asioita, joita on pakko tehdä? Mitä?

Miksi?

Mitä sinä teet isän kanssa?

Mitä haluaisit tehdä isän kanssa?

Mitä isän kanssa on kivaa tehdä?

Onko vielä jotain, mitä haluaisit kertoa?

Liite 4. Aineiston pelkistetyt ilmaukset luokiteltuina

Isiin liittyvät ominaisuudet

ISÄ ON SUKUPUOLELTAAN MIES

Isät ovat poikia H3/Pekka, H5/Jenni, H8/Kiira

Isä on mies H3/Niko, H9/Netta,

...*Ja...*

Nainen tai tyttö ei voi olla isä

Mummo ei voi olla isä, koska ei ole mies H7/Timo

Nainen ei voi olla isä H9/Pinja

Tyttö ei voi olla isä H5/Jenni, H8/Kiira

Tyttö tai äiti ei voi olla isä H2/Iida ja Siiri

Tytöt ei voi olla isä H6/Ulpu

Äiti ei voi olla isä, koska ei ole mies H7/Perttu

ISÄN SUHDE PERHEESEEN

...Lapseen/lapsiin (isällä on lapsi/lapsia)

Isä on kasvattaja H1/Mikko

Isä on vanhempi H1/Mikko ja Anna

Isän voi tunnistaa siitä, että sillä on lapsi mukana H5/Jenni, H9/Pinja

Isä on lapsen isä, vaikka lapsi kasvaisi aikuiseksi H1/Mikko

Isä on lasten isä H2/Iida

Ilman isää ei ehkä olisi kotia ja äitiä, joka juottaa vauvaa maidolla. (isällä on lapsia <- oma tulkintani)

H1/Mikko

Isiä tarvitaan lapsien saamiseen H4/Päivi, H9/Netta

Isäksi pääsee, jos syntyy tyttö tai poika H1/Anna ja Mikko

Isäksi pääsee, jos vaimo synnyttää lapsen H9/Netta

Isäksi pääsee, kun saa vauvan (äitin mahasta) H3/Pekka ja Niko

Isäksi pääsee, kun tapaa naisen, menee naimisiin ja tulee lapsia (sitte on isä sille lapselle). H4/Päivi

Isäksi tuloon tarvitaan vauva tai lapsi. H1/Mikko ja Anna

...Ja äitiin

Isät asuvat kodissa lapsen/lasten ja äidin kanssa H2/Iida ja Siiri, H4/Jaakko ja Päivi, H8/Sini ja Kiira

Isät asuvat perheen yhteisessä talossa H1/Mikko

Isät asuvat taloissa lapsen, äitien, vauvojen, kissojen ja lintukoirien kanssa. H3/Pekka ja Niko

Isät asuvat taloissa: rivitaloissa, kerrostaloissa, omakotitaloissa äitin ja lapsen kanssa H9/Pinja, Netta ja Sara

Sara

Isät asuvat talossa perheen kanssa H6/Ulpu

Isä voi olla vielä naimisissa ("kiinnikkäin") H7/Perttu

Isäpuoli on, "että eka seurustelee äiti jonku toisen miehen kanssa nii sitte eroo sen kaa ja sitte ottaa jonku toisen." H4/Päivi

Isä on rakastunut naiseen H7/Timo

Isäksi pääsee käymällä naimissa H9/ Pinja

Isäksi pääsee, kun menee naimisiin ja kummatkin lupaa rakastaa – voi tulla homojakin (viitanee homoa-violiittoon) H7/Perttu ja Timo

Isäksi tuloon tarvitaan pusu vaimon kanssa. H4/Päivi

Jos ei olisi isää, ei ehkä olisi myöskään kotia, äitiä ja vauvaa. H1/Mikko

Isällä on oltava vaimo (H4/Päivi)

...Eroisät (ja erilaiset isät)

Isä voi olla eronnut ja asua kaukana H7/Perttu

Isät asuvat jotkut yksin, jotkut eivät asu yksin. H5/Jenni

Eronnut isä voi asua lapsen kanssa H7/Perttu

Isä voi olla kuollut H7/Timo

ISÄN TUNNISTETTAVUUS

Aikuinen (ei lapsi eikä vanhus)

Isä on tullut jo mieheksi H7/Perttu

Isä on aikuinen H2/Siiri, H5/Jenni, H8/Sini

Isoveli ei voi olla isä H6/Ulpu

Isä ei voi olla kuollut H9/Sara

Isä ei voi olla vanha H9/Netta
 Lapsi ei voi olla isä H2/Iida ja Siiri
 Isällä ei ole vanha naama H9/Netta
 Kun lapsi kasvaa, hänen isänsä muuttuu papaksi H1/Anna

Suuri koko, isous

Isät ovat pitkiä H4/Jaakko, H5/Jenni, H6/Reetta
 Isällä kaikki paikat pitää olla liian isoja lapsilta H6/Ulpu ← Isä on liian iso lasten paikkoihin? (oma tulkin-
 ta)
 Isäksi pääsemiseen tarvitaan syömistä. H2/Siiri
 Isä on iso. H8/Kiira
 Isäksi pääsee, kun kasvaa. H2/Siiri
 Isäksi voi tulla (isoveljestä), kun kasvaa isommaksi. Sitten on isä. H6/Reetta
 Pieni ei voi olla isä H8/Sini

Maskuliiniset ulkonäköpiirteet

Isä näyttää mieheltä H7/Timo
 Isällä voi olla kalju tai lyhyt tukka H4/Päivi
 Isällä voi olla parta H3/ Pekka ja Niko, H4/Jaakko, H6/Reetta ja Ulpu
 Isällä voi olla viikset H3/ Pekka
 Isällä on lyhyt tukka, joillakin voi olla pidempi H6/Reetta
 Isillä ei (yleensä) ole peppuun asti yltäviä hiuksia (joillain voi olla). H3/Niko
 Isillä on karvoja jalassa ja käsissä H3/Pekka
 Isät eivät ole tyttömäisiä. H3/Pekka
 Isät eivät pidä mekkoja päällä H3/Niko
 Isät eivät puhu kuin tytöt ja naiset H3/Niko
 Isät eivät pukeudu tyttöfarkkuihin H3/Niko
 Isällä ei ole tissejä (isoja ja roikkuvia – toisin kuin äidillä) H7/Perttu ja Timo

Isä on erinäköisiä

Kaikilla isillä on erilaiset kasvot H7/Perttu
 Hyvä isä on eri pituinen. H2/Siiri
 Hyvä isä voi olla erimaalainen. H2/Iida
 Isä voi näyttää miltä vain H1/Mikko
 Isän tunnistaa ”siitä, jos se on eri näkönen” H4/Päivi
 Isät näyttävät erilaisilta H2/Iida
 ...**Mutta voi tunnistaa näistä**
 Isän tunnistaa kävelytavasta H4/Päivi
 Isän tunnistaa naamasta H9/Sara
 Isän tunnistaa siitä, että se näyttää omalta isältä H8/Sini
 Isän tunnistaa silmienväristä H4/Päivi

MYÖNTEISET/IHAILEVAT ADJEKTIIVIT

Hyvä isä on antelias H2/Siiri
 Hyvä isä on iloinen H4/Päivi
 Hyvä isä on kiltti. H2/Iida, H4/Päivi
 Isät ovat hassuja. H3/Pekka
 Isät ovat rohkeita H9/Netta
 Isät ovat vahvoja H7/Timo
 Isät eivät ole surkeita ja tyhmiä. H3/Niko
 Mun isä on melkein aina hyvä H6/Ulpu
 Kaikki isät ovat hyviä, ainakin minun isi H5/Jenni
 Isä on hyvä eikä paha H1/Anna
 Isä on turvallinen H8/Sini

MUUT

Hyvä isä on tavallinen H5/Jenni
 Isä on ihminen H9/Netta
 Isä on vähän vihainen H6/Reetta
 Isäksi päästäkseen miehellä pitää olla potkulauta, skeittilauta, lumilauta, auto ja sukset. H3/Pekka ja Niko
 Isäksi päästäkseen pitää olla kutitusmahti H3/Pekka
 Isässä parasta on, että se on isi. H9/Sara
 Isät asuvat talossa. H5/Jenni

Isää pelottaa mökissä lentävät lepakot. H1/Mikko
Jotkut isät on vielä mahassa H7/Timo

Isiin liittyvä tekeminen ja toiminta

VELVOLLISUDET

HOITAA/HUOLEHTII

Hyvä isä kohtelee hyvin H9/Pinja ja Sara

Hyvä isä kohtelee nätisti H9/Netta

Huono isä on koko ajan puhelimella eikä huolehdi H8/Sini

Huono isä ei kohtele hyvin H9/Netta

Lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen

Isä huolehtii lapsista H1/Mikko ja Anna

Hoitaa lapsia H1/Anna, H3/Pekka ja Niko, H4/Päivi ja Jaakko, H5/Jenni

Hyvä isä panee lapsen nukkumaan H1/Anna

Hyvä isä antaa nukkua H8/Kiira

Hyvä isä pesee lapsen hampaat, jos lapset on vielä pieniä H1/Anna

Isä suojelee lapsia H5/Jenni, H8/Sini, H9/Sara

Isä tuo/vie eskariin H7/Timo, H8/Kiira

Huono isä ei anna ruokaa H1/Mikko, H8/Kiira

Hyvä isä ruokkii lasta H1/Anna, H3/Pekka, H8/Sini

Isä kutsuu lapset syömään H6/Ulpu

Isä ottaa syliin ja kantaa syömään (kun lapsi jää mököttämään) H6/Reetta

Isää tarvitaan auttamaan äitiä sairaiden lasten hoitamisessa H6/Ulpu

Lapsen auttaminen ja rohkaiseminen

Isä auttaa H8/Sini, H5/Jenni ja Ninni

Isässä harmittaa, jos se ei auta tietokonepelissä H7/Timo

Isä auttaa (tietokoneen salasanan kirjoittamisessa H5/Jenni

Isä auttaa läksyissä H5/Jenni

Iskä yrittää irrottaa lapselta heiluvaa hammasta H6/Ulpu

Isä ottaa kopin liukumäestä ← isä rohkaisee laskemaan isosta liukumäestä lupaamalla ottaa kopin

H6/Ulpu

Isä rohkaisee laskemaan liukumäestä H6/Ulpu

Isä onnittelee, kun hammas irtoaa H6/Ulpu

Isä auttaa vaikka ottamaan kaapista mukin, jos lapsi ei yletä H8/Sini

Isää tarvitaan hoitamaan raskaita hommia (niitä, mitä lapset ei voi nostaa) H7/Perttu

TYÖT

Isä käy töissä H1/Anna, H2/Siiri, H3/Niko ja Pekka, H4/Jaakko ja Päivi, H6/Ulpu ja Reetta, H7/Timo, H8/Sini

Hyvä isä käy töissä H3/Pekka, H7/Timo

Isä käy yövuorossa H3/Niko

Isä on hyvä olemaan johtaja töissä H9/Pinja

Isää tarvitaan töihin H2/Iida

Isä tekee töitä tietokoneella H3/Pekka

Isän kanssa voi käydä töissä H3/Pekka

Hyvä isä voi olla työtön ja silti hyvä H7/Perttu

Isässä harmittaa jos ne menee töihin ja niillä on ikävä lapsia H5/Jenni

Isässä harmittaa, kun se ei tee mitään lasten kanssa, vaikka lapset pyytävät, vaan tekee työhommia

H4/Päivi

Huono isä ei tee mitään, kun on vaan töissä H9/Netta

KOTITYÖT

Korjaaminen

Isä korjaa H5/Jenni, H5/Jenni, H6/Reetta, H7/Perttu,

Isä korjaa autoa H8/Sini

Isän kanssa voi korjata venettä ja joskus muuta H6/Reetta

Isä pohtii, pitääkö korjata mökiltä reikä, josta tulee lepakoita H1/Mikko

Isän kanssa voi korjata mopoa H5/Jenni

Isät osaavat korjata H5/Jenni

Isä ottaa apupyörät pois. H6/Ulpu

Rakentaminen

Isä rakentaa H1/Mikko, H3/Pekka, H6/Ulpu, H7/Perttu, H9/Pinja
 Isä rakentaa kuistia H6/Ulpu
 Isä rakentaa majan H6/Reetta
 Isä tekee taloa H1/Mikko ja Anna
 Isä sahaa H6/Ulpu

Ruoanlaitto

Isää tarvitaan auttamaan äitiä ruoanlaitossa H6/Ulpu
 Isä neuvoo ruoanlaitossa ja laittaa ruokaan mausteet H6/Reetta
 Isä tekee ruokaa H1/Anna, H3/Niko, H5/Jenni ja Ninni, H6/Ulpu
 Isin kanssa paistetaan makkaraa H4/Päivi
 Isä käy kaupassa H2/Siiri

Siiivoaminen, puhdistaminen, peseminen

Isät siiivoavat H1/Mikko
 Isä tiskaa H6/Ulpu, H8/Kiira
 Isän kanssa voi pestä autoa tai mopoa H5/Ninni

Pihatyöt

Isä hävittää rottia pihalta H6/Ulpu
 Isät leikkaavat nurmen H1/Mikko, H4/Päivi
 Isä laittaa harsot mansikoiden päälle, ettei ne palellu H5/Jenni
 Isä voi ajaa traktorilla H1/Anna

Puutyöt

Isä hakee puita liiteristä H8/Sini
 Isä hakkaa kirveellä puita H4/Päivi, H9/Pinja

Eläinten hoitaminen

Isä käyttää koiraa H3/Niko
 Hyvä isä ruokkii eläimiä H3/Pekka
 Isä hoitaa heppaa H3/Niko

Ompeleminen

Isä on hyvä ompelemisessa H7/Timo

VAPAA-AIKA**LIIKUNTA JA ULKOILU**

Isä juoksee H2/Iida
 Isän kanssa voi juosta yhdessä H2/Siiri
 Isät ulkoilevat H2/Iida
 Isä voi lenkkeillä H2/Iida
 Isän kanssa voi käydä kävelylenkillä H8/Kiira
 Isän kanssa käydään pyöräilemässä H9/Pinja
 Isän kanssa voi hiihtää H9/Sara
 Isän kanssa voi luistella H4/Päivi, H9/Netta
 Isän kanssa voi mennä heittämään frisbeegolfia H8/Kiira
 Isän kanssa käydään metsällä H4/Jaakko ja Päivi
 Isän kanssa käydään uimahallissa H6/Ulpu, H9/Sara, H9/Netta
 Isän kanssa käydään uimassa H2/Iida, H9/Sara
 Isät pomppii joskus hyppynarua ja pomppii trampoliinilla H3/Niko
 Isä ajaa mönkkärillä H8/Kiira

OHJELMIEN JA ELOKUVIEN KATSOMINEN

Isä katsoo telkkaria H7/Perttu
 Isän kanssa olisi kiva katsoa telkkaria H8/Sini
 Isän kanssa katsotaan ohjelmia H1/Anna, H2/Siiri
 Isän kanssa katsotaan elokuvia H6/Ulpu ja Reetta
 Isän kanssa voi käydä elokuvateatterissa H1/Anna, H9/Pinja
 Isässä on parasta katsoa elokuvia karkkipäivänä H1/Anna
 Isä katsoo itse kauhuelokuvia H6/Reetta
 Isän kanssa voi katsoa youtubea H7/Timo

PELAAMINEN

Isä pelaa H1/Anna ja Mikko, H2/Iida ja Siiri, H5/Jenni, H7/Perttu, H9/Sara
Tulee paha mieli, jos isä ei pelaa lapsen kanssa, koska on jotain muuta H2/Iida
Isä pelaa lapsen kanssa joskus H7/Perttu

Joukkuelajit

Isän kanssa pelataan sählyä H7/Perttu
Isän kanssa voi pelata tennistä H8/Sini
Isä pelaa jalkapalloa H2/Siiri, H4/Päivi, H7/Perttu, H8/Kiira
Isän kanssa pelataan jääkiekkoa H7/Perttu

Tietokonepelit

Isä pelaa tietokoneella H6/Reetta, H7/Timo
Isä pelaa tietokonepelejä H7/Timo, H9/Netta

Lautapelit

Isän kanssa pelataan shakkia H1/Mikko
Isän kanssa voi pelata uutta peliä H1/Anna
Isän kanssa voi pelata lautapelejä H5/Ninni
Isän kanssa voi pelata viimeistä tikkiä H6/Ulpu

LEIKKIMINEN

Isän kanssa voi leikkiä H1/Mikko ja Anna, H3/Pekka, H8/Kiira, H9/Netta ja Pinja
Hyvä isä leikkii H9/Netta
Huono isä ei leiki H9/Pinja
Isän kanssa voi tehdä hiekkakakkuja ja hiekkalinnan H2/Siiri
Isä kantaa reppuselässä H2/Siiri
Isä kutittaa H3/Pekka H6/Reetta, H6/Ulpu, H7/Timo, H7/Timo, H9/Sara
Rakentaa leegoilla H2/Iida ja Siiri, H6/Reetta, H9/Netta
Isä rakentaa majan H6/Reetta

HERKUTTTEU

Isän kanssa syödään karkkia H8/Sini ja Kiira, H1/Anna
Isän kanssa syödään kakkua H3/Niko
Isän kanssa syödään jäätelöä, juodaan jäätelömehua ja pirtelöä H9/Pinja
Isän kanssa voi syödä keksiä H9/Netta
Isän ja äidin kanssa tehdään muffinsseja H3/Niko
Isän kanssa haetaan kakkua H3/Niko
Isä ostaa herkkua, jos lapsi haluaa H8/Sini
Isän kanssa voi käydä ostamassa jäätelöä H9/Sara
Isän kanssa paistetaan makkaraa H4/Päivi
Isän kanssa voi juoda kahvia H3/Niko
(...ja syöminen)
Isän kanssa voi syödä ruokaa H3/Niko
Isä juo vettä H7/Perttu

NUKKUU/LEPÄÄ

Isä nukkuu H3/Niko ja Pekka, H8/Kiira, H9/Pinja
Isä nukkuu päiväunia H3/Niko
Isä pyytää lasta kainaloon, kun menee nukkumaan – lapsi menee isän mahan päälle nukkumaan H6/Ulpu
Isä makaa sohvalla koko päivän H8/Sini ja Kiira
Isän kanssa on kiva olla laiska – maata sohvalla koko päivä H8/Sini
Isä saa olla omien vanhempiansa luona hetken rauhassa H7/Perttu
Isällä ja äidillä on pussausloma, kun lapset menevät mummolaan H3/Niko
Huono isä ei tee paljon mitään H7/Perttu

KÄYDÄÄN/Matkustelu

Isän kanssa käydään autoilemassa H9/Pinja
Isä ajaa autoa H3/Niko
Isän kanssa käydään veneilemässä H9/Sara
Isän kanssa voi käydä Hoplopissa H2/Iida
Isän kanssa voi käydä Kuopiossa (kaupoilla ja serkkujen luona) H9/Sara ja Pinja
Isät käyvät häissä H3/Pekka

Isän kanssa voi käydä veneellä H9/Netta
 Isä oli hotellissa H1/Mikko
 Isä tuo tuliaisia H6/Ulpu

KÄDENTÄIDOT

Hyvä isä tekee lapsen kanssa kumilenkkikoruja H3/Niko
 Isän kanssa tehdä koruja H3/Niko
 Isän kanssa voi askarrella H8/Sini, H9/Sara
 Isän kanssa voi leikata paperia H9/Sara
 Isän kanssa voi piirtää H5/Jenni, H9/Netta
 Isän kanssa vuollaan makkaratikkuja H4/Päivi ja Jaakko

MUU YHTEINEN PUUHASTELU

Isän kanssa voi lukea H5/Jenni, H9/Sara
 Isälle voi näyttää, jos osaa jotakin H7/Perttu
 Isän kanssa puhalletaan ilmapalloja H3/Niko
 Hyvä isä tekee lasten kanssa hauskoja asioita H6/Reetta

MUUT

AUKTORITEETTINA TOIMIMINEN

Isä komentelee H6/Reetta ja Ulpu
 Huono isä komentelee aina H6/Ulpu ja Reetta
 Hyvä isä ei aina hirveästi komentele H6/Reetta
 Isä antaa luvan (laskea liukumäkeä) H6/Reetta
 Isä pyytää laittamaan puhelimensa uunin päälle H6/Ulpu
 Isä sanoo, että ei mennä Hoploppiin, kun kaverit ei päässeet mukaan ← isä asettaa rajoja H6/Reetta
 Isässä harmittaa, jos isä suuttuu H8/Kiira
 Isässä harmittaa, jos se ei anna leikkiä eikä anna mennä puumajaan H9/Pinja
 Isää voi komennella (lapsi voi komentaa isää ja se on kivaa) H6/Reetta
 Huono isä suuttuu H4/Päivi
 Hyvä isä ei suutu lapselle H4/Jaakko

HUONOTAPAINEN ISÄ

Isä piereskelee H3/Niko, H7/Timo ja Perttu
 Isä kiroilee H3/Niko, H7/Perttu
 Huono isä kiroilee H4/Päivi
 Huono isä juo paljon viinaa H7/Timo ja Perttu
 Huono isä antaa saippuaa suuhun H4/Päivi
 Huono isä on vähän törkeä (kuten kiroilee) H7/Perttu
 Huono isä saattaa olla humalassa H7/Perttu
 Isässä harmittaa säilyttely H7/Timo
 Isässä harmittaa ilkeästi sanominen H9/Sara

MUITA teemojen ulkopuolelle jääviä

Huono isä ei puhu H9/Netta
 Hyvä isä tekee paljon kaikkea H7/Perttu
 Hyvä isä uskoo aina lapsia H6/Reetta

Isät tekee tietokonehommia H4/Jaakko

Isä laulaa H7/Timo
 Isä puhdistaa kainalokarvat H7/Timo
 Isä sanoo hassusti H3/Pekka ja Niko
 Isä sanoo lapsia pennuiksi H6/Ulpu
 Isä voi kirjoittaa yksin H1/Anna
 Isää tarvitaan tutkimusnauhoitukseen H7/Timo

Liite 5. Analyysin luokittelu tiivistettynä

Isän ominaisuudet

Isämäiset piirteet

- Isä on mies
 - o Miehiset ulkonäköpiirteet
 - o Äiti tai tyttö ei voi olla isä
- Isä on aikuinen
 - o Ei vanha
 - o Ei lapsi
- Isous/Suuri koko
- Isiä on erinäköisiä

Isän suhde perheeseen

- Isän suhde lapseen
- Isän suhde äitiin
- Eroisät

Myönteiset adjektiivit

Isiin liittyvä toiminta ja tekeminen

Velvollisuudet

- Hoitaa, huolehtii
 - o Lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen
 - o Lapsen auttaminen
- Töissä käyminen
- Kotityöt
 - o Pihatyöt (korjaaminen, rakentaminen, pihatyöt, puutyöt, eläintenhoito)
 - o Sisätyöt (ruoanlaitto, siivoaminen/peseminen/puhdistaminen, ompelu)

Vapaa-aika

- Liikunta, urheilu
- Pelaaminen
- Ohjelmien ja elokuvien katsominen
- Leikkiminen
- Herkuttelu
- Lepääminen
- Käydään paikoissa
- Kädentaidot

Muut

- Huonot tavat
- Auktoriteettina toimiminen